

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL - ZDRUŽITE SE!

DANES:

R. M.: DRUŽBENI RAZVOJ
TERJA NOV USLUŽBENSKI
SISTEM

Marijan Rožič: VPLIV PROIZ-
VAJALCEV NA ODLOČITVE
V POSLOVNIH ZDRUŽENJIH

Jože Cigler: DOLG STANO-
VANJSKIM SKUPNOSTIM

Peter Dornik: SPODBUDA IN
DISCIPLINA IN NE ADMINI-
STRATIVNE OMEJITVE

Sobota, 2. julija 1960
Štev. 26, leto XVIII.

OB DNEVU RUDARJEV SREČNO!

Foto: Milan Sparovec

VSI DELAVCI ŽELIMO RUDARJEM
»SREČNO!« OB NJIHOVEM PRAZNIKU

Zene in otroci stoje na pragih, možje in sinovi in očetje se poslavljajo.

»Srečno!«
Marjanca se stisne k očetu, Tonetu Mraku, gospodarju čela:
»Srečno, ata!«
Rudarji odhajajo v jamo.

Pot mi curkoma lije po licih, v rovu je zatohlo in soparno, svetilke se pozibavajo in naše sključene postave začrtujejo na stene pošastne prelomljene sence. Ze debelo uro hodimo, se umikamo vagončkom, ki prevažajo premog in jalovino, gramoz in hlode, lezemo po lestvah in se plazimo čez transporterje.

»Koliko so pa dolgi tile rovi?«
Cveto Plevnik, rudniški varnostni tehnik, se smehlja.

»Dolgi!«
Ljudje so se zagrizli v hrib, ga prerili vzdolž in počez, da bi izrgali zemlji bogastvo, ki ga je hranila zanje milijone let.

Premog.
Prihajajo s Terezije, iz Dobrne in Zabjaka, iz Agneza in Limberka, Petelinje in Kurje vasi, izpod Bukove gore in iz Lakonc, iz bližnje in daljne okolice Trbovelj, Vozači, učni kopači in kopači, vrtalci, tesarji, gospodarji čela in nadzorniki. Vržejo sekire na rame, poberejo svetilke ob vходу in se spuste v jamo. Plazijo se po podzemskih rovih med črnimi skalami, kopljejo, vrtajo in razstreljujejo, nalagajo premog na vagončke in ga pošiljajo v svet.

Vsak dan. V treh izmenah. Zabrnji kompresor. Končno smo na odkopu.

»Srečno!«
Kopač Stane Pintar potiska kompresor v steno in vse telo, napeto kot lok, mu drhti, in po golem hrbtu mu teče potoček znoja. Sedemo na kupe premoga in jalovine. Stane odloži kompresor.
»Torej za praznik...«
»Da, za vaš praznik.«
»In kaj bi radi slišali?«
»O vsem. O tebi in drugih, o vseh kopačih in vozačih.«
»O meni? Imam štiri otroke in ženo. In kompresor. To pa je tudi vse...«
Zasmeje se.

Prisedejo rudarji z bližnjih števil. Na sključene gole hrbe padajo drobci jalovine in premoga. Črne skale se lesketajo v siju svetilk.

Rudarji pljuvajo predse.
»Čikate?«
»Mnogi. Navadiš se in ne moreš brez čika. Poskusite...«

Porinem tobak med zobe, zamižim in... Zmanjka mi sape, pozelenim kot trava spomladi in zazdi se mi, da se peljem z ladjo po razburkanem morju.

Smejijo se hrupno in moško.
»Vsak začetek je težak.«
Led je prebit in že govorimo kot stari znanci.

»Rekli so — premoga ni; še nekaj let, pa bomo jamo zaprli. Izkazalo pa se je, da niso imeli prav. V tehle hribih je, kot so doslej ugotovili, še toliko premoga, da bo dovolj dela za dve generaciji knapov, nihče pa ne ve, koliko novih slojev bodo medtem še odkrili.«

»Vse bi šlo, če ne bi morali popravljati starih grehov. Spomladi smo dobro delali in po učinku na moža smo se lahko kosali z vsakim evropskim rudnikom. Sedaj pa moramo najprej pobrati ostanke, predvsem stare, tiste izpred vojne, ko so gospodje, ki so tod gospodarili, mislili na to, kako bi iz jame izvlekli čimveč premoga, bila pa jim je deveta briga, kaj bo potlej, ko jih več ne bo.«

»In to je hudičevo delo.«
»Ne bo dolgo, pa bo bolje. Ostanke bomo pobrali, se zarili v nov sloj, delo mehanizirali veliko bolj kot doslej in rad bi poznal

tistega, ki se bo lahko kosal z nami. Sedaj pride na moža tudi kakih osem ton na šiht in naj mi nihče ne reče, da potem ne bomo naredili tudi dvakrat več.«
»Videti bi morali naš rudnik takrat, ko smo ga sprejeli. Danes so delovni pogoji neprimerno boljši, pa je zato tudi učinek dvakrat večji.«

Od nekd odmeva zámolklo grmenje, mine. Voda curlja iz črne stene in se zliva v luže.

»Pa zaslužek?«
»Se kar gre. Toda danes je premog dober, jutri slab. V glavnem pa je tako, da več zaslužiš, če več narediš. Seveda je zaslužek odvisen tudi od težjega ali lažjega delovnega mesta in od strokovnosti. Številka ima skupno normo, zaslužek pa si delimo po ključu: kopač 100, učni kopač 90 in tako naprej. To je še staro pravilo.«

Kopač Tone pripomni:
»Če izkopljem štiri metre široko, 1,30 metra globoko in kake tri metre visoko, zaslužim 1200 dinarjev na šiht. Sedaj pa računajte...«

»Se bolje bo, ko bomo čez kak mesec ustanovili ekonomske enote.«

»Zakaj?«
Spogledajo se. Pa res, zakaj? Kaj bodo dobrega prinesle? Najprej ne najdejo pravnega odgovora, končno nekdo pove:

»Dinar bo bližji...«

Videti je, da se strinjajo.

»Zato bo bolje. Vendar je pri nas nekaj ljudi, ki ne verjamejo tega. Navadili so se po starem in jim novotarije nič kaj ne dišijo. Res pa je, da zadeva ni enostavna. Veliko je problemov, več ko v katerikoli tovarni. Treba je prej temeljito premisliti, kaj in kako, pa bo kasneje manj težav.«

Rudarji prihajajo in odhajajo. Pokramljujejo in odhite. Delo jih kliče.

»S stanovanji je velik križ. Res je že precej novih, so pa še ljudje, ki čakajo nanje po deset in več let. Nekateri prihajajo na šiht tudi tri ure daleč. Zlasti pa

je težko mladim rudarjem, ki so prišli iz drugih krajev in republik.«

»Pa plina je vedno več. Ni ga še toliko kot v hrastniški jami, vendar imamo delovišča, kjer benčinska varnostna svetilka komaj brli.«

»In škornji. Borovo nam je poslalo za vzorec nekaj zelo dobrih, ki varujejo noge. Naročili smo jih, pa smo dobili tri kamione slabih škornjev.«

»Bolnikov tudi ni malo. Od 70 do 110 na dan. Nesreče ne počivajo. Jama je zahrbtna. So pa še drugi vzroki. Napokaš se slanina, piješ mrzlo vodo, pa je po tebi. Kmalu pa bodo odprli bife, kjer bo vsak lahko brezplačno dobil kavo, kupil mleko ali malico.«

Kopač Stane reče:
»Eh, veliko je tega. Kdo bi vse povedal.«

Vstane, prime za kompresor in bolj zase kot zame zašepeta:

»Če bi jama spregovorila...«
Res, koliko bi nam povedala. O starih in novih časih, o starem in novem življenju črnega rodu.

O tistih letih, ko je bilo rudarju težje priti do kruha, kot sedem centov težko skalo zvaliti z etaže. O bojih trboveljskih rudarjev z njo in z njenimi nekdanjimi gospodarji. O rudarskem tovarištvu. O dolgoletnem hrepenenju po soncu in svetlobi. In o rudarjih-upravljalcih, ki s ponosom grede v rov, v svoj rov, in s svojo neizmerno ustvarjalno slo vedno bolj samostojno in pogumno odločajo o svojem delu in življenju.

Kompresor spet brni in jekleni sveder vrta črno skalo.

Zene in otroci stoje na pragih in pozdravljajo možje, očete in sinove.

Popoldne. Ura je dve.

»Srečno!«
Marjanca skoči očetu v naročje in ga objame.

»Srečno, atek!«

Rudarji so se vrnili iz jame. JANEZ VOLJČ

V OKVIRU

Po pravici povedano, mislili ljudje prej ali slej vsrkajo predsmo, bržkone vi in mi, da so odločujoči sklepi strokovnih kolektivov. Politiko, ki ne odloča samo o strokovnih zadevah, ampak o vsem, od kraja: o razdelitvi stanovanj, o potovanjih v govorili o njih. Kaže, da ponetujno, o razdelitvi sredstev na kod decentralizacijo sredstev ekonomske enote, če jih imajo,

KOLEGIJ JE SKLENIL...

spremlja zavzeta centralizacija itd. itd., torej o vsem tistem, o odločanja v kolegijih. Bržkone čemer naj bi odločali samozato, ker je treba tam, kjer je upravniki organi.

Kolegiji bodo razburjeni, češ saj mi o stvarih obvestimo vse. Toda med obvestiti in obvestiti je razlika. Razlika je, če pripraviš gradivo za sejo delavskega sveta, tako da nudi osnovo za razpravo, ali pa tako, da je že vse odločeno in delavski svet samo še kima na tisto, »kar je sklenil kolegij« (termin iz poročila kolegija). Tisto, kar ni sklenil kolegij, pa se tiče vedno drugo pa pripravljati predloge likokrat stvari, ki bi jih lahko za delavski svet in druge organizacije. Tam, kjer so kolegiji »politično obarvani«, so biro in »petorkami« in menda se ne kratke tendence toliko močnejše, saj strokovno močni

Ponekod so kolegiji politično pobarvani. Na sejo povabijo predsednika sindikata in sekretarja ZK. Pravzaprav se čudimo, da prav ta dva pristaneta na tako vključevanje v organ, ki bi moral odločati o strokovnih zadevah proizvodnje, za vse druge pa pripravljati predloge za delavski svet in druge organizacije. Tam, kjer so kolegiji »politično obarvani«, so biro in »petorkami« in menda se ne kratke tendence toliko močnejše, saj strokovno močni

Kregali smo se s »trojkami« in »petorkami« in menda se ne kratke tendence toliko močnejše, saj strokovno močni

MITJA ŠVAB

7 dni v sindikatih

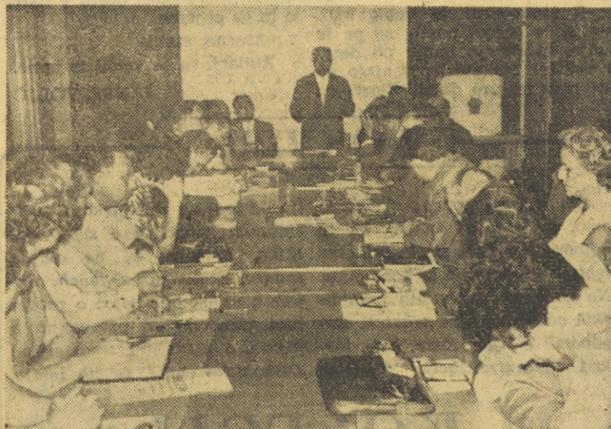
● Minuli teden je bilo več plenumov in kongresov strokovnih sindikatov, na katerih so sindikalni odborniki razpravljali o najpomembnejših današnjih družbeno-političnih vprašanjih ter o nalogah sindikatov. Zasedala sta kongresa grafičarjev in lesnih delavcev Jugoslavije, sestali so se plenumi centralnih odborov sindikatov rudarskih, metalurških in kemičnih delavcev, tekstilnih, usnjarskih in gumarskih delavcev ter delavcev prometa in zvez. V Ljubljani pa so bili plenumi republiških odborov sindikata javnih služb, delavcev prometa in zvez, trgovskih, gostinskih in turističnih delavcev ter tekstilnih, usnjarskih in gumarskih delavcev Slovenije.

V torek so na plenumu Republiškega odbora sindikata prometnih delavcev razpravljali o uveljavljanju delavskega samoupravljanja in reorganizaciji poštne službe. Uvod v razpravo je nudi obširen referat predsednika RO tovariša Humberta Gačnika. Bralce opozarjamo, da smo v zadnji številki »Pogovorov 60« objavili sestavek referenta o istih problemih. Na plenumu je bil tudi predsednik Republiškega sveta Stane Kavčič, ki je sodeloval v razpravi. Na sliki od leve proti desni: gostje na plenumu — direktor JZ ing. Ciril Mravljec, predsednik Komisije za GU pri predsedstvu SZDL Andrej Petelin, sekretar Sekretariata za promet in zveze Bojan Polak, predsednik Centralnega odbora sindikata prometnih delavcev Dušan Sijan, predsednik RS Stane Kavčič in direktor podjetja PTT Jože Gerbec

V ponedeljek je v Ljubljani zasedal tretji plenum sindikata trgovskih, gostinskih in turističnih delavcev Slovenije. Po referatu o nekaterih problemih delitve osebnih dohodkov po učinku dela, ki ga je imel predsednik Republiškega odbora Franc Plazar, so člani plenuma govorili o nagrajevanju po učinku ter o strokovnem izobraževanju ter izpopolnjevanju kadrov v trgovini in gostinstvu. Seji je kot gost prisostvoval sekretar Centralnega odbora Čedo Jelincič

Na plenumu republiškega odbora federacije sindikata uslužbencev in delavcev javnih služb, so minuli teden razpravljali o novem uslužbenem sistemu, ki ga je treba uveljaviti, da bomo tudi delo teh dejavnosti vskladili s sistemom delavskega in družbenega upravljanja sploh. Po uvodnem referatu predsednika federacije tovariša Branka Babiča, je v razpravi med drugimi sodeloval tudi predsednik Stane Kavčič. Na plenumu sta bila tudi tovariša Niko Šilih, predsednik komisije za uslužbenske zadeve pri IS LRS, in Marko Tušek, sekretar Sekretariata za občno upravo. Posebej objavljamo komentar in sklepe tega važnega plenuma

DELAVSKA ENOTNOST
Ustanovljena 20. novembra 1942
List izdaja Republiški svet ZSJ za Slovenijo
Glavni in odgovorni urednik
MITJA SVAB
UREJUJE UREDNIŠKI ODBOR: DORNIK PETER, GASPERŠIĆ SONJA, MAVER MILAN, VOLJČ JANEZ, TEHNIČNI UREDNIK: JANEZ SUSTER

List izhaja v uredniški povezavi z »Radom« - Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Kopitarjeva 2, pošt. pred. 313-VI, tel. uredništva 39-181 do 185, 31-555 in 31-453 - Račun pri Komunalni banki v Ljubljani št. 600-705/1-83 - Posamezna številka stane 20 din - Naročnina je: četrtletna 250, polletna 500 in letna 1000 din - List uska CZP - Ljudska pravica - Poština plačana v gotovini

Novo ime in novo delo

V Domu sindikatov v Beogradu je bil 28. in 29. junija V. kongres Sindikata grafičarjev Jugoslavije. Med dvodnevni delom je okoli 160 delegatov sindikalnih organizacij v podjetjih za proizvodnjo celuloze in papirja ter v grafičnih, časopisnih in založniških kolektivih pregledalo poročilo o delu centralnega in nadzornega odbora ter poslušalo referat Veljka Brkića »Vloga in naloge naših sindikalnih organizacij«. Delegati so sprejeli novi statut organizacije in v tej zvezi novo ime sindikata, ki se zdaj imenuje »Sindikat delavcev tiska in papirne industrije Jugoslavije«. Ob zaključku kongresa so sprejeli resolucijo o prihodnjih nalogah ter izvolili centralni in nadzorni odbor.

Peti kongres Sindikata grafičarjev Jugoslavije je bil v nekoliko drugačnih pogojih kot prejšnji. V minulem obdobju so se zvrstile — kakor je znano — nekatere organizacijske spremembe v Zvezi sindikatov in torej tudi v sindikatu grafičarjev. V okviru teh sprememb so se vključile v ta sindikat razen podružnic v industriji celuloze in papirja tudi organizacije, novinarjev.

OSNOVNO: POVEČANJE PRODUKTIVNOSTI IN DOHODKA

Pri določanju prihodnjih nalog so udeleženci kongresa izhajali predvsem iz mesta in vloge založniških in drugih dejavnosti pri gospodarskem razvoju države. Rezultati, ki so jih pri tem dosegli v minulem obdobju, so v glavnem zadovoljivi. Skupni obseg proizvodnje je v podjetjih grafične industrije narasel v primerjavi z letom 1946 za 116%. To pomeni, da se je grafični proizvod na prebivalca povečal od 4,2 kilograma v letu 1946 na 9,2 kilograma letos. Proizvodnja papirne industrije se je prav tako povečala, in sicer od 6,2 na 8,5 kilograma ali za 35%. Proizvodnja listov (dnevnikov in tednikov) se je še bolj povečala: za 59%. Povečala se je tudi založniška dejavnost, in sicer pri knjigah za 32, pri revijah in listih za 90, pri drugih tiskanih izdelkih pa za 59%.

Ce pa te rezultate primerjamo s potrebami, uspeh se vedno ni popoln. Perspektivni gospodarski razvoj in tudi sedanje potrebe zahtevajo nadaljnje povečanje proizvodnje: več knjig, več listov. Pri izdelavi programa za perspektivni razvoj gospodarstva so to upoštevali. Za razvoj celulozne in papirne ter grafične industrije so predvidene investicije v znesku sto milijard. Ta sredstva bomo uporabili predvsem za razširitev sedanjih zmogljivosti in za graditev novih. Predvidevajo, da bo proizvodnja celuloze in papirja dosegla v petih letih 25 kg na prebivalca.

V podjetja grafične industrije bomo vložili 16,5 milijarde dinarjev, kar naj bi zagotovilo skupno letno proizvodnjo 240 ton. Za potrebe časopisnih in časopisno-založniških podjetij bodo dali v prihodnjih petih letih okoli 8,5 milijarde, s čimer bodo dosegli normalno tehnično opremljenost časopisnih podjetij in uredništev.

Investicijske vloge bodo pomemben prispevek k reševanju

aktualnih problemov v industriji celuloze in papirja ter v grafični in založniški dejavnosti. Ne smemo pa pričakovati — so dejali na kongresu — da bodo s tem avtomatično rešeni vsi problemi. Sicer pa to kaže dosedanja praksa. Znano je na primer, da založniška dejavnost doslej ni bila v nič kaj zavirani vrednem položaju. Če ocenjujemo položaj založniških podjetij z ekonomskega stališča — so rekli na kongresu — spoznamo, da ne gre samo za pomanjkanje papirja ali za sorazmerno drage grafične storitve. Problem je predvsem v neresnem sistemu kreditiranja, zato je knjižni trg v težavem položaju. Prav tako so težave v knjižniški mreži in v kreditiranju knjižnic za nakup del. Po mnenju večine udeležencev kongresa bi bilo treba založniškim podjetjem omogočiti najmanj posojil za razširitev tako osnovnih kakor

tudi obratnih sredstev, da bi lahko čim širše izbirala dela za tisk. V tej zvezi bi bilo treba urediti tudi položaj založniških podjetij glede na družbeno skupnost, in sicer zlasti pri obračunavanju dohodka.

DVE MOŽNOSTI ZA IZBOLJŠANJE STANDARDA

Nekatera izmed teh vprašanj že urejajo ali pa bodo kmalu urejena, zato so udeleženci kongresa razpravljali bolj o »subjektivnih momentih«, o ugotavljanju notranjih rezerv, o večanju produktivnosti dela, o uveljavljanju bolj stimulativnih oblik delitve, o boljšem in uspešnejšem delu organov samoupravljanja in sindikalnih podružnic, torej o novih, zelo pomembnih čim bolj prizadevanju za večjo in cenejšo proizvodnjo.

Pri obravnavanju pogojev za povečanje dohodkov v podjetjih grafične dejavnosti izhajamo po navadi iz tega, da so tiskarne nizkoakumulativne, kar pomeni, da imajo malo možnosti za večanje produktivnosti in čistega dohodka. V tej trditvi je nedvomno nekaj resnice, prav tako pa drži, da se mnoga podjetja ukvarjajo s »kramarsko«, nenaturno proizvodnjo, da premalo sodelujejo z organi komune in da ne skrbijo vedno za delovno disciplino in za organizacijo proizvodnega procesa. Sindikalne organizacije s svoje strani ne kažejo dovolj pobud in zanimanja

za ekonomski koložaj podjetja in za delo organov samoupravljanja.

Na kongresu smo izvedeli, da je uvedlo nove oblike delitve dohodka v industriji celuloze do sled 14 podjetij, medtem ko se ostalih osem živahno pripravljajo. V podjetjih grafične industrije je uvedlo stimulativne oblike nagrajevanja šest kolektivov, drugih 70 pa jih pripravljajo. V časopisnih in založniških podjetjih so v glavnem le še skušali uvajati nove oblike delitve.

Pri določanju prihodnjih nalog udeleženci kongresa niso prezrili tudi politično-ekonomskega in strokovnega izobraževanja proizvajalcev. Kvalifikacijska struktura delavcev se v grafičnih podjetjih sicer izboljšuje iz leta v leto, vendar bo treba tudi v prihodnje usposabljati kadre. To velja tako za časopisna in založniška podjetja kakor za podjetja papirne in celulozne industrije.

V zvezi z organizacijsko-politično graditvijo sindikata bi bilo treba v prihodnje posvečati poglavito skrb krepitevi ugleda sindikalne organizacije v kolektivih. Po mnenju delegatov bi to lahko dosegli med drugim tudi z boljšo kadrovsko politiko in z večjo aktivizacijo organizacij za reševanje vsakdanjih problemov v življenju in delu tako vsakega posameznega člana kakor delovnih kolektivov kot celote.

DJORDJE VITEZ

SE VEDNO TEŽAVE

pri uvajanju spodbudnejših oblik nagrajevanja

Na zadnjem plenarnem sestanku Centralnega odbora Sindikata delavcev rudarstva, metalurgije in kemične industrije Jugoslavije so obravnavali predvsem nekatere aktualne probleme gospodarskih organizacij. Analiza proizvodnje v lanskem letu je pokazala v skoraj vseh panogah povečanje, ki znaša povprečno 12% v primerjavi z letom 1958. Za enak odstotek se je zvišala tudi produktivnost dela.

V čedalje več kolektivih rudarstva, metalurgije in kemične industrije se uveljavlja delitev osebnih dohodkov po učinku. Udeleženci plenuma so poudarili, da je dobila uvedba bolj stimulativnih oblik delitve v večini primerov obeležje močnega gibanja za iskanje rešitev, ki pomenijo nov odnos do dela in novo pojmovanje vloge neposrednih proizvajalcev. Nove oblike delitve bi se še uspešneje uveljavljale, če bi v praksi ne nastopale določene težave, ki jih je mogoče odstraniti le s spremembami instrumentov družbenega plana. V obrazložitvi takšnega stališča je omenjen naslednji primer: dogaja se, da posamezne ekonomske enote želijo iz lastnega dohodka kupiti naprave za mehanizacijo. Sedanjih predpisov jim tega ne dovoljujejo: sredstva je treba dati v rezervni

sklad in jih porabiti šele ob koncu leta. Druga motnja je višina posebnega deleža gospodarske organizacije pri ustvarjenem dohodku. Po sedanjih predpisih si podjetje pridobi pravico do posebnega deleža, če doseže prihranke v vseh elementih lastne cene. Odstotek tega deleža je minimalen, ker se računa na temelju povprečnega dvehletnega deleža gospodarske organizacije pri dohodku, in sicer odvisno od stopnje akumulativnosti. Tako dobi podjetje iz doseženih prihrankov le manjši del, to pa ne deluje stimulativno.

Udeleženci plenuma so nakazali tudi nekatere druge »ekonomske probleme«, in sicer neodvisno od uvedbe bolj stimulativnih oblik delitve. Tako so na področju proizvodnje premoga opozorili na problem zamenjave opreme, dalje na prodajno ceno

za premog in na položaj nizkoakumulativnih rudnikov.

Prihodnje leto bo začelo obratovati večje število industrijskih objektov, zaradi katerih se bo potrebnega premoga povečala na 25 milijonov ton. Da bomo dosegli takšno proizvodnjo, je treba v nekaterih rudnikih obrabljeno opremo nadomestiti z novo. Sredstva, ki so jih rudniki dobivali zadnja leta, so omogočala kritje le najnujnejših potreb po nadomestnih delih in pomožnem materialu.

Razpravljali so tudi o prodajnih cenah premoga. Skoraj vsi člani plenuma so se strinjali, da povzroča sedanji sistem določene vrhne meje cen vrsto težav zlasti majhnim in srednjim rudnikom, zato gredo vsi prihranki, ki jih kolektiv doseže z večjo produktivnostjo, za večje proizvodne stroške. Na plenumu so sklenili, da je treba prodajne cene premoga natančno proučiti in v sodelovanju z državnimi organi čimprej najti potrebno rešitev. Prav tako je treba vestno proučiti akumulativnost rudnikov. Na plenumu so našli podatke iz analize Združenja premogovnikov, ki kažejo, da je med 74 rudniki le pet takih, ki imajo sredstva za formiranje lastnih skladov. Praktično to pomeni, da bodo prišli drugi rudniki prej ko slej v položaj, ko ne bodo več mogli normalno poslovati.

V črni metalurgiji niso urejena vprašanja amortizacije, anuitet in obratnih sredstev. Na plenumu so predlagali, naj bi stopnjo amortizacije obračunavali individualno, po posameznih vrstah naprav in da bi znašala namesto dosedanjih 3,3% za železarne 5,5, za koksarne pa 6%. Anuitete in obresti bi bilo treba plačevati iz materialnih stroškov, kakor je to bilo do leta 1957. Delež iz pratega dela amortizacije za zamenjavo naj bi šel samo v breme obratov, v katerih je rekonstrukcija v teku. O obratnih sredstvih so bili mnenja, da bi bilo treba poenostaviti in pospešiti postopek za najemanje posojil, s katerimi bi povečali proizvodnjo, pri vnašanju sredstev čistega dohodka v sklad obratnih sredstev pa podjetja oprostiti plačevanja obresti, ker bi bilo to močna spodbuda za krepitev skladov obratnih sredstev v gospodarskih organizacijah.

Sedanja višina amortizacije, cen in obratnih sredstev dela težave tudi podjetjem kemične industrije. Večina naprav je v tej panogi precej zastarelih, 75% amortizacijskih skladov pa je blokiranih. Udeleženci razprave so predlagali, da bi za obdobje dveh ali treh let sprostili tekočo amortizacijo. Prav tako so predlagali, naj bi se povečal del amortizacije in zagotovila potrebna sredstva za uvoz opreme.

M. S.

D. V.

Decentralizacija DO KOMUNALNIH POŠT

Razprava na plenumu Republiškega odbora sindikata prometnih delavcev je dokazala, da so osnovna stališča glede reorganizacije PTT povsem enotna. Tako kot že prej kolektivni, je bil tudi plenum enoten, da je treba decentralizacijo izpeljati dosledno. Pri tem gre tako za decentralizacijo samoupravnih pravic kot za ekonomsko decentralizacijo, ki mora spremljati uveljavljanje delavskega samoupravljanja na pošti.

Mnenja so različna le še takrat, ko začne razprava o tem, kako konkretno uresničiti predlagano decentralizacijo. Tu se še poskušajo uveljavljati različni interesi, ki so večinsko močno pooblašani s mišljenji, ki so se ukoreninile v dosedanjih praksah, za katero je značilen centralizem, v vsakem pogledu. Dejstvo je, da bo jedro bodoče dejavnosti v podjetjih (sedanje eno samo podjetje v Sloveniji bo nadomestilo najmanj osem manjših podjetij), ki naj zrastejo tam, kjer so za to podani ekonomski pogoji in so zaposleni zainteresirani, da sami gospodarijo. Niti to, če bi bilo novo podjetje trenutno pasivno, ne more biti razlog, da podjetja ne bi osnovali, če se kolektiv ogreva za to in pri tem zaveda nalog in težav, ki jih prevzema. Ob ustanavljanju podjetij pa morajo na take primere računati

tudi občine, kajti trenutno pasivno podjetje se bo lahko uveljavilo le s primerno podporo občine. Razumljivo, da je pravilna delitev dohodka med podjetji osnovna za dobro gospodarjenje v posameznih podjetjih. Toda pri tem je treba uveljaviti tudi smotrni način nagrajevanja. Nevzdržno je, da imajo na primer telefonisti, ne glede na opravljeno delo (število pogovorov itd.) v glavnem enake in že vnaprej določene zasluge. Tu sicer slovensko podjetje PTT uveljavlja že nova načela, toda na tem področju čakajo bodoča podjetja še velike naloge. Če bomo posameznim službam skozi osebne dohodke določali njihov položaj, pač ne bo problem, komu bo podrejena tehnična služba oziroma eksploatacija in narobe. Nekateri skušajo namreč narediti iz tega velik problem,

dejstvo pa je, da eksploatacija brez tehnične službe ne pomeni nič in narobe tehnična služba ne more nuditi uslug brez podpore eksploatacije.

Prav plenum bo verjetno prekinil tudi razpravo o tem, do kam naj seže decentralizacija. Kadar govorimo o decentralizaciji, se velikokrat dogaja, da se z vso ihto borimo samo proti centralizaciji, ki je nad nami, nismo pa pripravljeno prepuščati samoupravnih in ekonomskih pravic kolektivom v nižjih enotah. Tokrat prav gotovo ne gre samo za decentralizacijo do republiškega podjetja PTT, marveč za decentralizacijo do podjetij in še naprej, do osnovnih enot — komunalnih pošt. Zato je še vprašanje, ali bi bilo potrebno posebno združenje, ki bi združevalo podjetja v republiki, prav tako kot je vprašanje, katere strokovne službe kaže združevati in skupne servise. Vsekakor bodo izkušnje nudile najboljši odgovor na vprašanje, ali je republiška skupnost PTT podjetij potrebna za nemoteno delovanje poštne službe. Osnovno, kar želimo doseči, je, da slehernemu uslužbencu PTT omogočimo, da bo ustvarjalno sodeloval pri razvijanju poštne službe.

Družbeni razvoj terja nov uslužbeni sistem

Tri osnove so značilne za našo družbeno ureditev in za družbeno-politični položaj našega državljanov. To so delavske samoupravljane, družbeno upravljanje na področju mnogih javnih služb in komunalna ureditev kot oblika samoupravnosti državljanov v občini.

Ta samoupravnost ima svoje trdne temelje in njena materialna podlaga se nenehno širi in krepi. S tem pa raste tudi obseg pravic, pooblastil in dolžnosti organov te samoupravnosti.

Razvoj samoupravnosti v praksi pa je začel kazati na vedno bolj občutno zaostajanje na področju odnosov, v katerih so in delajo javni uslužbenci. To zaostajanje je v zadnjem času postalo že tolikšno, da je postal veljavni uslužbeni sistem ovira v nadaljnjem napredku javnih služb, saj prihaja v nasprotju s temeljnimi samoupravnimi načeli, kar seveda vpliva na družbeno-ekonomske odnose v posameznih zavodih, uradih in službah, ki nikakor niso dovolj spodbudni za večjo zainteresiranost uslužbencev za uspešnejše delo, za še učinkovitejše delovanje posameznih zavodov in javnih služb.

Sedanji uslužbeni sistem je uzakonjen z zakonom o javnih uslužbencih iz decembra 1957. Zanj je zlasti značilno, da je država urejanje vseh vprašanih uslužbenega sistema dejansko izključila pristojnosti zveznih organov.

Izjeme so minimalne. To so položajne plače pa še te deloma in v omejenem obsegu nekatera za same odnose manj važna vprašanja (na primer višina dnevnice, nadomestila za ločeno življenje, kilometrina itd.). Tako je veljavni uslužbeni sistem v vseh svojih sestavinah strogo enoten, splošno državen in centralističen.

Posledica te ureditve je, da predstavniški in samoupravni organi v komunah nimajo ustreznih kompetenc, da bi karkoli urejali uslužbeni sistem. To je povzročilo svojevrstno protislovje. Vsak predstavniški organ ima svoje lastne upravne organe, samostojno ureja njihovo organizacijo in odnose na svojem področju, upravlja z večjim ali manjšim delom narodnega dohodka, s svojimi ukrepi usmerja celotno družbeno življenje svojega območja; na področju uslužbenih služb razmerij pa za njihovo urejanje nima skoraj nikakršnih kompetenc.

Podobno je na področju javnih služb, kjer je razvito družbeno upravljanje. Po svoji vsebini in funkcijah v principu enotne zdravstvene, prosvetne, socialno-varstvene službe so za posamezna območja organizirane v zavodih, ki so pravne osebe s svojo samoupravo, z organi družbenega upravljanja. Kljub temu, da ti zavodi samostojno opravljajo svojo funkcijo in urejajo družbene odnose na svojem področju, niso pristojni, da bi učinkoviteje in spodbudneje urejali materialne odnose v svojih kolektivih. V bistvu jim ostaja le izvršilna funkcija.

Nemogoče je, da komunna sicer gospodari s pretežno večino vseh ustvarjenih sredstev, ne more pa odločati oziroma soditi o tem, kako bodo delili in kako bodo nagajali javni uslužbenci na njenem področju.

Ker je urejanje skoraj vseh vprašanih uslužbenega sistema z malimi izjemami v pristojnosti zveznih organov, je logična posledica tega — zelo veliko število podrobnih predpisov. Toda pri tej ugotovitvi niti ne gre samo za njihovo številnost. Značilno je, da so ti predpisi zelo podrobni, konkretni. Z njimi skušajo pristojni organi čim bolj podro-

no in vsestransko zajeti in urediti vsa možna vprašanja. Vendar pa tak način izključuje, da bi se lahko pri urejanju uslužbenih razmerij upoštevale mnoge različnosti in posebnosti, ki izvirajo iz tega, da uslužbenci opravljajo po zunanjih obolevjih sicer enaka opravila na zelo različnih področjih v zelo različnih pogojih.

Na strogo enotnih, pretežno formalnih elementih zgrajen uslužbeni sistem je praktična legalizacija dejstva, da pripadajo uslužbencem enake pravice za različna dela, različna opravila, za različno uspešnost, za delovanje v različnih pogojih. Različnost v dosežanih plačah javnih uslužbencev je administrativna. Zato vzbuja nezadovoljstvo in posekuse, da bi z novimi povišanji položajnih plač ali dodatkov dosegli plače v drugih službah, kjer so se seveda predhodno povečale z administrativnimi ukrepi. Zaradi take ureditve je položaj javnih uslužbencev skorajda neodvisen od družbeno-ekonomskega razvoja komunne, od uspešnosti in družbenega pomena posameznih služb.

Zaradi opisane toge enotnosti uslužbenega sistema in njegovih formalnih osnov, ki v njem prevladujejo, ter majhne možnosti vplivanja konkretnih družbenih faktorjev se med uslužbenci pri samoupravnih organih ne more razmahniti takšna neposredna prizadevnost in ustvarjalnost pri urejanju družbeno-ekonomskih odnosov, ki je potrebna za praktično uveljavljanje načel socialističnih družbenih odnosov in ki je značilna za delovne kolektive v gospodarskih organizacijah.

Očitno je torej, da sam družbeni razvoj terja — nov uslužbeni sistem, ki bo dosledneje upošteval načela samoupravnosti in omogočil delovnim kolektivom, organom družbenega upravljanja in ljudskim odborom urejati družbeno-ekonomske odnose v svojih uradih, zavodih in službah v skladu s konkretnimi zahtevami dela, opravil, družbenimi funkcijami, prav tako pa v odvisnosti od tega, kakšen je napredek službe, zavoda, kakšna je uspešnost od tega, kakšen je družbeno-ekonomski napredek komunne oziroma področja, kjer delovni kolektiv dela. Treba je zagotoviti, da se bo tudi na tem področju uveljavilo načelo, da so osebni dohodki odvisni od tega, kaj in kako delovni kolektiv dela, kakšen je njegov prispevek k napredku določene službe, določene dela področja, komunne, kakšna dela opravljajo posamezniki in s kakšnim uspehom. Nemogoče je pri tem enostavno prevzemanje merila in metode, ki so mogoče samo v gospodarskih organizacijah. Toda izkušnje teh kolektivov nudijo dovolj napotkov, kako je treba tudi v kolektivih javnih služb uveljavljati različne oblike nagajevanja, različna merila, različne osnove, pri čemer ni mogoče dajati receptov in ne izključevati možnosti, da se ohranijo v posameznih službah tudi kakšni elementi sedanjega sistema. Toda pri tem je bistveno, da bi o tem odločali pristojni predstavniški organi, organi družbenega upravljanja in seveda deloma tudi delovni kolektivi sami s svojimi lastnimi samoupravnimi akti in ukrepi v okviru dovolj širokih in načelnih družbenih norm.

Slabosti, ki so posledice sedanjega uslužbenega sistema, so očitne in uslužbenci sami se spontano odrekaajo takemu sistemu, ki je nezdružljiv s celotnim sistemom komunalne samouprave. Toda ko govorimo o tem, kako odpraviti take slabosti, pridemo do dveh predlogov: eni menijo, da bi bilo dovolj, če bi sedanji sistem postopoma izboljševali in ga s takimi izboljšavami obdržali pri življenju, drugi in teh je večina, pa so prepričani, da je treba ta sistem postaviti na povsem nove osnove, se pravi, da ga je treba graditi znova in vskladiti s sistemom družbenega in delavskega samoupravljanja.

Plenum Federacije se je zavzel, povsem razumljivo, za to drugo, toda dosledno rešitev. Nihče ne trdi, da bi lahko tak sistem uveljavili že v nekaj mesecih, ker je več kot razumljivo, da se v pisarnah tak sistem ne da izdelati do kraja. Spremenjeni sistem bo nedvomno vplival tudi na družbeni položaj javnih uslužbencev, vsekakor pa na spreminjanje mentalitete teh delavcev, ki posledje ne bodo odtrgani od komunne, marveč bodo postali dejansko njeni uslužbenci. Sistem jim ne bo zagotavljal nekakšnega »državnega položaja«, pač pa se bodo vključili v skupno delo z vsemi proizvajalci. Pri reševanju konkretnih odnosov v posameznih službah, pa tudi pri oblikah nagajevanja se bo morala uveljaviti raznovrstnost in predvsem originalnost. Prav gotovo ne pričakujemo, da bo uveljavljanje novega sistema brez napak, brez napačnih tendenc, toda vsak sistem bo naprednejši od sedanjega in napake bo možno sproti odpravljati.

R. M.

JUGOSLOVANSKI DELOVNI LJUDJE PROSLAVLJAMO 4. JULIJ KOT ENEGA IZMED NAJVEČJIH DATUMOV V NAŠI ZGODOVINI. TEGA ZGODOVINSKEGA DNE, PRED DEVETNAJSTIMI LETI, JE BIL SPREJET SKLEP CENTRALNEGA KOMITEJA KPJ, DA SE TAKOJ ZAČNE SPLOŠNA LJUDSKA VSTAJA PROTI OKUPATORJU. POZIV K OBOROŽENI VSTAJI JE BIL OBENEM TUDI POZIV K SKLENITVI NERAZDružNEGA BRATSTVA IN ENOTNOSTI NAŠIH NARODOV. K USTANOVITVI SVOBODNE, ENAKOPRAVNE SKUPNOSTI JUGOSLOVANSKIH NARODOV. TO JE BIL ZNAK ZA ZAČETEK BOJA PROTI VSEMUR, KAR JE DO TEGAJ TLAČILO NAŠE LJUDSTVO. BIL JE ZAČETEK REVOLUCIJE, ZAČETEK BOJA ZA SOCIALISTIČNO JUGOSLAVIJO. ZATO PRAZNUJEMO 4. JULIJ — DAN BORCA — KOT SVOJ PRAZNIK, PONOSNI NA SLAVNO PRETEKLOST IN USTVARJALNO SEDANJOST, SVOBODNI PROIZVAJALCI IN UPRAVLJAVCI NAŠE SOCIALISTIČNE DOMOVINE. — NA SLIKI: VESELJE BORCA OB MINOMETALCU, KI GA JE IZTRGAL IZ ROK OKUPATORJA

PLENUM REPUBLIŠKEGA ODBORA SINDIKATA TEKSTILNIH, USNJARSKIH IN GUMARSKIH DELAVCEV

Kratenje pravic delavskim svetom družbeno škodljivo

Razvoj delavskega upravljanja in večja materialna zainteresiranost proizvajalcev sta bistvena činitelja, zaradi katerih je tekstilna, usnjarska in gumarska industrija v Sloveniji dosegla lani, posebno pa letos tako pomembne proizvodne uspehe. Ko so na zadnjem plenumu Republiškega odbora sindikata delavcev teh panog analizirali proizvodna vprašanja v luči delavskega samoupravljanja, niso mogli prezreti pojavnosti, na katere nimajo samoupravni organi nikakršnega vpliva in ki zavirajo razvoj teh strok, pa tudi kratijo pravice delavskim svetom in delovnim kolektivom.

Skrb za proizvodne zmogljivosti podjetij se kaže v delitvi čistega dohodka. Lani so kolektivi namenili povprečno 72 % za osebne dohodke in 28 % za sklade podjetij. V tekstilni industriji so glede na prejšnje leto namenili za osebne dohodke 29,1 % več, v sklade pa kar 51,5 % več sredstev. Kljub temu pa še v marsikateri občini mislijo, da brez njihovega administrativnega posredovanja ne bo pravilne delitve, čeprav je pravica vsakega delovnega kolektiva, da sam odloči, kako bo razdelil čisti dohodek in na kakšen način bo formalno osebne dohodke. Medtem ko so se kolektivi lahko uprli takšnemu vmešavanju, so še vedno nemočni pred drugimi vplivi. Neekonomski politika cen, tako surovin kot proizvodov, postaja vse večja ovira za modernizacijo teh panog. K temu pa še moramo prišteti večne težave, ki tarejo

tako tekstilno kot usnjarsko industrijo — pomanjkanje surovin.

Zaradi tega kolektivni razpravljajo o poslovnem združenju za uvoz surovin in izvoz izdelkov. Kolektivom seveda ni vseeno, kakšne surovine dobe, posebno še, če jim jih posreduje nekdo, ki sploh ne upošteva njihovih potreb. Prav tako jim ni vseeno, kako nastajajo cene gotovim izdelkom, ki žal ne temelje vselej na ekonomski računici, temveč so velikokrat odvisne od veljave posameznega direktorja ali celo od trenutnega razpoloženja predstavnika izvoznega podjetja. Pri nabavi surovin podjetja doslej niso imela nobene besede. Morala so vzeti kar po pač dobila, niso mogli ugovarjati, sicer bi ostala še brez tega. To pa nikakor ni v skladu s samoupravljanjem in hotenjem, da bi kolektiv sam, glede na svoje proizvodne zmog-

ljivosti, odredil sortiment in cene proizvodov.

Zaradi nujnih potreb po rekonstrukciji je 18 tekstilnih podjetij združilo razpoložljiva sredstva. Podjetja vlagajo v Jugoslovansko investicijsko banko v Ljubljani (vlagala bodo 3 do 5 let) in se tako s sredstvi skupnega sklada medsebojno pomagala in pospešila rekonstrukcijo. Podjetja so doslej zbrala že nekaj sto milijonov dinarjev in pričakovali bi, da imajo od tega velike koristi, med drugim tudi dobiček (vsaj obresti) od sredstev, ki jih posojajo. Koristna akcija pa bi skoraj zamrla, ker banka ne da ni izpolnjevala pogodbenih obveznosti, temveč je postala absolutni arbiter v skladu, kot da ne gre za sredstva podjetij! Tako je banka povsem neupravičeno okrnila pravice samoupravnih organov v podjetjih, ki so edini po ključnici, da odločajo o usodi lastnih sredstev. Zato bi bilo nujno, da bi sklad imel upravni organ, v katerem bi podjetja sodelovala, saj dosedanja dvostranska pogodba med vlagatelji in banko, in katere slednja ne upošteva, ne zagotavlja samoupravnemu organu podjetja tistih pravic, ki jim grejo.

Ob takšnih izkušnjah delavskih svetov, kot ga kaže omenjeni primer, ni niti presenetljivo, da v tekstilni, usnjarski in gumarski industriji kljub realnim možnostim za ekonomsko uspešno kooperacijo ni takšnega sodelovanja, kot bi ga pričakovali. Eden vzrokov tega so tudi pomanjkljivi predpisi, ki omogočajo razne škodljive pojave med kooperanti, katerih odnosi niso urejeni (posebno pri razdeljevanju dobička, ustvarjenega v skupni proizvodnji). Dogaja pa se tudi, da sodelovanje odklanjajo posamezni vodilni uslužbenci, ki v takih primerih sploh ne seznanjajo samoupravne organe v podjetju o morebitnih predlogih za kooperacijo, čeprav je to vprašanje zelo pomembno za ves kolektiv.

Čeprav so danes skoraj nujne razne oblike poslovnega združenja (ki ne sme biti vsiljeno kolektivom od zunaj), pa vendar težko osnujemo tako ali drugačno obliko združenja. Razlog temu tiči že v samem začetku združenja, ki ga pojmujejo ustanovitelji ali partnerji vsak po svoje, še največkrat pa na moč napačno. Težnje po monopolizmu in ustvarjanju posebnih upravnih organov (pa kakorkoli jih že imenujejo) nad samoupravnimi organi v podjetjih pomenijo očitno

nevarnost za samostojnost podjetij, saj se za njimi krijejo fužije in likvidacije. Razumljivo je, da delavski sveti nasprotujejo takšnim metodam kot takšnim oblikam združenja, radi pa pristajajo, če je zasnovano res na ekonomski enakopravnosti partnerjev in če ne gre za kratenje samostojnosti in zmanjševanje samoupravnih pravic. Toliko manj pa je razumljivo, da razpravljajo o združenju izven kolektiva, pri čemer pa sploh ne vprašajo za mnenje delavskega sveta in kolektiva, ki je sprično novih oblik nagajevanja še kako zainteresiran za ekonomski napredek podjetja.

Delavsko upravljanje po svojem desetletnem obstoju nikakor ni več otrok, ki ga je treba voditi za roko in skrbeti, da ne bi predaleč skočil. V mnogih manjših podjetjih — pa tudi večja niso izjema — pa nekateri vodilni uslužbenci še vedno obravnavajo organe delavskega upravljanja kot nekaj političnega »ne bodi ga treba«, ker preprosto mislijo, da jih organi upravljanja ovirajo pri njihovih pobudah. Hkrati z vse večjo ekonomsko samostojnostjo podjetij vidno raste vodilna oziroma upravna vloga kolektivov. Obvestilo »kolegij je sklenil« je marsikje zadnja beseda. Kolegiji pa so le direktorjev posvetovalni organ in nimajo nobenih pravic sklepanja s področij, ki sodijo v pristojnost organov delavskega upravljanja.

V teh panogah, posebno še v tekstilni industriji, marsikdaj očitajo članom delavskih svetov in upravnih odborov, da se ne zanimajo za probleme ali pa, da tako in tako niso sposobni sami presoditi in poiskati ustrezne rešitve. Ne glede na to, da praksa zanika takšne trditve, pa je vendarle res, da delavski sveti niso vselej seznanjeni s problematiko podjetja (kar ni le njihova krivda), in da politične organizacije pa tudi uprave podjetij niso dovolj poskrbele za vzgojo ter politično-družbeno rast upravljalcev. V tekstilni industriji so pretežno zaposlene delavke. Prav bi bilo, da bi se v teh kolektivih vprašali, zakaj žene nimajo časa za delo v samoupravnih organih v podjetju. Kaj so napravili v takih kolektivih za razbremenitev delavke — matere, kako so ji olajšali delo v njenem gospodinjstvu, s katerim se ubada po delu? Analize pa kažejo, da so v tej panogi napravili na teh področjih veliko manj kot drugod, čeprav so tam podobne težave manjše.

D. D.

Sklepi plenuma republiškega odbora federacije sindikatov javnih služb Slovenije

Plenum republiškega odbora federacije sindikatov javnih služb Slovenije je na svojem zasedanju dne 25. junija 1960 obravnaval uslužbeni sistem v pogojih delavskega in družbenega samoupravljanja ter komunalnega sistema in sprejel sledeče sklepe:

- Javne službe kot sestavni del mehanizma našega družbenega sistema moramo obravnavati v sklopu vsega našega družbenega razvoja. Značilnost tega razvoja je vesplošen proces decentralizacije in demokratizacije družbenih odnosov.
- Na področju gospodarstva pomeni decentralizacija uvedba delavskih svetov in tudi nenehno izpopolnjevanje spodbudnejšega sistema delitve dohodka in s tem krepitve materialne osnove de-

lavskega samoupravljanja, uvedba in razvoj komunalnega sistema, novega načina finansiranja politično teritorialnih enot v odvisnosti od gospodarskega uspeha proizvajalnih sil na njihovem področju, razširjen sistem družbenega samoupravljanja na področju zdravstva, prosvete in kulture, socialno varstvene službe, nov način finansiranja finančno samostojnih zavodov itd. Ta proces decentralizacije in uveljavljanja demokratičnih pravic državljanov pri temu, da neposredno rešujejo svoja ekonomska in vsa vprašanja družbenega standarda pomeni nadaljnjo graditev in krepitev socialističnih družbenih odnosov.

● Sedanji uslužbeni sistem, zgrajen na strogo centralistično

administrativnih predpisih nagajevanja javnih uslužbencev, ne upošteva ekonomsko družbenega razvoja v posameznih krajih in specifičnosti posameznih služb, zato prihaja vedno bolj v nasprotje s celotnim družbenim razvojem in zavira nadaljnjo rast javnih služb.

● Plenum meni, da je nujno potrebno izdelati nov uslužbeni sistem, ki bo odpravil sedanje centralistične administrativne oblike nagajevanja javnih uslužbencev, ki slonijo na formalni kvalifikaciji in enotnem sistemu kategorizacije delovnih mest in uveljaviti tudi v javnih službah ekonomske principe nagajevanja po delu kot v gospodarstvu. Pri tem je treba predvsem upoštevati raznolikost eko-

nomskodružbenega razvoja posameznih krajev in specifičnosti posameznih služb, njihovo družbeno pomembnost in uspehe kolektivov, dalje znanje, sposobnosti in prizadevnost posameznikov. Zato je treba izdelati svobodnejši sistem formiranja sredstev tudi na področju javnih služb, tako za osebne dohodke, kot za ostale potrebe, s katerimi naj ustanove samostojno razpolagajo in v zvezi s tem tudi povečati pristojnosti občin in finančno samostojnih zavodov. S tem bomo okreplili tudi materialno osnovo organov družbenega samoupravljanja in uveljavili demokratične pravice državljanov na področju javnih služb, da neposredno rešujejo svoja vsakodnevna življenjska vprašanja.

ZAPISEK OB ADMINISTRATIVNI OMEJITVI
SKLADOV OBRATNIH SREDSTEV**SPODBUDA IN DISCIPLINA
in ne administrativne omejitve**

O skladih obratnih sredstev gospodarskih organizacij — bolje rečeno, o letošnjem gibanju teh skladov — so bila in so še deljena mnenja. Eni trdijo, da skladi obratnih sredstev prehitro naraščajo in da so krediti zanje že doslej daleč presežili predvideno raven. Drugi pa trdijo, da pomanjkanje obratnih sredstev zavira še živahnije gibanje gospodarstva.

Praksa opozarja, da se je razprava o tem osredotočila, bolj rečeno, zaustavila, le ob enem izmed vprašanj — namreč o količini obratnih sredstev. Posledica mnenj, tistih, ki sodijo, da skladi obratnih sredstev prehitro naraščajo, je tudi ukrep, da se začasno zadrži vsako povečanje skupnega globala kreditov iz bančnih sredstev prek ravni, ki je bila dosežena dne 30. aprila letos. To praktično pomeni, da lahko dajejo banke gospodarskim organizacijam nove kredite le iz sredstev, ki jih vrnejo podjetja za že izposojene kredite. Viri obratnih sredstev, potrebnih za nadaljnji povečani obseg proizvodnje in prometa, pa naj bi bili skladi gospodarskih organizacij samih oziroma najemanje posojil iz družbenih investicijskih skladov.

Res je, da so obratna sredstva v letošnjih prvih štirih mesecih neprimerno bolj narasla kot lani. Res pa je tudi, da so narasla zaradi izredno ugodnega razvoja industrijske in druge proizvodnje, zaradi močno povečane notranje kot tudi investicijske potrošnje ter uvoza. K tej ugotovitvi velja še dodati, da prav sedaj, torej letos, znanujemo povečano kooperacijo v kmetijstvu in razširitev trgovanja. V teh dveh panogah pa se zaradi njihovega značaja, kot je znano, sredstva počasneje obračajo in vračajo. Podatki govorijo, da je najemanje kreditov v teh dveh panogah razmeroma večje kot v industriji.

Ali ni napak, če se razprava o naraščanju obratnih sredstev in ukrepih, ki naj preprečijo to rast, hkrati ob naraščanju proizvodnje in produktivnosti? Zastavi samo ob — količini obratnih sredstev in ne upošteva prej naštetih dejstev? Nemogoče je namreč objektivno in datumsko, pa naj bo od koder koli, določiti »gospodarska organizacija ima lahko le toliko in toliko obratnih sredstev, toliko in toliko najetih iz bančnih virov«. Položaj gospodarskih organizacij je namreč različen, različen je njihov obseg proizvodnje, način proizvodnje, obseg poslovanja in podobno. Toda ne gre samo za to različnost. Gre za več. Takšno datumsko določanje o količini obratnih sredstev, pomeni administrativno poseganje v pravice upravljalcev, v pravice gospodarskih organizacij, da ima toliko obratnih sredstev, kolikor jih zmora s svojo ekonomsko močjo.

Prav iz naštetih vidikov se zdi, da bi bilo potrebno usmeriti razpravo in ukrepe drugam, recimo k vzrokom, zakaj je še vedno razmeroma majhen inte-

res gospodarskih organizacij, da bi osnovali svoj sklad obratnih sredstev ali ga vsaj občutneje povečali. Večkrat je namreč moč slišati očitke, da kolektivni ob razporejanju dohodka, razporede v sklade obratnih sredstev le toliko denarja, kolikor so ga dolžne razporediti po zakonitih predpisih, veliko večji del dohodka pa razporede v sklade osnovnih sredstev — za rekonstrukcijo in razširitev proizvodnje ter v sklad družbenega standarda. Najtehtnejši razlog, ki ga za takšno ravnanje navajajo kolektivi, je, da vlaganje sredstev v ta sklad ni nikakor dovolj spodbudno. Kot je znano, se obrestni od sklada obratnih sredstev stekajo v investicijske sklade, namesto da bi se obrestovale v korist gospodarske organizacije same — če so sredstva naložena v banki — oziroma obrestni od teh skladov krepile lastni sklad obratnih sredstev.

Seveda bi veljalo ob tem tudi spregovoriti o slabi finančni disciplini gospodarskih organizacij samih. Kreditiranje med gospodarskimi organizacijami je že znan pojav. Toda to kreditiranje pogostokrat ne temelji na ekonomski osnovi, podjetja se kreditirajo med seboj, čeprav vedo, da je partner kreditno nesposoben, prodajo blago, čeprav vedo, da bodo dobila denar šele čez mesec, še več, kreditirajo proizvajalca za določen proizvod za nekaj mesecev vnaprej in podobno. Hkrati ob takšnem kreditiranju, takšnem neurejenem finančnem poslovanju, takšni nedisciplini, ko so nepokrite izgube, ko uporabljajo gospodarske organizacije obratna sredstva za investicije, ko je obračanje teh sredstev vsako leto slabše, terjajo vedno znova kredite pri banki. Na tem področju so bili umestni osterjši ukrepi proti nediscipliniranim kolektivom, kajti nesmiselno je, da nekdo nekoga nenehno kreditira, čeprav ve, da ni kreditno sposoben, hkrati pa išče od družbene skupnosti za takšno nesolidno kreditiranje nenehno nova in nova sredstva.

Skratka, razprava o gibanju obratnih sredstev bi veljalo prusmeriti od razprave o količini k takšnim ukrepom, ki bodo spodbudili gospodarske organizacije, da čim večji del svojega dohodka vlagajo v sklad lastnih obratnih sredstev, k ukrepom, ki bodo utrdili na tem področju disciplino in ne k administrativnim omejitvam, ker je pravica gospodarske organizacije same, da ima toliko obratnih sredstev, kot jih ekonomsko zmora.

PETER DORNIK

Smotrno izkoriščanje gozdnega bogastva

Naša dežela ima veliko gozdov (z 8,8 milijona hektari je na petem mestu v Evropi). Način izkoriščanja tega bogastva v preteklosti in potrebe nadaljnjega industrijskega razvoja pa zahtevajo, da bo treba v prihodnje še bolj kot doslej gospodariti z gozdovi kar najbolj smotrno in les ekonomično izkoriščati. To dejstvo so upoštevali udeleženci V. kongresa sindikata lesnih delavcev Jugoslavije, ko so razpravljali o nalogah sindikalnih organizacij v gozdarstvu in lesni industriji.

Ko so delegati pregledovali rezultate štiriletnega dela, so opozorili, da smotrno gospodarjenje in obnavljanje gozdnega sklada ni nova naloga. V obdobju 1947 do 1958 smo vložili v gozdarstvo okoli 100 milijard dinarjev, od tega znaten del v pogozdovanje in izboljševanje slabših gozdov in goščav. Čeprav je ta vsota znatna, so investicije v gozdarstvo zaostajale za drugimi gospodarskimi področji. Razen tega se je dogajalo, da sredstva niso bila vedno najbolj smotrno izkoriščena. Premalo smo vlagali predvsem v opremo gozdarstva in v razširitev komunikacij, zato je proizvodnost dela na tem področju sorazmerno nizka, izkoriščanje posekanega lesa pa nesmotrno.

Ker postaja les čedalje nujnejša surovina v industriji, zlasti kemični, se čuti potreba, da bi pospešili proces rasti lesa. Razen sodobne gojitve sedanjih gozdov bi po mnenju delegatov lahko to dosegli tudi z ustanavljanjem gozdnih plantaž naglo rastočih vrst lesa. Sedanja doba gojitve gozdov, ki traja 60 do 80 let, bi se na ta način skrajšala na 15 do 20 let.

Sedanja gozdna gospodarstva pa niso dorašla obsejnim nalogam, ki jih imajo. Delegati so izrazili prepričanje, da bi morala dobiti gozdna gospodarstva položaj gospodarskih organizacij, kar pomeni, da bi imela organe delavskega samoupravljanja. Ta proces se je začel v Sloveniji in je prinesel izvrstne rezultate. Razen tega naj bi družbena skupnost z investicijskimi vlogami in z ugodnejšimi pogoji za podeljevanje posojil podprla razvoj gozdarstva. V sistemu delitve med družbeno skupnostjo in gospodarstvi bi bile potrebne določene spremembe, ki bi omogočile gozdnim gospodarstvom večje investicijske sklade. Večina delegatov je bila mnenja, da bi morali proučiti tudi višino zemljarine, možnost znižanja obresti na obratna sredstva in stopnjo socialnega prispevka, da bi tako dobilo gozdarstvo kar največ sredstev za kapitalno graditve in za intenzivno gozdno proizvodnjo.

**NEKATERI PROBLEMI
LESNE INDUSTRIJE**

Delovni kolektivi lesne industrije imajo prav tako celotno vrsto problemov. V zadnjih letih so s svojo prizadevanostjo pripomogli, da se je obseg proizvodnje povečal, in sicer zlasti proizvodnja polizdelkov in končnih izdelkov iz lesa. Prav tako so pripomogli, da je zavzela lesna industrija v skupnem jugoslovanskem izvozu eno prvih mest.

Številne tovarne za končno proizvodnjo pa še ne izkoriščajo vseh svojih zmogljivosti, ker nimajo vedno dovolj potrebnih su-

rovin ali polizdelkov. Posamezna podjetja, ki izdelujejo nekatere deficitne proizvode, z lokalno trgovino navijajo cene ter izsiljujejo kolektive, ki morajo kupovati njihove proizvode. K temu prispevajo tudi posamezne komune, ki vidijo predvsem svoje lokalne interese in spodbujajo take težnje. Druge komune si prizadevajo, da bi ves les s svojega območja predelovale na svojih primitivnih žagah, številne nove tovarne pa zaradi pomanjkanja surovin ne izkoriščajo zadovoljivo svojih zmogljivosti.

Poseben problem, ki so o njem na kongresu precej razpravljali, so zastarela osnovna sredstva. V minulih štirih letih smo v lesno industrijo sicer vložili okoli 23 milijard dinarjev, s čimer smo zgradili več novih objektov in kupili opremo za obnovo starih, vendar je zastarelost osnovnih sredstev še nadalje prvi problem v industriji za predelavo lesa. Nekaj primerov: v začetku leta 1959 je bilo v industriji plošč in furnirja odpisanih 30,6 odstotka osnovnih sredstev, v izkoriščanju gozdov in predelavi lesa na žagah 56,5%, v industriji pohištva in drugih končnih izdelkov pa 66%.

V lesni industriji se je produktivnost dela zvišala v minulih štirih letih za 16%, vendar delegati niso bili zadovoljni s tem uspehom. Pri nas je na primer potrebnih za izdelavo kubičnega metra vezanih plošč 95–100 ur, v nekaterih industrijsko bolj razvitih deželah pa le 23–30 ur. Ali:

za izdelavo spalnice porabimo pri nas 55–140 ur, v tujini pa le 20 do 35 ur.

V neposredni zvezi z večjo produktivnostjo dela je tudi nagrajevanje po kompleksnem učinku. Nove oblike nagrajevanja je uvedlo v lesni industriji in gozdarstvu doslej v celoti ali delno 49 podjetij, drugih 67 pa pripravljajo za nagrajevanje. Te podatke so na kongresu označili kot zelo skromne. Zato menijo delegati, da bi morale sindikalne podružnice v prihodnje z večjim čutom odgovornosti kot doslej vplivati na uvedbo bolj stimulativnih oblik nagrajevanja, pri čemer naj bi upoštevale ne le večje osebne dohodke delavcev, temveč tudi dejstvo, da bo to pripomoglo k rešitvi vrste problemov v zvezi s poslovanjem podjetij.

**ZIVLJENJSKI IN DELOVNI
POGOJI DELAVCEV
NISO ZADOVOLJIVI**

Precej udeležencev razprave je na kongresu govorilo o izobraževanju kadrov, o delu organov samoupravljanja ter o življenjskih in delovnih pogojih delavcev.

Sedanja sistem šolanja kadrov za lesno industrijo in gozdarstvo, kakor tudi zmogljivost šol nista v skladu s potrebami teh panog.

Ker je problem strokovnih kadrov precej resen, bo treba v prihodnje izkoristiti vse razpoložljive možnosti za usposabljanje, in sicer od rednega šolanja do usposabljanja na delovnem mestu v podjetju. Druga ugotovitev: podjetja naj izdelajo perspektivne načrte za potrebo po kadrih, organizirajo kadrovske službe in upoštevajo, da je izobraževanje kadrov predvsem njihova naloga. Gospodarske organizacije morajo vedeti, katere kadre bodo usposobile same in katere v drugih kolektivih ali ustanovah. Centri za strokovno usposabljanje kadrov imajo pomembno vlogo pri izpolnjevanju te naloge.

PLENUM SINDIKATA TRGOVSKIH, GOSTINSKIH IN TURISTIČNIH DELAVCEV**Ekonomskim enotam več pravic**

Različne oblike nagrajevanja po učinku, za zdaj predvsem po doseženem prometu, je doslej uvedlo 84% gostinskih podjetij, 79% samostojnih gostišč in 17% gostišč na pravila, medtem ko je v trgovini nagrajevanih po učinku 16.320 izmed nekaj več kot 18.000 delavcev. Ko podjetja iščejo svojim razmeram najbolj primerne oblike nagrajevanja, odkrivajo razne slabosti in probleme, ki zanje doslej pravzaprav niso vedela.

V kolektivih na primer spoznavajo, da nagrajevanje zgolj po prometu lahko deluje precej neekonomsko, če istočasno niso upoštevali vseh normativov rentabilnosti. Res je, da podjetje poveča dohodek tudi z večjim prometom, toda to ne bo dosti pomagalo, če pri tem pozabimo na možnosti zniževanja raznih stroškov. Tako so že prve izkušnje pri uvajanju spodbudnejših oblik nagrajevanja tolikan spodbudile ekonomski interes članov kolektivov, da so začeli razmišljati o izboljševanju poslovanja in boljših poslovnih uspehih. Zato so nekatera pod-

jetja že izpopolnila oblike nagrajevanja, 193 podjetij pa je uvedlo obračun po ekonomskih enotah.

Ze zdaj ekonomske enote omejenih 193 podjetij od svojega dohodka običajno pokrivajo vse svoje stroške, razen tega pa še del stroškov uprave podjetja in del stroškov za skupne potrebe podjetja. Razumljivo je, da tiste ekonomske enote, ki imajo ugodnejše pogoje za poslovanje, odvajajo tudi več sredstev za skupne potrebe. Vendar se prav v zvezi s tem odpira vrsta novih problemov. V kolektivih namreč vprašujejo, kakšen položaj in pristojnosti naj ima ekonomska enota. Glede na to, da je prek knjigovodstva vselej mogoče natančno ugotoviti finančni uspeh enote, bi lahko precej objektivno določili njihove pravice in dolžnosti. Tako bi bilo prav, če bi enotam prepustili samostojno odločanje pri razdeljevanju osebnih dohodkov, glede na individualni učinek dela. Zdaj namreč pri nagrajevanju upoštevajo kolektivne norme na podlagi tarifnih postavk. Obračun zasluzka po učinku je šele po treh ali celo po šestih mesecih, kar precej zamegli rezultate dela vsakega posameznika.

Ekonomske enote naj bi tudi v trgovini in gostinstvu imele vnaprej določene odstotke delitve ustvarjenega dohodka za osebne dohodke in za sklade. Razpolagale naj bi za lastno amortizacijo (mimogrede — tudi za trgovino bi bilo treba sprostiti blokirano amortizacijo), prav tako pa naj bi imele vpliv na višino obratnih sredstev. Skratka — ekonomske enote v trgovini in gostinstvu naj bi postale podjetja v malem in, kot rečeno, s precej večjimi pravicami kot doslej. Tako naj bi jim v trgovini nasploh dovolili, da samostojno nabavljajo blago, saj pač boljše poznajo potrebe in želje potrošnikov, kot pa nabavni oddelki podjetij, ki pri poslovanju pogosto ni dovolj elastičen.

Besede so lepe, praksa pa ni tako rožnata. V marsikaterem kolektivu namreč še trdijo, da nagrajevanje po učinku v trgovini in gostinstvu ne bo mogoče dosledno uveljaviti, dokler podjetja ne bodo bolj organizirana, pred-

Sestavni del prizadevanja za boljše proizvodnjo je, kakor znano, boj za boljše življenjske in delovne pogoje delavcev.

Tako je na primer resen problem nastanitev delavcev. Lani so zgradili okoli tisoč stanovanj, pronažen za stanovanje pa je osem tisoč. Na gozdnih delovnih mestih so postavili okoli 1300 barakov, ki pa v mnogih primerih niso urejene tako, kot bi morale biti; stanovanjske razmere v njih so zelo slabe. Zato je kongres pozval sindikalne organizacije, naj poskušajo v prihodnje nastanitveni delavcev posebno skrb. Povedati pa je treba, da so delegati hkrati izražali določene dvome o uspešni rešitvi stanovanjskega problema v pogojih, kakršni so zdaj. Sedanje načelo najemanja posojil za graditve stanovanj je v večini komun takšno, da kolektivni lesne industrije in gozdarstva zaradi skromnih lastnih skladov ne morejo ponuditi večjega deleža, zato je dobilo kredite le malo teh kolektivov. Kongres je izrazil prepričanje, da merilo za delitev sredstev, namenjenih v komunah graditvi stanovanj, ne bi smelo biti enako za podjetja z različno akumulativnostjo.

Precej so govorili tudi o zdravstveni in higiensko-tehnični zaščiti ter opozarjali na zelo slabe delovne pogoje, v katerih delajo lesni delavci: 10–12% prostorov podjetij je bilo treba po ugotovitvah delovne inšpekcije zapreti zaradi izbrbljenosti. To praktično pomeni, da je treba najresnejše pojmovati zaščito delavcev pri delu in pospeševati higiensko-tehnično službo.

Te naloge pa bodo uspešno izpolnili, če bodo vse sindikalne organizacije in vodstva posvečale vso skrb razvijanju sistema delavskega samoupravljanja, utrjevanju sindikalnih organizacij in — to je še posebnega pomena — krepitvi tovariških, socialističnih odnosov v kolektivih.

D.J. VITEZ

SLOVENSKI DENARNI ZAVODI UVAJAJO TEKOČE RAČUNE ZA DELAVCE IN USLUZBENCE**Legitimacije zaupanja**

Okoli prvega v mesecu je v bankah največja gneča. Blagajniki podjetij prihajajo po denar, da bi po kuvertah razvrstili zasluzke za delavce. Samo v naši republici izdajo banke vsako leto okoli 80 milijard dinarjev za osebne dohodke. Do 15. ali najdlje do 20. v mesecu pa pride nazaj v banke skoraj ves tisti denar, ki je prvga začel pot od bank do izplačilnih blagaj in podjetij, pa prek trgovine, gostinstva, hranilnih vlog itd. spet nazaj v banke. Skratka, gre za veliko nepotrebno kroženje denarja.

V dobršni meri se temu lahko izognemo z uvedbo tekočih računov za delavce in uslužbence, torej za vse zaposlene, ki nanje vlagajo svoje zasluzke. V imenu lastnikov računov banke potem opravljajo vse tiste finančne posle, ki jim jih le-ti prepustijo. Ta praksa se je v svetu že utrdila in ljudje zvečine kupujejo le še s čeki. Tako so varni pred morebitnimi pomotami, ki lahko nastanejo pri plačevanju z gotovino; razne nesreče (tatvine, izguba denarja in drugo) pa jih sploh ne morejo prizadeti.

Za ljubljansko Mestno hranilnico, ki je kot prva uvedla takšne tekoče račune že leta 1953, bodo tudi drugi slovenski denarni zavodi nemara že ta ali prihodnji mesec povzeli to prakso. Kaj si od tega lahko obetamo?

Ko bo tovariš N. N. na primer sklenil pogodbo z banko in odprl račun, z blagajno v podjetju, kjer je zaposlen, praktično ne bo imel več opravka. Drugače rečeno: podjetje v banki sploh ne bo dvignilo njegovega zasluzka v gotovino, ampak bo ta denar prevzelo s čekom, ki ga bo takoj vložilo nazaj v banko na tekoči račun tovariša N. N. Temu bodo v banki od časa do časa vpisali v njegov evidenčni karton vse dobropise (zasluzek in ostale dohodke, ki jih bo vlagal na tekoči račun) ter seveda izdatke, ki jih bo poravnava prek banke. Med drugim bodo denarni zavodi poravnali tudi razne ponavljajoče se obveznosti (stanarino, prispevke za vodo, elektriko, plin, naročnino za radio in časopise, varovalnino itd.). To bo za marsikoga velika prednost, saj ne bo treba stalno razmišljati o pravočasni poravnavi večjih in manjših izdatkov, pa tudi inkasantom

ne bo treba čakati na domu in tako izgubljati čas.

Če pa bo lastnik čekovne knjižice potreboval gotovino, jo bo lahko dvignil v vsaki banki. Ob nakupovanju bo, kajpak, lahko plačal s čekom. Vse kaže, da se bodo trgovska, gostinska in druga podjetja pri poslovanju s potrošniki navzlic nekaterim pomslekom vendarle rada poslužila prednosti brezgotovinskega prometa — s čeki. Banke bodo namreč plačale vsak ček, čeprav bi bil brez pokritja. Navzlic temu, da bo tveganje v celoti padlo na denarne zavode, pa se tega v bankah ne boje. Res bo vsak imetnik tekočega računa lahko dvignil do 200 tisočakov mesečno (največ po 10.000 dinarjev na vsakega izmed 20 čekovnih lističev, kolikor jih bo dobil). Toda, če lastnik računa ne bo pravočasno položil drugega kritja (na primer hranilno knjižico), mu bo banka za takšno »posojilo« zaračunal razen rednih (posojilnih) obresti tudi zamudne obresti in 10% penala. Razen tega pa je po določilih novega kazenskega zakonika kazensko odgovoren tisti, ki izda ček brez pokritja.

Kar smo omenili, velja za pri-

mer, ko bi nekdo vse svoje dohodke vložil na tekoči račun. Gotovo pa je, da se vsakdo ne bo tako odločil, ampak se bo z banko dogovoril, da bo na tekoči račun vlagal le del svojih dohodkov, morda le toliko, kolikor je treba za poravnavo raznih ponavljajočih se izdatkov.

Z uvedbo tekočih računov za delavce in uslužbence bodo imele banke neprimerno več dela. Zato teh vlog ne bodo obrestovale. Ti tekoči računi potemtakem ne pomenijo zamenjave za sedanje hranilne knjižice. Morda bi bilo prav, če bi banke vsaj v začetku dale malenkostne obresti, da bi se ljudje laže privadili na novo obliko poslovanja, ki je tudi njim samim v veliko korist.

Omenjeni tekoči računi prav gotovo ne pridejo za vsakogar v poštev. Zanje se bodo odločili predvsem tisti, ki bolje zasluzijo. Banke pa ne bodo odpirale računov tistim, ki pogosto menjavajo službe in ki »finančno« niso zanesljivi. Tekoči račun, ki ga bo nekdo imel v banki, potemtakem zanj pomeni tudi legitimacijo zaupanja in trdnega, ustaljenega položaja v družbi.

-mG

Dolg stanovanjskim skupnostim

Stanovanjske skupnosti v mestih in industrijskih središčih so nastale kot rezultat organiziranega družbenega prizadevanja za reševanje nasprotij med hitrim naraščanjem proizvodnih sil in zaostajanjem tistih družbenih sil, ki bi morale skrbeti za vse tiste dejavnosti, ki vplivajo na urejeno življenje družin neposrednih proizvajalcev.

Ze dosedanja uspehi stanovanjskih skupnosti kažejo na velike možnosti teh samoupravnih organizacij, da v največji meri vključujejo pobude in prosto ustvarjalno energijo državljanov za reševanje njihovih vsakodnevnih potreb. Seveda se kažejo v njihovem dosedanjem delu večje in manjše pomanjkljivosti, ki so čisto posledica nerazčiščenih pojmov o vlogi in mestu stanovanjskih skupnosti v našem komunalnem sistemu, zlasti pa nejasnih in neurejenih odnosov drugih organov v okviru komunne do stanovanjskih skupnosti.

Trenutno je za mnoge stanovanjske skupnosti važno vprašanje ureditve pravih odnosov občinskih ljudskih odborov in njihovih upravnih organov do stanovanjskih skupnosti. To pa zaradi tega, ker je od pravih razumevanja vloge in nalog stanovanjskih skupnosti s strani ObLO ter njihovega sodelovanja in pomoči odvisen uspešen razvoj stanovanjskih skupnosti in njihova utrditev. Povezava, skrb in pomoč občinskih ljudskih odborov stanovanjskim skupnostim še ni našla povsod pravih oblik. Se-

veda so tudi pri tem izjeme, ki pa le potrjujejo pravilnost splošnih ugotovitev.

V nekaterih ObLO, zlasti pa v njihovem občinskem aparatu — in to celo v posameznih ljubljanskih občinah — prevladuje miselnost, da je s tem, ko so ustanovili stanovanjsko skupnost, kar avtomatično prenehala skrb in odgovornost občine za določene dejavnosti in da bodo stanovanjske skupnosti sedaj kar same opravljale posamezne naloge. Ponekod jim hočejo občine obesiti tipično komunalne obveznosti, drugod zopet delitev podpor socialno šibkim državljanom itd. Mnogi ObLO pa po sprejetju odloka o ustanovitvi stanovanjske skupnosti niso več razpravljali o tem vprašanju. Med vsemi občinami v LRS, kjer so stanovanjske skupnosti, je le nekaj takih občinskih ljudskih odborov, ki kot celota obravnavajo problematiko stanovanjskih skupnosti in sproti sprejemajo ukrepe za njihov uspešnejši razvoj.

Posledice nepravilnega gledanja na stanovanjske skupnosti ter premajhnega zanimanja ObLO in njihovih organov za delovanje teh skupnosti so včasih dokaj neprijetne in povzročajo ekonomsko škodo stanovanjskim skupnostim. Zlasti v večjih mestnih občinah so nekateri servisi nesmotrno razporejeni, njihova kapaciteta ni prilagojena potrebam prebivalcev. Tako nekatere velike mehanizirane pralnice niso polno izkoriščene, delajo le v eni izmenici, čeprav bi lahko v dveh ali treh.

Zato so cene uslugam visoke, pralnice pa kljub temu niso rentabilne. Seveda je pri tem važno še vprašanje strokovnega kadra za vodenje takih servisov in strokovno usposobljenih peric ter dobre organizacije dela. Vendar se ta drugi moment kaže predvsem v bolj ali manj kvalitativnih uslugah pralnice, kar seveda tudi vpliva na večje ali manjše vpraševanje.

Predvsem je važna načrtnost pri ustanavljanju servisov ter vsklajevanje pobud in programov posameznih stanovanjskih skupnosti v okviru komunne. To pa je nedvomno dolžnost ObLO in njihovih organov, ki jim jo nalaga zakon o stanovanjskih skupnostih ter skrb za urejene življenjske pogoje občanov. Ker gre pri ustanavljanju različnih uslužnostnih servisov, otroških varstvenih in vzgojnih ustanov tudi za večje investicije, ki grede iz občinskih proračunov, je to že drugi razlog, ki terja, da v občinski upravi skrbno proučijo potrebe prebivalcev po uslužnostnih dejavnostih v okviru celotne občine in posamezne stanovanjske skupnosti, preden se lotijo ustanavljanja kakršnegakoli servisa. Tako podrobnejšo analizo je možno napraviti samo na osnovi pregledov socialne strukture prebivalcev, ki kaže število zaposlenih staršev in njihove materialne osnove, število otrok, ki so potrebni varstva in pomoči pri vzgoji, na osnovi pregleda dotedanjih zmogljivosti uslužnostnih servisov in obrtnih obratov itd. Hkrati je

treba ugotoviti tudi vse možnosti za rentabilno poslovanje servisov in drugih ustanov, ki jih nameravajo ustanoviti. To so med drugim ustrezni prostori in oprema servisov ali varstvenih ustanov, predvsem pa strokovno osebje za vodenje in delo v teh ustanovah.

Takega analitičnega dela stanovanjske skupnosti ne zmorejo. Mimo tega pa tudi ne bi bilo smotno, da bi se lotevale tega dela vsaka na svojem območju, ker so občinskemu ljudskemu odboru prav tako potrebni taki pregledi in analize, če hoče smotrno uravnavati razvoj uslužnostnih dejavnosti na območju občine. Zato je smotno, da te analize opravijo pristojni oddelki občinske uprave in jih posredujejo posameznim stanovanjskim skupnostim, ko sestavljajo načrte za svoje dejavnosti. Stvar ObLO in njegovih svetov pa je, da sodelujejo pri sestavljanju programov posameznih stanovanjskih skupnosti, predvsem pa, da vsklajajo njihove načrte in pobude s potrebami in možnostmi celotne občine. Tako bi se izognili nesmotnemu ustanavljanju novih servisov in zavodov ali pa nevarnosti, da se ne bi nobena stanovanjska skupnost odločila za ustanovitev dejavnosti, ki bi bila potrebna vsem, ker pa zahteva večje investicije, več strokovnega kadra, je nobena noče ustanoviti.

Od takega načrtnega ustanavljanja različnih servisnih služb v okviru občine je odvisno, kako se bodo te službe razvijale, kakšne bodo kvaliteta in cene njihovih uslug, ali bodo poslovale rentabilno itd.

Dosedanja praksa je pokazala, da je eden osnovnih vzrokov za to, da je v okviru stanovanjskih skupnosti razmeroma malo uslužnostnih servisnih obratov, da tudi kvaliteta uslug ne zadovoljuje vedno — predvsem pomanjkanje strokovnega kadra za vodenje in za strokovna opravila v servisih. Podobno je s strokovnim osebjem za otroške varstvene in vzgojne ustanove.

Pomoč pri vzgoji strokovnega osebja za razrazličnejše servise, obrate družbene prehrane in ustanove za varstvo in vzgojo otrok, je prav tako sestavni del strokovne pomoči, ki naj jo ObLO nudi stanovanjskim skupnostim.

Brez intenzivne pomoči ObLO ter njihove prosvetne in pedagoške službe, zdravstvene in socialno-varstvene službe, stanovanjske skupnosti nikakor ne bodo mogle same zadostiti tem potrebam.

Pri usposabljanju strokovnih kadrov zlasti za obrate družbene prehrane, za pralnice in druge servise, naj bi ObLO, ko sklepajo o načinu pomoči stanovanjskim skupnostim, računali z delom zavodov za napredek gospodinjstva in jim pomagali, da bodo lahko uspešno opravljali to nalogo.

Tu smo razpravljali samo o tistem delu strokovne pomoči občinskih ljudskih odborov in njihovih organov, brez katerih stanovanjske skupnosti sploh ne bodo mogle načrtno in uspešno delati. To kažejo tudi velike razlike v razvoju tistih stanovanjskih skupnostim, računali z delom zavodov in ves njihov aparat skrbi za stanovanjske skupnosti in z njimi sodeluje in onih, ki se same prebijajo skozi težave.

Vsekakor pa bi morali ObLO urediti najnujnejše odnose med njimi in stanovanjskimi skupnostmi. Stanovanjske skupnosti dostikrat ne vedo, kam naj se obrnejo za nasvete in strokovno pomoč pri urejanju svojih problemov. Mnogokrat romajo člani sveta stanovanjske skupnosti od sveta do sveta ObLO oziroma od oddelka do oddelka v občinski upravi, preden dokončno uredijo neko zadevo, preden dobijo strokovni nasvet in podoben.

Na terenu se pojavlja težnja, da bi bil pri ObLO potreben organ, ki bi stalno spremljal delo stanovanjskih skupnosti, vsklajal delo pristojnih svetov in organov občinske uprave pri urejanju zadev stanovanjskih skupnosti in jim posredoval potrebno strokovno pomoč. Ponekod predlagajo, naj bi to koordinacijsko vlogo opravljal podpredsednik ObLO ali pa posebna odborniška komisija. Drugod so že sestavili posebno koordinacijsko telo, ki ga sestavljajo predsedniki tistih svetov ObLO, ki so bolj ali manj povezani z aktivnostmi stanovanjskih skupnosti v občini.

Kjer se občinski ljudski odbori kot celota zanimajo za rast stanovanjskih skupnosti, ti stiki ne povzročajo nobenih težav in posamezne zadeve stanovanjskih skupnosti urejajo pristojni sveti. Zato je težiti za tem, da med ljudskimi odbori in stanovanjskimi skupnostmi čimprej pride do potrebne sodelovanja.

Republički odbor sindikata kovinarjev Slovenije je o omenjenih vprašanjih razpravljal s predsedniki upravnih odborov in direktorji združenj, kjer je bilo posebej govora o izpolnjevanju pravih združenj, o poslovnih in drugih oblikah dela.

M. R.

JOŽE CIGLER

NOVI PREDPISI

Osnutek splošnega zakona o organizaciji zdravstvene službe

Doslej nismo imeli predpisa, ki bi v celoti urejal organizacijo zdravstvene službe, tisti pa, ki urejajo posamezna vprašanja tega področja pa so spričo naglega družbenega razvoja zastareli.

Po ustavi sodi urejanje vprašanj organizacije zdravstvene službe v pristojnost republik, ki so to tudi izvajale, pač glede na svoje pogoje in potrebe, zato pa tudi različno. Kljub vsemu pa so ostala temeljna vprašanja še vedno neurejena. Zaradi tega sta Zvezna ljudska skupščina in Zvezni izvršni svet že pred leti ustanovila komisijo, ki je proučila vsa vprašanja in sprejela načelna stališča, na katerih sloni osnutek splošnega zakona o organizaciji zdravstvene službe, ki ga je 15. junija 1960 sprejel Zvezni izvršni svet, in ki bo v jeseni predložen v razpravo Zvezni ljudski skupščini.

V osnutku so zajeta načela za organizacijo zdravstvene službe kot samostojne družbene službe, na katerih bodo sloneli republički zakoni. Prav tako so v osnutku temeljna stališča o zdravstveni zaščiti in njenem izvajanju: mesto in vloga zdravstvenih delavcev kot temeljnih nosilcev zdravstvene službe, vloga zdravstvenih ustanov, njihovi medsebojni odnosi in odnosi do zavarovancev, zavodov za socialno zavarovanje in drugih zainteresiranih organov, ustanov in organizacij.

Zakonski osnutek sloni na načelu, da lahko državljani razen zdravnikov izberejo tudi zdravstveno ustanovo, ki jim bo nudila medicinsko pomoč. Zato bodo zdravstvene ustanove samostojne družbene ustanove, ki ne bodo vezane na področje določene politično-teritorialne enote, čeprav bo lahko posebni zakon (ali odlok o ustanovitvi) določil določeni zdravstveni ustanovi področje, na katerem bo skrbela za nekatere oblike zdravstvene zaščite, posebno na področju preventivne.

Potrebno je poudariti, da sta položaj in vloga zdravstvenih ustanov vsklajena z vlogo zdravstvenih delavcev. V sedanjih zdravstvenih ustanovah se je v precejšnji meri izgubljala direktna odgovornost zdravnikov, ki jo je prevzela nase sama ustanova. Novi osnutek pa postavlja v ospredje zdravstvene delavce: zdravstvene ustanove bodo strokovne in specializirane organizacije, v katerih zdravstveni delavci opravljajo posle zdravstvene zaščite. Zato pa zdravstveni delavci ne bodo več uslužbenci teh ustanov, temveč člani delovnega kolektiva, ki je prevzel obveznosti glede zdravstvene zaščite državljanov na sploh. Skupno bodo prevzeli odgovornosti za prevzete obveznosti, pa tudi riziko za njihovo neizpolnitev, zdravstvena ustanova bo zanje materialna baza, v kateri opravljajo posle zdravstvene zaščite in pri tem uporabljajo njeno organizacijo, naprave in druga sredstva.

Prosta izbira zdravnikov ter njihova samostojnost v strokovnem delu in položaj v zdravstveni ustanovi (skupno bodo delili doseženi dohodek), bodo ustvarili ugodne pogoje za prehod nagrajevanja zdravnikov in drugih zdravstvenih delavcev na sistem osebnega dohodka, ki bo omogočil, da bo kar najbolj prišla do izraza njihova sposobnost, strokovnost, izkušnje pri delu, kakovost in obseg poslov ter doseženi uspehi. Sicer pa bo nagrajevanje urejeno s posebnim zakonom.

Osnutek zakona predvideva bolj učinkovit nadzor nad strokovnim zdravstvenim delom, ki ne bo več administrativen, temveč stalna metoda dela zdravstvene službe. Delo bo tako organizirano, da ga bo moč vselej in povsod spremljati, nadzirati in izpopolnjevati, sicer pa ga bo — na zahtevo državljanov, zavodov za socialno zavarovanje in drugih zainteresiranih organov — občasno nadziral tudi pooblaščen zdravstveni organ.

Razen novosti glede finansiranja zdravstvenih ustanov, postavlja osnutek zakona na novo osnovo tudi samoupravljanje v teh ustanovah. Upravljalji jih bodo sveti, uprave in upravniki (direktorji). Novost je uprava kot kolektivni organ samoupravljanja, katerega člane voli delovni kolektiv iz svojih vrst.

PO KATEREM ČLENU?

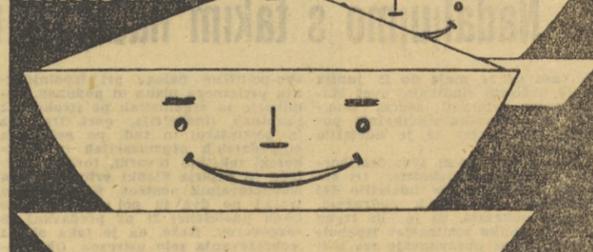
OSEBNI DOHODEK PO PREMETITVI NA DRUGO DELOVNO MESTO

L. I. Čečevje: Zdravniki Vam priporočajo zaposlitev na kakšnem drugem, manj zahtevnem delovnem mestu. Razpoložljiva delovna mesta, kjer bi bila možna taka zaposlitev, pa so uvrščena v nižjo kategorijo. Radi bi vedeli, po kakšni osnovi bi se Vam obračunaval osebni dohodek, če bi bili premeščeni na tako delovno mesto — Odgovor: Ce je postalo Vaše zdravstveno stanje takšno, da je potrebna lažja zaposlitev, potem naj bi pristojni zdravnik podal mnenje o Vašem zdravstvenem stanju in o delovni zmoglosti, da bi lahko vložili na okrajni zavod za so-

cialno zavarovanje predlog za priznanje pravice iz invalidskega zavarovanja. S samim priporočilom zdravnika, da bi bila potrebna lažja zaposlitev, še ne pridobite nikakšne pravice do zaposlitve na ustreznem delovnem mestu v smislu zakona o invalidskem zavarovanju. Ce bi dobili zaposlitev v smislu zdravnikovega priporočila na delovnem mestu nižje kategorije, potem se Vam osebni dohodek lahko obračuna samo po osnovi, po kateri se osebni dohodek obračunava za delo na tem delovnem mestu. Zgolj na podlagi priporočila nimate nobene pravice zahtevati, da se Vam obračunava osebni dohodek po postavki prejšnjega delovnega mesta.

SODOBNA GOSPODINJA KUHA

EKONOMIČNO!
OKUSNO!
POCENI!
HITRO!

ARGO Juha

KOMBINAT KONZERVNE INDUSTRIJE Delamuris IZOLA

VPLIV PROIZVAJALCEV NA ODLOČITVE V POSLOVNIH ZDRUŽENJIH

Posvetovanje v Centralnem svetu ZSJ in II. plenum CK ZKS sta odgovorila na vsa vprašanja, ki so se pojavljala na področju združevanja v gospodarstvu. Obsojane so bile različne nedemokratske oblike združevanja, slabosti v delu posameznih poslovnih združenj in podobno. Uvajanje avtomatizacije v industriji, specializacija proizvodnje in drugi pogoji, ki omogočajo hitrejši napredek naše industrije, porajajo pri podjetjih tudi interes, da se med seboj združujejo zaradi skupnih ekonomskih in tehničnih koristi. Pobuda za združenje mora biti v rokah proizvajalcev in vsako planiranje združevanja kjerkoli drugje pomeni vmešavanje v pravice gospodarske organizacije. Ekonomski odnosi med podjetji na eni strani in med podjetji in družbeno skupnostjo na drugi strani, potreba po skupnih službah, specializaciji itd., ki jo narekuje sodobnejša industrijska proizvodnja; vse to so razen ostalega tisti činitelji, ki vzbujajo in bodo v bodoče še v večji meri vzbujali pri proizvajalcih interes za medsebojno poslovno in strokovno združevanje.

Kljub mnogim razčiščenim pogledom pa zahteva praksa odgovor še na mnoge druge probleme. Eden od teh je nedvomno, kako urediti v poslovnih združenjih upravljanje. Povsem jasno je, da ne more biti govora o nekakšnih višjih oblikah delavskega samoupravljanja, kot so nekateri zatrjevali. Delavsko samoupravljanje se mora razvijati le tako, da se približuje proizvajalcu. Sistem upravljanja v poslovnih združenjih je urejen tako, da obstoje pri njih upravni odbori, ki vodijo delo združenja. Upravni odbori so sestavljeni iz predstavnikov združenih podjetij, izvolijo pa jih delavski sveti. Poslovno združenje »Maris« zlasti v upravnem odboru po en predstavnik iz vsakega podjetja, v kolektivih pa so izvolili tudi namestnike. V upravnem odboru poslovnega združenja »Avtomacija« pa združena podjetja zastopata po dva izvoljena člana; eden je predstavnik uprave podjetja, drugi predstavnik delavskega sveta. V upravnih odborih poslovnih združenj »Maris«, »Fuzinar« in »Avtomacija« je skupaj 41 članov, od tega je 32 vodilnih uslužbencev podjetij. Del slabosti v upravljanju združenj nastaja zaradi nerazumevanja realnih osnov in zahtev upravljanja, del slabosti pa nastaja zaradi slabega sestava upravnih odborov.

PROGRAM ZDRUŽENJA NAJ NE BODEMENA SKUPINE LJUDI, TEMVEČ SAMOUPRAVNIH ORGANOV

Upoštevati je treba, da se podjetja ob združitvi v poslovno

združenje obvežejo, da bodo za določene skupne koristi združila del svojih sredstev. Specializacija v proizvodnji, ki je navadno predmet dogovaranja v združenju lahko prav tako pozitivno ali celo negativno vpliva na oblikovanje dohodka podjetja in proizvajalcev. Združenje v večini primerov sicer vpliva, da se dohodek združenih podjetij povečuje, toda tudi minimalne materialne obveznosti združenih podjetij postavljajo v ospredje vprašanje, kdo in kako naj razpologla s tem delom materialne osnove proizvajalcev. Tak položaj narekuje, da je treba omogočiti proizvajalcem, delavskim svetom podjetij, da lahko vplivajo na posamezne važnejše odločitve združenja, in sicer prek njegovega upravnega odbora. Sredstva bi morali dajati namensko, obveznosti bi morali v združenih podjetjih sprejemati organi delavskega samoupravljanja in ne vodilni uslužbenci podjetja. Program poslovnega združenja ne more biti domena skupine ljudi združenih podjetij, temveč rezultat razprav s proizvajalci in organi upravljanja. Vsaka pomembna odločitev naj bi bila v upravnem odboru združenja sprejeta šele tedaj, ko o njej zavzamejo svoje stališče upravni odbori ali delavski sveti združenih podjetij. Nesprejemljivo je namreč, da člani upravnega odbora združenja glasujejo na seji o nekem važnem vprašanju, ne da bi se o zadevi posvetovali z organi upravljanja v podjetju. Če bi v praksi prišlo do primera, ko je stališče organov upravljanja različno od stališča tistega, ki zastopa podjetje v upravnem obso-

ru, je ta dolžan zastopati stališče delavskega sveta. Tak položaj zahteva, da so seje upravnega odbora temeljito pripravljene. Različne komisije bi morale zagotoviti, da člani upravnega odbora pravočasno sprejmejo gradivo za sejo, se na osnovi predloženega gradiva posvetojuje s strokovnim vodstvom podjetja, upravnim odborom ali delavskim svetom in tako pridejo na sejo temeljito pripravljene. Nekatera združenja predvidevajo v svojih pravilih, da lahko član upravnega odbora pripelje s seboj na sejo do največ dva svetovalca s posvetovalnim glasom. Ta možnost je bila doslej le redko izkoriščena, ker vodilni uslužbenci podjetja niso čutili potrebe, da jemljejo s seboj svetovalce, mnogi pa niso niti obveščali organov upravljanja v podjetju o sklepih in odločitvah združenja. Ker v mnogih primerih delavski sveti in proizvajalci niso bili obveščeni o načrtih združenja, niso vedeli za obveznosti podjetja in podobno, tudi niso kazali zadostnega interesa za obveznosti do združenja, za njegov nadaljnji razvoj.

Osnovno vprašanje, ki se postavlja pri upravljanju v poslovnih in tudi strokovnih združenjih je predvsem, da je treba zagotoviti vsestranski vpliv proizvajalcev združenih podjetij na odločitve združenja. Odločitve upravnega odbora združenja so torej predvsem zbir stališč proizvajalcev združenih podjetij. Vsako odločanje v združenju mimo njih je prav tako škodljivo, kot je škodljivo prisiljevati podjetja, naj se združujejo, če za to ni ekonomskega interesa.

Glavna ovira takemu sistemu dela in koordinacije proizvajalcev združenih podjetij so bili nerazčiščeni pogledi posameznikov iz podjetij in državne uprave in sestav upravnih odborov. Nekaterim vodilnim uslužbencem je malo nerazumljivo, da bi kazali svojo »nesamostojnost« s tem, da bi morali pojasnjevati mišljenja organov upravljanja.

Omenjenemu sistemu in vsebini dela upravnih odborov združenj bi morali zagotoviti tudi sestav upravnih odborov. S potrebnimi političnimi pripravami bi morali zagotoviti, da podjetja izvolijo za člane upravnih odborov strokovno, politično in ekonomsko razgledane ljudi. Vodilnim uslužbencem podjetij pa bi morali omogočiti sodelovanje v delu združenja tako, da bi jih vključili v različne komisije.

M. R.

IZ PODJETIJ IN OBČIN

Skupen dom za manjša podjetja

Občinski sindikalni svet Celje je lani sklenil, da bo zbral denarna sredstva za gradnjo počitniškega doma za manjše gospodarske organizacije, katerih člani nimajo možnosti letovanja v lastnih domovih. Začetek je bil težak. Predvsem se zato, ker so imele gospodarske organizacije slabe izkušnje iz preteklih let, ko so si domove uredile in se jih morale zaradi nepravilnega in škodljivega stališča nekaterih občinskih ljudskih odborov po nekaj letih zapustiti. Tudi izbira kraja ni bila lahka, ker so si prizadevali, da bi čimbolj upoštevali želje delavcev. Končno so se odločili za stovensko obalo v Fletci pri Piranu.

Kupljeno, že razpadajoče poslopje so v rekordnem času obnovili. Počasneje je šlo z načrti, kajti, če bi

tudi gradbena dela napredovala toliko časa, kot so morali čakati na načrte, bi delavci čakali še do prihodnjega leta.

Z dobro voljo in prizadevanjem vseh članov počitniške skupnosti pa jim je uspelo, da so preteklo nedeljo dom že predali svojemu namenu. Denarna sredstva so zbrali delno tudi s tombolo, ki bo odslej tradicionalna v Celju.

Poleg rednega zaslužka vsakemu železarju 300.000 dinarjev

V desetletnem obdobju dela organov delavskega upravljanja v Železarni Jesenice so ti organi pokazali razen ostalega tudi lepe uspehe pri skrbi za delavce. Za izboljšanje družbenega standarda članov kolektiva v podjetju in komunah, so organi upravljanja namenili v desetih letih 2 milijardi 215 milijonov 360 tisoč dinarjev. S tem denarjem so uredili higienske prostore, jedilnice, kantine, menze in druge objekte družbenega standarda. Računajo, da je vsak član kolektiva dobil tako več kot 300.000 dinarjev.

S. T.

V Zagorju končali volitve

Do konca maja so v vseh podjetjih zagorske občine končali z volitvami v nove delavske svete. V nekaterih podjetjih kot »Avtoprevozu«, »Strojnem pletilstvu«, »Strojnem mizarstvu Zagorje-Toplice« in »Cevjarstvu« so dosegli stotodstotno volilno udeležbo. Najslabša je bila volilna udeležba v Klavnici (85,7 odstotka). Povprečno pa je v zagorski občini volilo 80 odstotkov članov kolektivov nove delavske svete. Tako je sedaj v novih delavskih svetih 307 članov, upravnih odborov pa štejejo 82 članov. Številčno največji delavski svet ima Rudnik rjavlega premoga Zagorje s 63 člani.

Trije obroki za 175 din

V Novi Gorici so pred dnevi odprli novo restavracijo s klubskimi prostori za delavce SGP Gorica. Novo restavracijo so zgradili ob delavskem domu. V njej bo lahko dobivalo obroke trikrat dnevno 400 delavcev za 175 dinarjev, kar pa je znatno manj kot znašajo deljanski stroški za prehrano. Ostanek bo krilo podjetje iz svojih sredstev.

Za to restavracijo skupaj z delavskim domom je podjetje porabilo 48 milijonov dinarjev. Del teh sredstev so prispevali delavci in uslužbeni sami tako, da so se odrekli lanskoletnih nagrad od dobrih podjetja.

L. K.

Nagrada za opeko

V opekarni Loče pri Slovenskih Konjicah letos dokaj uspešno izpolnjuje svoje proizvodne naloge. Tu ima svoj delež seveda tudi ugodno vreme v zadnjih mesecih, tako da so se lahko pravočasno lotili dela. Kažejo pa se tudi že prvi uspehi rekonstrukcije, ko je podjetje nabavilo nekatere nove stroje in naprave za izdelovanje opeke.

Pred kratim so v tej opekarni pričeli z nagrajevanjem po enoti proizvoda. Lani so za večino delovnih mest uvedli akorde in se tako lotili nagrajevanja po učinku. Enote proizvoda bodo komadi izdelane opeke prve vrste, ker ta ustvarja dohodek podjetju. Druga in tretja vrsta pa krijeta le proizvodne stroške.

L. V.

2 milijona za strokovne ekscurzije

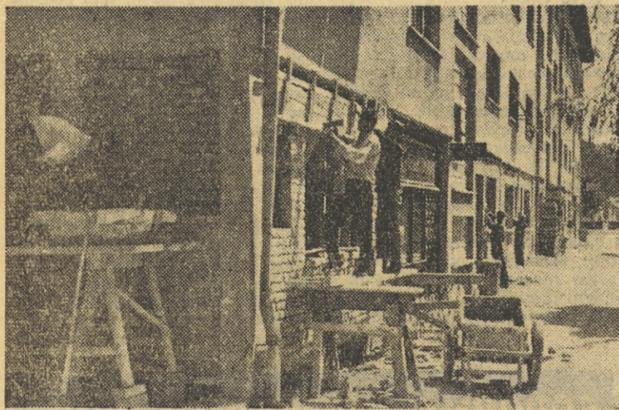
Upravni odbor Železarne Jesenice je odobril v sklad z ekscurzije 1,5 milijona dinarjev, da bi tako omogočil članom kolektiva strokovne ekscurzije. Ta sklad so sorazmerno na stave zaposlenih porazdelili na posamezne ekonomske enote. Razen tega je upravni odbor namenil za DIF in ostala strokovna društva v Železarni pol milijona dinarjev. S tem hočejo omogočiti članom ogled drugih podjetij, kjer bi se lahko seznanili s tehnološkimi procesom, proizvodnjo in življenjem v drugih kolektivih.

S. T.

V Zagorju pripravljene na turistično sezono

V teh dneh so na občinskem ljudskem odboru v Zagorju ob Savi razpravljali o pripravah na turistično sezono in o razvoju turizma v zagorski občini. Ugotovili so, da je Zagorje ob Savi letos mnogo bolje pripravljeno na turistično sezono kakor prejšnja leta. Obnovili in preuredili so turistično gostinski center Medijske, gostilnice na Izlahah, delno že adaptirani hotel Kum, dokončno pa bodo z deli končali do konca meseca julija. Prizadevajo si tudi, da bi na Izlahah čimveč privatnikov oddajalo sobe turistom. Zagorsko gostinstvo podjetje je tudi poskrbelo, da so preuredili vse lokale tako, da bo v njih moč dobiti tudi toplo hrano.

V prihodnje bodo za razvoj turizma še večje možnosti, saj je na območju zagorske občine v rekonstrukciji oziroma novogradnji več cest: Pasjek-Zagorje, Zagorje-Loka, Zagorje-Colniše-Kal, Ravne-Zasavska gora in Zajasovnik-Cemšeniška planina.

V mostrojskih blokih v Ljubljani so se vendarle odločili da bodo izkoristili tudi prostor pod stanovanjskimi bloki. Koliko bolj enostavno bi bilo, če bi že ob začetku gradbenih del pri teh blokih naši arhitekti vedeli, da s takimi gradnjami ne rešujejo stiske po poslovnih prostorih in stanovanjih

IZ PRAKSE MARIBORSKIH SEMINARISTOV

Nadaljujmo s takim načinom izobraževanja

V času od 30. maja do 15. junija letos je občinski sindikalni svet Maribor-Center pripravil sedem seminarjev za odbornike sindikalnih podružnic. Seminarjev se je udeležilo 246 odbornikov.

Občinski sindikalni svet Maribor-Center je že lani organiziral tri seminarje, ki se jih je udeležilo 140 predsednikov sindikalnih podružnic. Praksa je pokazala, da je bilo treba vsebino in obliko seminarjev izpopolniti tako, da se obravnavajo resisti problemi, ki jih srečujemo pri delu v sindikalnih podružnicah.

Letos je sindikalni svet skupaj z delavsko univerzo občine Center pripravil program, kjer so obravnavali predvsem delavsko upravljanje, delitev dohodka, nagrajevanje, kadrovsko-socialno s'uzbu, organizacijo izobraževalnih sredstev, odnose komunah in gospodarskih organizacij, ekonom-

sko-politične naloge pri izpolnjevanju petletnega plana in podobno. Seminarje so organizirali po strokovnih skupinah (industrija, obrt, trgovina in gostinstvo) in tudi po nekaterih gospodarskih organizacijah (v mariborski tekstilni tovarni, tovarni kartona in papirja Sladki vrh) in v okviru izobraževalnih centrov. Seminarji so trajali po dva in pol dni. Mjer so imeli udeleženci 21 ur predavanja in razgovorov. Kaže, da je taka oblika izobraževanja zelo ustrezna. Ob koncu vsakega seminarja so analizirali uspehe in na podlagi tega sprodi izpopolnjevalni program. Udeleženci so želeli, da bi tako seminarje organizirali za širši krog in predvsem da bi razširili program o kadrovsko-socialni službi in o odnosih med komunah in podjetjem. Sladkogorska tovarna je na pr. želela, da bi je semeni imeli zopet podobni seminar.

Prav tako so želela tudi podjetja Bor Pevnica, Tovarna kartona in Isonita Ceršak, Industrija kovinskih izdelkov Maribor, kmetijska gospodarstva itd.

S. B.

Industrija za elektrovezve v Suhi krajini

Maja se je izpolnila dolgoletna želja prebivalcev Suhe krajine. Tedaj so namreč pričeli z delom v prvem večjem industrijskem obratu v tem kraju Industrije za elektrovezve iz Ljubljane. Za sedaj je zaposlenih v tem obratu 27 delavcev, računajo pa, da bodo, ko bo proizvodnja normal-

delka, medtem ko je osebni dohodek režijskega osebja, poslovdij, mehanikov, skladiščnih delavcev in uprave vezan ali na uspeh delavnice, obrata, ali pa celotnega podjetja. Ker pa so osebne dohodke za ekonomski uspeh izplačali zaradi obracunanjanja proizvodnje šele 10. marca za mesec januar, kar je vsekakor pomanjkljivost, so tudi nižji osebni dohodki, prejeti za mesec januar, vplivali tedaj na nižjo storilnost. Mesec marec pa je pokazal povsem drugačno sliko. Naknadili so ves zaostanek iz prejšnjih dveh mesecev, pa tudi v aprilu in maju se je obseg proizvodnje stopnjeval. Tako je podjetje do 1. junija le z 2% več delavcev ustvarilo za 20,6% večjo realizacijo kot lani. Ta uspeh je bil nedvomno posledica pravilnika o nagrajevanju, ki priznava posameznim oddelkom tudi 30 in več odstotkov dodatnega osebnega dohodka na zaslužek po režiji in normi.

Ko so delavci spoznali bistvo nagrajevanja po novem pravilniku, pomanjkanje delavcev ni bilo več tako pereče. Z manj zaposlenimi v delavnici ob enaki ali višji proizvodnji je namreč pomenilo povečati osebne dohodke posameznikov. Zato so zahteve po novih delavcih čez noč splahnele.

Novoizvoljeni delavski svet namerava nagrajevanje še izpopolniti, prav pa bi bilo, da bi iskal predloge za izpopolnitev med kolektivom, da bi se o svojih načrtih in sklepih več pogovarjal z delavci, kajti pismena obvestila, ki sicer seznanijo z dogajanjem v podjetju tiste, ki jih bero, ne omogočijo, da bi povedali tudi svoje mnenje.

MILAN OSOVNIKAR

V POMURJU NOVA NAHAJALIŠČA NAFTE IN PLINA

Lendavski vrtalci delajo v Siriji in Egiptu

Med podjetji v Pomurju ima največ pogojev za proizvodno sodelovanje prav Proizvodnja nafte, ki bi lahko v kooperaciji razvila svoje strojne delavnice v kovinsko industrijo. Z izgradnjo nove hale in razširitvijo livarne bodo lahko v novem industrijskem obratu zaposlili 600 delavcev in proizvajali na tekočem traku nekatere nove predmete za domači trg. Z gradnjo tega kovinskega obrata bodo predvidoma začeli prihodnje leto, do leta 1965 pa naj bi dosegli že 1,5 milijarde dinarjev bruto produkta.

Podjetje po poseplo tudi raziskovalna dela v Pomurju. Strokovnjaki menijo, da bo potrebno raziskati še območja okrog Martjanec, Kobilja, Murskega gozda in Petišovec. Domnevajo tudi, da sta nafta in plin tudi v že raziskanih naftnih poljih vendar globlje, kot so vrtali doslej. To domnevo potrjujejo tudi rezultati geofizičnih raziskav. Zato bodo začeli vrtati do 2.500 m globoko in še globlje. V Petišovcih črpajo sedaj nafto iz globine 1.700 m. Prvo raziskovalno globinsko vrtnino bodo izvrtili na Petišovskem polju; v okolici Martjanec pa bodo začeli vrtati zaradi raziskovanja že v juliju.

K tem delom jih ne vodijo le nahajališča nafte, temveč tudi plina, saj namerava podjetje znatno razširiti prav predelavo plina. Iz metanola, ki ga bodo začeli v Lendavi izdelovati ie-

ta 1962, bodo kasneje proizvajali formaldehid, iz njega pa pridobivali razne smole, ki so osnova za izdelke plastičnih mas. Pri izdelovanju teh izdelkov bodo lahko zaposlili več delavcev, predvsem starejših in delovnih invalidov.

Vrtalci in strokovnjaki lendavske nafte so se doslej s svojimi kakovostnim delom uveljavili ne le pri nas, temveč tudi v inozemstvu. Podjetje opravlja usluže pri globinskem vrtnanju podjetju Nafta-gas v Banatu in Nafta-plin v Dalmaciji. Lendavski vrtalci so letos odkrili novo naftno polje pri Kikindi in dobili za to tudi zaslužno priznanje. Vrtajo pa tudi že v Siriji in Egiptu, kjer predvsem pričujejo k temu delu tamkajšnje delavce. Pred dnevi je odplula iz našega pristanišča ladja, ki je odpeljala v Egiptu kompletno vrtno garnituro, kar bodo začeli lendavski vrtalci že julija vrtati v Ras Gharibu ob Rdečem morju. Skupaj z vrtno opremo je odšlo v Egipt tudi 20 delavcev in strokovnjakov, ki bodo opravljali ta dela za Zadrženo arabsko republiko.

-or

Tudi kmetijskim in gozdarskim delavcem urejene življenjske razmere

Pred dnevi je bilo v Kočevju posvetovanje gostinskih in turističnih delavcev kočevske občine. Po razpravi je bilo videti, da v gostinstvu in turizmu še niso izkoriščene vse možnosti. Razen vloženih sredstev občine in drugih organov bi morala tudi sama kmetijska podjetja storiti več za izboljšanje. Na posvetovanju so menili, da je potrebno izboljšati predvsem družbeno prehrano. Izkušnje obrata družbene prehrane »Metka« v Kočevju namreč kažejo, kako potrebni so ti obrati. »Metka« nudi več zaposlenim cenene tople malice ter prehrano številnim gostom in koleskim otrokom. Vse kaže, da bo treba kmalu zgraditi večji obrat družbene prehrane v Kočevju. Kmetijskim in gozdarskim delavcem, zaposlenim pri kmetijsko-gozdarskem posvetu pri državnem posvetu Snežnik je prav tako treba omogočiti boljše prehrano. Ti ljudje delajo in živijo v oddaljenih krajih kjer še niso urejena vprašanja prehrane in preskrbe.

V. S.

Priznanje mednarodnega strokovnjaka pomurskim posevkom

Na družbenih kmetijskih posvetih v Pomurju letos posevki visokorodnih sort pšenice prav dobro kažejo. Tako predvidevajo na kmetijskem gospodarstvu Lendava, da bodo pridelali na hektar 50, na rakičanskem kmetijskem gospodarstvu pa 45 do 50 stotov pšenice. Če bo vreme ugodno, ne bodo imeli večjih težav s spravilom pridelka, saj imajo vsa posevstva že kombajne.

Pred nedavnim je obiskal kmetijstvo gospodarstvo Rakičan izvedenec za italijanske pšenice pri FAO dr. A. Banfiniguolli in si ogledal na tem posestvu poskusno pridelovanje desetih sort visokorodne pšenice. Po ogledu je dejal, da so posevki izredno lepi, celo najlepši, kar jih je videl na obisku v Jugoslaviji, in da obetajo rekorden pridelok.

Ne potrebujejo več novih delavcev

Delavski svet lesno-industrijskega podjetja »Jelovica« v Škofji Loki je na zadnji seji razpravljala o izpolnitvi petmesečnega plana proizvodnje. Ugotovili so, da sta bili proizvodnja in realizacija v prvih mesecih pod planom predvsem zaradi objektivnih činiteljev — velikega dotoka

hlovdovine in pomanjkanja nekvalificiranih delavcev. Ker so vsi osebni dohodki zaposlenih odvisni tako od mesečne proizvodnje in realizacije, kot tudi od znižanja stroškov proizvodnje in lastne cene, je bil kolektiv v nevarnosti, da bodo zaslužki letos nižji kot lani, posebno še, ker je delitev čistega dohodka po novem pravilniku o nagrajevanju za 3% večja v dobro skladov. Delavski svet je s tem stanjem seznanil ves kolektiv. Na sestankih po delavnicah so ponovno obrazložili nagrajevanje po novem pravilniku, po katerem je osebni dohodek odvisen od ekonomskega uspeha vsake posamezne delavnice in od-

Rekonstrukcija pocinkovalnice cevi na Jesenicah

Utesnjena in zastarela pocinkovalnica cevi v Železarni Jesenice otežkoča izdelovanje kvalitetnih pocinkanih cevi, kakršne zahteva tržišče. Zato so začeli v Železarni na Jesenicah razmišljati o rekonstrukciji pocinkovalnice. Rekonstrukcijo nameravajo končati v prvi fazi perspektivnega plana Železarne. Dela pri podaljševanju hale, s katerimi so pričeli lani, so v teh dneh zaključili.

S. T.

V Konjicah bodo izdelovali usnjeno konfekcijo

Obrtno podjetje Krojaštvo v Slovenskih Konjicah se je pred nedavnim preselilo v nove prostore, kjer je imela dotlej tovarna usnja Konus svoj obrat za opetnice. Zaradi večjih prostorov in boljših delovnih pogojev predvidevajo, da bo podjetje Krojaštvo začelo izdelovati tudi usnjeno konfekcijo in zaščitna sredstva. Pri razširitvi je podjetju precej pomagala tovarna usnja Konus, ki mu je dala precej novih šivalnih strojev.

L. V.

ZA DVE TRETJINI BOLJŠI ZASLUŽKI

Po daljšem proučevanju so na šempetrskem gradbišču in na nekaterih drugih gradbiščih Splošno-gradbenega podjetja Gorica začeli nagrajevati delavce po novem izpopolnjenem načinu. V SGP Gorica so že prej nagrajevali delavce po učinku — največ del je bilo namreč normiranih. Tako je bil zaslužek zaposlenih odvisen od izpolnjevanja oziroma neizpolnjevanja norme. Vendar se je pokazalo, da ta oblika nagrajevanja ni dovolj spodbudna.

Zato so konec marca začeli z nagrajevanjem, ki temelji na dogovoru med podjetjem in zaposlenimi za določeno delo. Zaslužek zaposlenih je tako odvisen od ažurnosti, pravilne organizacije dela ter prihranka na materialu. Prvi podatki o produktivnosti dela, ki so jih v podjetju zbrali po uvedbi novega načina plačevanja, so zelo ugodni. Medtem ko so prejšnja leta zaznamovali v marcu, aprilu in maju rahel padec produktivnosti, se je letos v teh mesecih produktivnost povečala v primerjavi z

lanskim obdobjem v marcu za 9, aprilu za 12, maju pa za 14 odstotkov. Kaže, da se delavci zavedajo, da so prejemki odvisni od njihovega dela. Po uvedbi novega načina nagrajevanja so se nekaterim povečali mesečni dohodki celo za 80%.

Da je ta način spodbuden, nam kaže na primer naslednji podatek: delovne hale Agroservis v Sempetru bi po računih moralo graditi 25 delavcev pet mesecev. Novi način nagrajevanja pa je spodbudil delavce tako, da bo isto delo končalo 15 delavcev le pet dni pozneje.

Nimajo še točnih podatkov o prihranku na materialu, vendar računajo, da bodo precej prihranili. Bojazni, da bi trpela kvaliteta dela, ni, ker nadzorujeta delo gradbeni inšpektor in član uprave.

Splošno gradbeno podjetje Gorica je začelo uvajati nagrajevanje po učinku tudi v upravi. Upravo so razdelili na posamezne sektorje, sedaj pa zasledujejo učinek dela skupin in vsakega posameznika.

LOJZE KANTE

KORENINE SO POGNALE

ČLOVEK — NAJVEČJA VREDNOTA

To je bila vodilna misel, ki so se ji podredila vsa prizadevanja, misel, ki je prevevala vso dejavnost organov delavskega samoupravljanja v rudarsko-topilniškem bazenu Bor. Borski kolektiv se je zavedel, da peljejo vsi napor, vsa požrtvovalnost in sleherni odpoved v boljše življenje in blaginjo.

Ta humanost socializma, ki v svojem borcu in graditelju utrjuje prepričanje, da je vse zaradi njega in zanj, je v Boru še posebno izrazita.

Bor rudnik in Bor mesto nista več tisto, kar sta bila nekoč, nista več tisto, kar sta bila pred kakimi desetimi leti, Nova sta.

BOR RUDNIK

To ni več tisti stari rudnik, v katerem so pustili žalostne sledove in spomine tako tuji kapitalisti kakor nemški okupatorji. Prav tako ni več tisti rudnik, katerega prvi organi delavskega samoupravljanja so na svojem prvem koraku naleteali na nešteto nepremagljivih težav in problemov.

To ni več nekdanji rudnik, in sicer prav zato ne, ker so se proizvajalci upravljavci spoprijeli z vsemi temi težavami in problemi.

Prizadevali so si, da bi bilo ročnega dela čim manj. Kupovali so stroje, ki naj bi služili človeku, pospeševali njegovo delo in mu omogočali, da bi z manjšim naporom proizvajal več.

Prizadevali so si za varnost človeka pri delu. Borili so se ne le proti pomanjkanju zaščitnih sredstev, temveč tudi proti zaostalemu pojmovanju delavcev. Premagati je bilo treba oboje.

Novi obrati ter rekonstrukcija in modernizacija starih, čedalje številnejša in sodobnejša sredstva za mehanizacijo, bolj in bolj izpopolnjene delovne metode — to so značilnosti sedanjega borskega rudnika.

Da bi bilo človeku laže, da bi bilo delo bolj veselo.

BOR MESTO

To ni več sivo, neurejeno rudarsko naselje, in sicer prav zato ne,

ker so se proizvajalci upravljavci borili, da bi si olajšali življenjske pogoje.

V obsežni, raznovrstni dejavnosti organov delavskega samoupravljanja v rudarsko-topilniškem bazenu borskega rudnika je zavzemala skrb za družbeni standard posebno mesto. Za to je kazal izredno razumevanje in zanimanje tudi ves kolektiv.

Bilo je oktobra 1952. Borski kolektiv je imel takrat svoj drugi delavski svet. Komaj štiri mesece in pol prej so ga izvolili, vendar ga to ni oviralo, da ne bi predložil delovnemu kolektivu, naj da iz skladov za samostojno razpolaganje in iz presežkov plač 50 milijonov dinarjev za potrebe življenjske ravni borskega prebivalstva, da bi ublažili posledice suše. Delavski svet je pozval delovne ljudi borskega kolektiva, naj povedo, ali so za ta predlog ali proti njemu. Razpisal je referendum.

Večina je rekla: Da!

To je bil prvi borski referendum. Potem so imeli še štiri. Člani borskega kolektiva so tudi na drugem referendumu odobrili 50 milijonov dinarjev za izboljšanje družbenega standarda, to pot za nakup opreme v samskih stanovanjih in za menzo. Na tretjem referendumu so dali 150 milijonov za graditev in popravilo stanovanj, na četrtem pa 85 in na petem 20 milijonov za izboljšanje stanovanjskih razmer samec.

Tako iz leta v leto. Samo v obdobju 1952—1959 so vložili v družbeni standard desetmestno število: 2.239.568.827 din.

Domova oddiha v Brestovački Banji in Orebiču, otroško letovišče pri Brestovački Banji, zdravstveni dom, delavski dom s filmsko dvorano (v gradnji), fizikturni stadion, olimpijski plavalni bazen... Preurejene ulice, zgrajeni dohodi, na sto tisoče sadik v zelenem zaščitnem pasu... Desetmestna števila.

Največ pa so dali za stanovanja. V samskih naseljih so gradili nova in popravljali stara poslopja. Uredili so dohode, ljudje zdaj ne hodijo več po blatu. V teh naseljih

so izginile postelje v nadstropja, ni več malih železnih peči. V sobah se več ne kuha, ne suši perilo... Spalnice so čiste in svetle, železna oprema, zglavniki, posteljina... 1760 ležišč.

Najmočnejša postavka med vlogami v družbeni standard je v obdobju 1952—1959 graditev družinskih stanovanj: 85 poslopj s 505 stanovanji.

Moderna večnadstropna poslopja, komfortna stanovanja.

Podoba Bora se je spremenila. Izpolnile so se želje mnogih — postali so stalni prebivalci Bora.

BORSKI DRŽAVLJAN

Vasa Jankovski je prišel v Bor junija 1946. Njegovi rojaki iz okolice Krive Palanke so prihajali v Bor na sezonsko delo. Družine so ostajale v domači vasi. Tudi Vasa je tako prišel na sezonsko delo, sam, brez družine. Bilo mu je 26 let. Začel je kot nekvalificiran delavec, žlindro je vozil iz topilnice. Kmalu je šel h konvertorjem. Naučil se je dela, leta 1949 je opravil izpit za polkvalificiranega, leta 1950 za kvalificiranega delavca.

To je bilo odločilno. Pripeljal je družino, najstarejši otrok je dorasel za šolo. V samskem naselju je imel sobo trikrat tri.

V novi stavbi je dobil leta 1954 komfortno dvosobno stanovanje.

Potem je imel več možnosti za učenje. Resno se je pripravil, leta 1956 je opravil izpit za visokokvalificiranega delavca. Postal je nadzornik.

Zdaj je član delavskega sveta v topilniški ekonomski enoti. Vsi štiri otroci hodijo v šolo.

Vasa ni več sezonski delavec v Boru. Pognal je korenine.

Krsto Filipović je prišel v Bor pred enajstimi leti — leta 1949. Bilo mu je devetnajst let. Bil je »prestar«, da bi se začel šolati, vendar mu to ni vzelo poguma. Po treh letih je postal strojni ključavničar, nato pa je bil dve leti pri vojakih.

Vrnil se je v Bor, na staro delovno mesto — v centralno delavniško RTB. Leta 1956 so ga izvolili za člana delavskega sveta, naslednje leto pa se

je vpisal v mojstrsko šolo. Oženil se je leta 1958, lani je dobil enosobno komfortno stanovanje. Družina se je pomnožila: mali Vellbor je star devet mesecev in ima šest zobkov... Samec je postal Borčan.

Letos se bo še mnogim drugim izpolnila ta želja. To je rekordno leto v graditvi družinskih stanovanj: zidajo 18 poslopj z 200 stanovanji.

Vendar to še ne bo dovolj. Komisije za dodeljevanje stanovanj pri delavskih svetih ekonomskih enot in komisija centralnega delavskega sveta imajo okoli 750 prošenj za stanovanje.

V devetih samskih blokkih stanuje 90 družin.

Dragutin Stojilković je eden izmed njih. Ko je leta 1947 prišel v Bor s skupino Vranjanov, je bil nekvalificiran delavec. Zdaj ima kvalifikacijo in je brigadir pri visoki peči v topilnici. Zeno in dvoje otrok je pripeljal leta 1955 v samski blok.

Slobodan Radosavljević je prišel leta 1952 iz okolice Prukuplja. V osmih letih je postal iz nekvalificiranega delavca v jami vrtalski mojster. Družino je pripeljal leta 1956: ženo in tri otroke. Četrtri se je rodil v Boru. Šest jih stanuje v sobici, ki so jo najeli pri zasebniku.

Dragutin in Slobodan bi rada za vedno ostala v Boru. Oba sta člana nedavno izvoljenega centralnega delavskega sveta.

Bor ni več začasno bivališče, vmesna postaja. Poganjajo korenine: ljudje si pridobivajo kvalifikacijo, pripeljejo ali ustanovijo si družino, otroci hodijo v šolo.

»Prizadevali si bomo, da se bo nadaljeval sedanji obseg in tempo zidave družinskih stanovanj,« pravi Mirko Vračar, predsednik novega centralnega delavskega sveta RTB.

»To bo tudi v prihodnje največja postavka pri uporabi razpoložljivih sredstev v skladu za skupno potrebo.«

Se letos bodo začeli zidati sedemnadstropno poslopje s 103 stanovanji. Gradili bodo, zidali...

Za tiste, ki čakajo, za one, ki poganjajo korenine in rastejo hkrati z novim Borom.

DJORDJE RANISAVLJEVIĆ

V beležnici imam na desetine direktorskih imen, ki sem si jih zapisal v minulih dveh letih. Izbral sem Dragutina Blažiča.

Morda Blažič ni več tam, kjer je bil, ko sem si v beležnici zapisal njegovo ime, vendar se ob tem nič ne spremeni v dokumentu o voditelju majhnega podjetja, ki zna po potrebi tudi sam zavijati rokave. Zapisal sem si naslednje:

Reška pekarna »Jedinstvo« ima tri obrate in le 12 delavcev, torej v vsaki pekarni po štiri. Kruha je treba pripraviti mnogo. Ker mora biti svež v vsakem dnevnem času, so tudi delo organizirali v dveh izmenah. V vsaki sta torej delala po dva delavca. Marljivo ljudje, delo je šlo od rok.

Kdaj pa kdaj se zgodi kaj nezaželenega. Ne da bi potrkala, je gripa vdrla tudi v pekarno »Jedinstvo«. Najprej je ostal v postelji en delavec. Drugi je prišel na delo, toda kaj pomaga, sam ni mogel opraviti vsega, za kar so bile potrebne štiri roke. Kaj zdaj? Živčno se je prestopal po pekarni, v predelkih je hodil pred vrata, ali kolega morda le ne prihaja. Pa ga ni bilo. Ali naj spet pokliče nekoga, ki so ga že

IZ NOVINARSKA BELEZNICE

Direktor in delavec

poprej kličali v takih primerih? Nazadnje je le dvignil telefonsko slušalko, da bi ga vsaj obvestil:

»Tovariš Blažič, moj sodelavec je zbolel.«

»Drugega dobiš.«

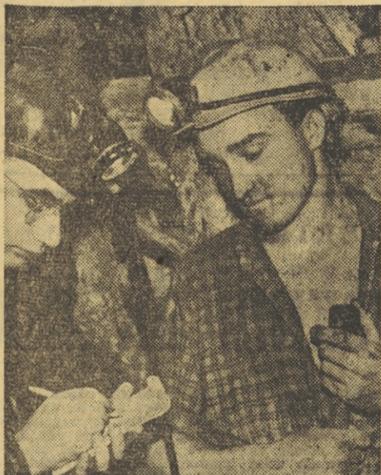
Direktor Blažič je takoj pustil večerjo. Vedel je, da je bolje, če ostane brez večerje on kot en sam človek, kakor pa da bi naslednji dan bilo brez kruha tisoč ljudi. Seveda je težko vsake večer puščati ženo samo, ker je že dolgo bolna... Pa tudi dvoje majhnih otrok... Stopil je na cesto in šel v pekarno, da bi zamenjal bolnega delavca.

Čez nekaj dni je obležalo za gripo šest izmed vseh dvanaestih delavcev. Našli so pet honorarnih, šestega pa niti niso iskali: bil je Dragutin Blažič.

Precej nesoglasij je bilo nekoč v majhnem kolektivu, ki šteje z administracijo in s prodajalnami vred le 27 članov, ko pa so dobili takšnega direktorja, se je nesloga umaknila tovarištvu.

Da bi kdo ne mislil, da Blažič zaradi neobveznih del zanemara direktorsko funkcijo, si oglejmo urnik njegovega delovnega dne:

Od štirih do šestih zjutraj obišče tri obrate in pet prodajal, potem dela do dveh popoldne v pisarni. Blažič pa pravi, da mora biti direktor tudi izobražen, zato sedi med 16. in 19. uro v klopi politične srednje šole in posluša predavanja. Čeprav mu je 34 let, namerava dokončati tudi srednjo ekonomsko šolo. Iz šolske sobe gre redkeje naravnost domov kot pa v pekarno. D. R.

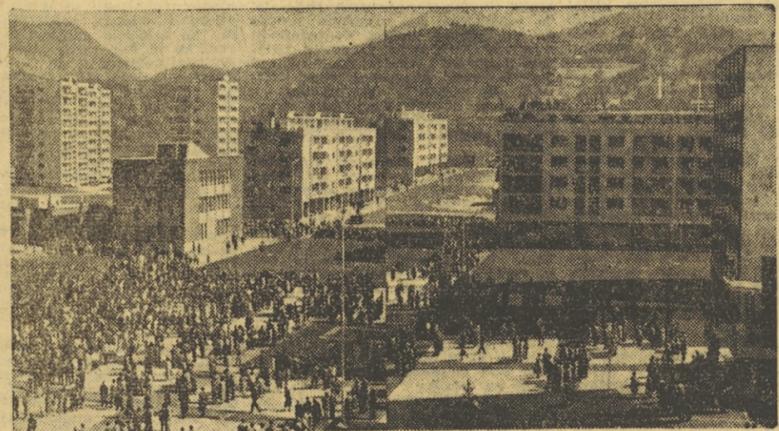
KOLEKTIV

RUDNIKA LIGNITA VELENJE

ČESTITA

VSEM RUDARJEM, VSEM ČLANOM KOLEKTIVA ZA RUDARSKI PRAZNIK — 3. JULIJ — Z ŽELJO, DA BI ŠE V BODOČE S SVOJIM NEUMORNIM DELOM PRISPEVALI K ČIM PREJŠNJI IZGRADNJI NAŠE SOCIALISTIČNE DOMOVINE

ZA PRAZNIK KLIČEMO: SREČNO!

RUDNIK RJAVEGA PREMOGA TRBOVLJE-HRASTNIK

s svojim oddelkom za rudarske gradnje, rudniška komiteja ZK Trbovlje in Hrastnik ter sindikalni podružnici rudarjev Trbovlje-Hrastnik

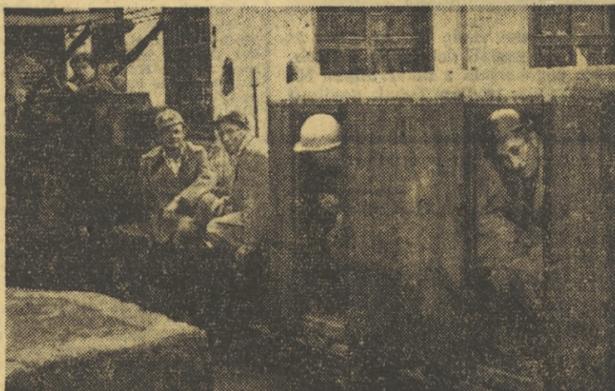
čestitajo

vsem članom kolektiva rudnika kot tudi ostalim slovenskim rudarjem ZA RUDARSKI PRAZNIK. — Hkrati čestitamo vsem prebivalcem občine Hrastnik ob njihovem občinskem prazniku in vsem borcem NOB ob dnevu borca ter jim kličemo SREČNO!

Ob rudarskem prazniku

ČESTITAMO VSEM RUDARJEM PO NAŠI DOMOVINI in JIM KLIČEMO

srečno!

RUDNIK RJAVEGA PREMOGA KRMELJ

DOGODKI V SVETU

OD TEDNA DO TEDNA

FRANCOSKO-ALŽIRSKA POGAJANJA

Prejšnjo soboto so prispeli v Pariz poslanci časne alžirske vlade, ki naj bi določili datum pogajanj med uradnimi delegacijama francoske in alžirske vlade. Delegacijo sestavljajo Ahmed Bumentjed, namestnik ministra za informacije, Mohamed Ben Jafa, direktor kabineta predsednika Abasa, in Anklju Ben Amar, sekretar delegacije.

Uvodna pogajanja so bila blizu Pariza. Razpravljali so o sestavi francoske delegacije in o morebitnem sestanku de Gaulle in Ferhata Abasa.

NOVE NEODVISNE AFRIŠKE DRŽAVE

Ta teden so razglasili neodvisnost štirih afriških dežel.

V nedeljo, 26. junija, so razglasili neodvisnost Madagaskarja, ki je bil doslej član Francosko-afriške skupnosti. Predsednik FLRJ Tito je poslal predsedniku madagaskarske republike Girani čestitko ob razglasitvi neodvisnosti.

Istega dne so slavnostno razglasili neodvisnost dosedanjega britanskega protektorata Somalije.

V četrtek, 30. junija, so proglasili neodvisnost republike Kongo. Proslava se je udeležila tudi jugoslovanska delegacija, ki jo vodi član Zveznega izvršnega sveta Velimir Stojnić.

Včeraj, 1. julija, je postala neodvisna Somalija, ki je bila pod skrbništvom ZN in pod upravo Italije. Proslava neodvisnosti se je udeležila tudi jugoslovanska delegacija pod vodstvom Filipa Bačkovića, predsednika izvršnega sveta Črna gora.

Ker je bila konec aprila v Mogadishu sklenjena pogodba o združitvi obeh Somalij, so hkrati razglasili tudi njuno združitve v republiko Somalijo.

MOSKVA — Predsednik Indije Radjendra Prasad se te dni muči na uradnem obisku v Sovjetski zvezi. Obiskal bo več sovjetskih mest in se pogovarjal o nekaterih problemih v stikih med SZ in Indijo. Na fotografiji: predsednik Prasad in L. I. Brežnev na Vnukovskem letališču v Moskvi

KONFERENCA NEODVISNIH AFRIŠKIH DEŽEL KONČANA

Minulo soboto se je v Adis Abebi končala druga konferenca neodvisnih afriških dežel. Sprejela je več resolucij, ki se nanašajo na afriške probleme.

V resoluciji o položaju v Južno-afriški uniji je konferenca pozvala vse afriške dežele, naj vsestransko bojkotirajo to deželo. Resolucija poziva afriške dežele, naj zapro vsa svoja pristanišča za ladje, ki plujejo pod zastavo Južnoafriške unije, in naj prepovedo poletje južnoafriških letal skozi svoj zračni prostor. Od arabskih držav zahteva resolucija, naj ne pošiljajo več nafte Južnoafriški uniji, od afriških dežel, članic Commonwealtha, pa zahteva, naj to deželo izključijo iz skupnosti.

Konferenca je pozvala vse afriške dežele, naj materialno in politično podpre Južnjo. Ta resolucija poziva francosko in časno alžirsko vlado, naj se začne pogajati o prekinitvi ognja in uporabi načela samoodločbe.

Sprejeli so tudi resolucijo, ki predlaga ustanovitev posebnega sklada, s sredstvi katerega bi podpirali boj za neodvisnost v Afriki. Posebna resolucija opozarja afriške dežele na nevarnost gospodarskega neokolonializma.

Konferenca je pripravila ustanovitev Sveta za afriško gospodarsko sodelovanje ter Sveta za prosvetno, kulturno in znanstveno sodelovanje v Afriki.

BEograd — Te dni je na obisku v naši deželi nizozemski minister za zunanje zadeve J. Luns. Na zemunskem letališču ga je sprejel in pozdravil sekretar za zunanje zadeve FLRJ Koča Popović. Gost iz Nizozemske se je z našimi predstavniki uradno pogovarjal o mednarodnih dogodkih ter obiskal nekaj naših ustanov.

ZASEDANJE IZVRŠNEGA KOMITEJA MKSS

Izvršni komitej Mednarodne konfederacije svobodnih sindikatov (MKSS) je začel v ponedeljek v Bruslju razpravo o svetovnem položaju. Alžirski problem je posebna točka na dnevnem redu zasedanja.

ITALIJSKI PARLAMENTARCI V JUGOSLAVIJI

V soboto je prispela v Beograd italijanska parlamentarna delegacija, ki jo vodi predsednik odbora za javna dela Salvatore Aldisio.

V ponedeljek so se člani delegacije razgovarjali s predstavniki Zvezne ljudske skupščine. Potem so šli na potovanje po naši deželi.

PARIZ — Predsednik časne alžirske vlade Ferhat Abas je pred dnevi izjavil novinarjem, da bodo poslali delegacijo v Pariz. Le-ta se bo za zeleno mizo uradno pogovarjala z De Gaulleom. Na fotografiji: Krim Belkasem, Ferhat Abas in Ben Tobal, voditelj P. A. V. na sestanku z novinarji.

LJUBLJANA

cigarete

Tbar-Zeta

Kajenje nikotina - dolga cigareta

PO PREKINITVI V ŽENEVI

Prekinitve pogajanj o razorožitvi v paritetnem komiteju desetih v Ženevi je logična posledica položaja, ki je nastal v odnosih med blokoma po vohunskem poletu ameriškega letala »U-2« nad Sovjetsko zvezo, in neuspeha sestanka štirih predsednikov v Parizu. Med pariško krizo so komentatorji opozarjali na dejstvo, da bi se morala pogajanja o razorožitvi nadaljevati 7. junija kot znamenja, da hočeta obe strani ohraniti in nadaljevati že navezane stike. Poudarjali so, da bo po teki pogajanj pokazal, ali je pariški neuspeh le incident ali pa prva manifestacija obnovitve hladne vojne.

V takem položaju je večina svetovne javnosti pozdravila spremeni v polni razorožitvi — ta predlog se je v marsičem bližal zahodnim pripombam — in ga ocenila kot pozitiven korak. Konstruktivni sovjetski predlogi žal niso naleteli pri zahodnih silah na ustrezen odmev. Spričo dejstva, da je Sovjetska zveza upoštevala mnoge njihove pripombe, so zahodne sile sprejele po že preizkušenem receptu novi sovjetski predlog najprej kot »korak naprej«, ki ga bodo skrbno proučile, nato pa so začele iskati napake in njem in so ga nazadnje zavrnile, s čimer so se ponovno zatekle k znani ameriški tezi, ki postavlja kontrolo pred razorožitve. Spet se je pokazalo, da se Zahod v sedanjih fazi ne želi resno pogajati o razorožitvi in da je nadzorstvo nad oboje za zdaj skrajna točka, na katero je pripravljen pristati. To so kasneje potrdili tudi novi ameriški predlogi, ki so jih razložili, preden je komitej prekinil delo v popolni zasedbi.

Zaradi vsega tega dejansko ni nikogar presenetilo dejstvo, da je prišlo v Ženevi do prekinitve. Napovedi v tem smislu so se že poprej zvrstile na obeh straneh. Edino presenečenje je trenutek, ko se je in kako se je to zgodilo. Zahod je vzel prav ta element časa in načina kot dokaz, da Sovjetski zvezi ni bilo do resnih pogajanj, in kot sredstvo, da skuša odgovornost za neuspeh naprtiti drugim.

V resnici je prekinitve v Ženevi naravna posledica pariškega neuspeha, nov izraz začasnega zastojanja v procesu popuščanja in hkrati dokaz za vračanje blokov v propagandno vojskovanje. Torej je posledica istih vzrokov in iste politike, ki je pripeljala do pariške krize.

Kaj nam pove razvoj ženevskih razgovorov? Predvsem je

očito, da ZDA še niso zares temeljito spremenile svojih konceptov. Mislijo in delujejo še na stari način, ki se je izoblikoval v drugačnih razmerah, kot so zdaj. Od tod neprožnost v njihovi politiki, od tod tudi vrsta velikih neuspehov, ki so jih zadnje čase doživeli na raznih koncih zemeljske oble. Prav tako je jasno, da Sovjetska zveza nima več zaupanja v sedanjo ameriško administracijo in se ne želi pogajati z njo, temveč čaka, kaj bodo prinesle predsedniške volitve letos novembra.

Po drugi strani se je ponovno pokazala slabost in neučinkovitost izključno blokovskih teles kot sredstva za reševanje velikih svetovnih problemov. Komite desetih je sestavljalo enako število dežel Vzhoda in Zahoda. V njem ni bilo predstavnikov drugih dežel, ki bi lahko nastopile ne le v vlogi posrednika, temveč tudi kot činitelj, ki bi s svojo pobudo silil obe strani k rešitvam, sprejemljivim za vse in v interesu vsega sveta.

Kakšne so perspektive? Sovjetska zveza je hkrati s prekinitvijo pogajanj v Ženevi zahtevala od

generalnega sekretarja OZN Daga Hammarskjölda, naj vključi problem razorožitve na dnevni red Generalne skupščine OZN. Vse se torej prenaša v to svetovno organizacijo, kar odstranjuje pomanjkljivosti zaprtih medblokovskih razgovorov. Čeprav so velesile tiste, ki tekmujejo v oboje, in je torej predvsem od njih odvisno, ali bo prišlo do razorožitve, je vendar jasno, da zadeva ta problem ne le velesile, temveč tudi vse druge narode in države. Nedvomno bodo dežele, ki niso sodelovale pri ženevskih razgovorih, torej večina sveta, močno pritiskale, da bi se reševanje razorožitvenega problema premaknilo z mrtve točke. Pri tem bodo imele pomembno vlogo ne le izvenblokovske dežele, ki so se že doslej zavzemale za to, temveč tudi druge, ki so sicer v blokkih. Spodbudno je, da ugotavljamo zadnje čase večjo pripravljenost teh zadnjih, delovati v novih mednarodnih pogojih samostojneje kot doslej in odločneje pritiskati na velesile z namenom, zagotoviti mir in sporazumevanje.

Čeprav je torej prekinitve v Ženevi odložila razgovore za nekaj mesecev, pa vendarle ne po-

meni opustitve prizadevanja za razorožitve. Prekinitve tudi ne more pomeniti konca prizadevanja, da bi se nadaljeval proces popuščanja napetosti, ki se je začel ustavit med dogodki po pariškem neuspehu. Ta proces ni rezultat želje enega ali več državnikov in dežel — takšne želje so vedno bile — temveč je posledica objektivnega razvoja v svetovnem merilu. Činitelji, ki so ga sprožili, delujejo danes prav tako, kakor so včeraj. Odpor zagovornikov hladne vojne na obeh straneh, ki je povzročil sedanji zastoj v tem procesu, bo sprožil reakcijo v obliki stopnjevanega delovanja teh činiteljev, katerih dejavnost skuša zavreti.

Prihodnost je treba snovati na realni potrebi po svetovni razorožitvi in miru ter na realnih možnostih za to. Miroljubne sile morajo med pripravami na Generalno skupščino ZN zagotoviti činiteljem miru možnost delovanja in najti najprimernejše okvire, v katerih bodo ti činitelji uspešno delovali. Mnoga znamenja kažejo, da se miroljubne sile zavedajo te svoje naloge.

MILOŠ MARINOVIC

Tako je karikaturist »New York Timesa« videl

»Napad komunistične Kitajske na ZDA in njene zaveznike«

SPET PRIHAJAJO RIJA

PO STOPINJAH SING MAN RIJA

EKSTRAKCIJA ZOB IMPERIALIZMU ZDA

S POTI PO LATINSKI AMERIKI

V deželi z redkimi tovarniškimi dimniki

»Ne potujeje v Vioto, ker vas straža oboje kmetov ne bo pustila dalje, če nimate dovoljenja!« s mi govori v Bogoti, glavnem mestu Kolumbije, ko sem rekel, da bi rad obiskal ta trg, ki ga označujejo kot »komunistično občino«. Povedal so mi tudi, da dovoljenje lahko dobijo le v Vioti. Pojasnjevali so, da je to edina »komunistična občina« ne le v Kolumbiji, deželi s približno 14 milijoni prebivalcev na 1.162.000 kvadratnih kilometrih, temveč v vsej Latinski Ameriki. Rad bi vedel, v čem se Viota razlikuje od drugih občin v Kolumbiji.

V družbi sekretarja Nacionalne komisije za UNESCO Ramira Lagosa sem se odpravil v Vioto. Ob vhodu v vas pa ni bilo straže oboje kmetov, kakor so nama govorili. Zvedela sva, da straža oboje kmetov sploh ni. Ob vhodu v naselje sva najprej opazila napis — prva razlika od drugih krajev — »Dobrodošila«.

Pogovarjali sem se s prebivci Viote in izvedel, da je tudi tam kakor drugod vlada imenovala predsednika občine, Kmetje v Vioti pa so v dolgotrajnem boju vzeli nekaj veleposesniškom zemljo in jo razdelili. Kmečko gibanje za dežev zemlje se je začelo že leta 1930. Proces odstranjevanja veleposesnikov pa je bil doig in težaven ter še vedno ni zaključen. Ta proces boja za zemljo je združil kmete tega področja. Ustanovili so Kmečko zvezo, ki šteje okoli 8.000 članov. Kmečka zveza skrbi za interese svojih članov, njena poglavitna skrb pa je preprečiti, da bi kmetom vzeli zemljo. Na tem področju je produktivnost kmetijske proizvodnje na višji ravni kot drugod.

Zanimiv je še drug moment iz življenja te občine. To je ena izmed na ostevlinih občin, v katerih kmetje, organizirani v Kmečki zvezi, niso dovolili nasilja, ki je drugod zavzelo zelo širok obseg.

Vlada ima zdaj strpen odnos do pridobitve vtiških kmetov. Veleposesniki si ne upajo vzeti zemlje, ker jim kmetje tega ne bi dovolili brez prelivanja krvi. Ta občina pa je postala za veleposesnike nevarna ključna nečesa, s čimer se ne morejo sprizajati in čemur se upirajo z vsemi sredstvi.

V Kolumbiji ljudje le malo potujejo iz kraja v kraj, zato ni mnogo Kolumbijcev, ki poznajo dejan-

ske stanje v Vioti. To omogoča naprotnikom zemljiške reforme, zlasti še katoliški cerkvi, ki je med največjimi posestniki zemlje v Kolumbiji, da širijo najrazličnejše govorce o Vioti z namenom, opravičiti skrajno izsiljevalne ukrepe proti kmetom, ki se skušajo vzorovati po kmetih iz Viote.

V Vioti imajo kmetje izjemno položaj. To naselje je otečev v morju latifundij. V Kolumbiji ima 5% zemljiških posestnikov 55% obdelovalne zemlje, 55% lastnikov pa le 3,5%. V Kolumbiji govorijo, da je veleposesnik ne le lastnik zemlje, temveč tudi nosilec oblasti.

Kljub velikim gospodarskim bogastvom (kava, petrolej, železo, platina in drugo) veleposesniki ni bili zainteresirani za vlogo v industriji. Njegovo bogastvo se je večalo tudi od kmetijske proizvodnje, (tj. mnogih področjih imajo tudi po tri žetve na leto), zato v Kolumbiji le redkoke vidite tovarniške dimnike. Potoval sem od Bogote kakih tisoč kilometrov daleč v notranost dežele, pa nisem našel na industrijska podjetja, temveč na veleposestva, obdana z žico, z razkošnimi vilami sredi najlepšega tropskega sadja in cvetja, s kopalnimi bazeni in z visječimi mrežami za počitek. V bujnih vrtovih veleposesniki ne dovoljujejo ni obriranja pomaranč, češ da bi to pokvarilo videz krajine.

Spotoma sem srečeval tudi kmetiče, ki delajo na teh veleposestvih. V pogovoru z njimi spoznaš, koliko boleste je v dušah teh ljudi. Obevlujemo zemljo, pravijo, pa je njima, redimo živino, pa je tudi njima. Zemlja je kmetov edini up za obstanek. Zaradi počasnega industrijskega razvoja kmet nima možnosti, da bi se selil v mesto.

Kolumbija je dežela s 70% kmetijskimi in 30% mestnega prebivalstva. Le 10% vseh prebivalcev sestavljajo delavci, in sicer večinoma obrtniki ali pa njih zaposleni pomočniki.

Zaradi šibkega industrijskega razvoja in ustreznega maloštevilnega industrijskega proletariata je delavsko gibanje v začetni fazi. Sindikalne voditelje so policijsko preganjali in jih zapirali zlasti za časa diktator Lauriana Gomeza in Rojasja Pinih. Konfederacija dela Kolumbije, ki so jo ustanovili že leta 1937, je praktično izgubila zaradi nasilja pod vlado Rojasja Pinih. Takrat so za-

čeli vsiljevati Generalno unijo delavcev (krščanski sindikat), ki so jo ustanovili leta 1946 z namenom, da bi razcepil sindikalno gibanje ter ga spravil pod nadzorstvo oblasti in katoliške cerkve. Tako imajo zdaj dve sindikalni centri.

Po padcu Rojasja Pinih se je politično podnebje spremenilo, družbeno-ekonomska struktura pa je ostala ista. Z zdaj je več svobodin, Konfederacija dela je začela ponovno delovati. V njej je zdaj vključenih okoli 300.000 nameštencev ter industrijskih in kmetijskih delavcev. V Generalni uniji delavcev pa okoli 120.000. Medtem ko je bilo poprej med obema sindikalnima organizacijama ostro rivalstvo, je zdaj med njima določeno razumevanje in tudi težnja k enotnosti. To je posledica pritiska članstva, ki ima vsak dan opraviti s problemi za izboljšanje svojega ekonomskega položaja, strokovnega usposabljanja in večjega sodelovanja v družbeno-političnem življenju, pa tudi zahteve, da se je treba s članstvom posvetovati o skupnih stališjih, na katerih naj bi zagotovili sindikatno enotnost. Federacija sindikatov za pokrajino Caldas je na primer poslala Konfederaciji delavcev Kolumbije pismo, v katerem nasprotuje sleherni enotnosti »zgoraj«, torej dogovorom med voditelji, in postavlja posvetovanje z osnovnimi organizacijami kot pogoj za delansko združitev sindikatov, ki naj bi pomagala delavcem izboljšati položaj.

Med velike probleme sindikata sodi negotovost delavcev pri delu. Nijamo namreč nobenega zakona, ki bi onemogočal delodajalcu odpustiti delavce brez upravičenega razloga. Zaostlost in nepismenost delavcev prav tako otežuje njihovo aktivnejše vključevanje v delo in boj za uresnitve zahteve. Zaostlost naj ponazorita dva primera. Obiskal sem načelnika prosvetnega oddelka v mestu Cali. Dejal mi je, da zadnje čase izvajajo določene ukrepe za strokovno usposabljanje delavcev. Vsi delavci, ki bi bili pripravljeni opravljati bolj strokovna dela, naj bi se javili na tečaj. V Caliju se je prijavilo 3000 delavcev, izbrali so jih 500, vendar večina izmed njih ni vedela, kaj je meter in za kaj ga uporabljamo.

Drug primer Hector Agilar, eden izmed voditeljev Konfederacije delavcev, mi je povedal, da so se ne-

kateri voditelji odpravili v prenovljeni sindikalni gibanja raznovrstna in jo je čutil v družbeno-političnem življenju. Sindikati posvečajo izredno skrb zakoniti pravice od stavke. Lani je bilo to vprašanje osrednje na skoraj vseh večjih sindikalnih konferencah. Člen 18 v ustanovni pogodbi pravico od stavke, vendar so ga kasneje dopolnile te določbe z omejitvami, na nekaterih področjih javnosti pa povsem odpravile.

Razen pravice do stavke zahtevajo sindikati, naj bi z davki omejili dohodek lastnikov podjetij. Po sedanjem zakonu je obdavčevanje progresivno. Lastnik plača davek se takrat, če njegov dohodek preseže določeno višino. V vsakem podjetju obdavčevanje privatnega kapitala in ustanavljanje državnih skladov za odpiranje novih industrijskih podjetij pod državnim nadzorstvom.

Po parlamentarnih volitvah 30. marca letos so se izboljšali politični pogoji za sindikalno delo. V parlamentu so zdaj tudi predstavniki »Leva liberalske krila, ki zahtevajo izvedbo zemljiške reforme, večje demokratske svobodine in pravičnejšo razdelitev narodnega dohodka. To v sedanjih etapi ustreza sindikatom, ki podpirajo te zahteve. V minulih letih se je zdaj prvič zgodilo, da so prišli v parlament nosanci, ki so izvedbo bolj radikalnih ukrepov. Njegov prihod v parlament in čedalje boljše razumevanje med omejenimi sindikalnimi organizacijama odpirata perspektive za večje uveljavljanje kolumbijskega delavskega razreda in za naraščanje njegove vloge

SULEJMAN REDŽEPOVIC

Gana in njena druga petletka

Ko je Gana postala neodvisna, je prevzela skrb za gospodarski razvoj dežele v pravem smislu te besede. O kakih investicijah ni mogoče govoriti vse do l. 1951, ko so sprejeli prvi plan za gospodarski razvoj. Ta plan — imenoval se je tudi konsolidacijski — naj bi zagotovil temeljne pogoje za gospodarski razvoj. Predvideval je investicije v znesku 118 milijonov funtov. Drugi petletni plan za gospodarski razvoj Gane, ki so ga začeli uresničevati 1. julija 1959, predvideva investicije v znesku 250 milijonov, od tega okoli 132 milijonov neposrednih vlog, se pravi v prvih planskih letih. Naslednja preglednica kaže vloge v posamezne panoge v prvem in v drugem planu ter nujne vloge v drugem planu.

Panoga	V tisoč funtih		nujne vloge
	prvi plan	drugi plan	
Kmetijstvo	7.616	24.668	10.425
Industrija in trgovina	5.548	25.331	15.418
Elektrogospodarstvo	4.440	8.765	7.000
Promet	35.955	53.010	28.679
Potrebe lokalnih in področnih organov	6.000	18.852	9.220
Šolstvo	17.390	27.852	14.150
Radio in informativna služba	1.176	2.677	1.693
Gradbeništvo	7.862	17.000	7.093
Zdravstvo in preskrba z vodo	15.033	43.650	19.675
Ostalo	16.502	21.361	18.647
Skupno	117.522	253.166	132.000

Podatki kažejo, da so v prvem planu posvetili posebno pozornost komunikacijam, zdravstvu in šolstvu. Ta tri področja so pravzaprav življenjskega pomena za prebivalstvo, po drugi strani pa temelj nadaljnjega razvoja. Drugi plan bomo obdelali podrobneje, zato naj zdaj omenimo le, da je za graditev hidrocentral predvidena še posebna postavka v znesku 100 milijonov funtov. Drugi petletni plan za razvoj Gane torej predvideva vloge v skupnem znesku 353 milijonov funtov.

Ker živi od kmetijstva tri četrtine prebivalcev Gane, je od te panoge odvisna višina narodnega dohodka in blagovna izmenjava (60% vsega izvoza te dežele zavzema kakao). Zato mnogo pričakujejo od napredka kmetijstva. Najvažnejše naloge na tem področju: 1. večji donos kakaovca, 2. razširitev površin pod kavčukom in kakaovcem, 3. napredek živinoreje, 4. večji donos žita v severnem delu dežele, 5. namakanje zemlje ob reki Volti, 6. proučevanje možnosti za uporabo umetnih gnojil.

Najteže naloge kažejo, da gre v bistvu za začetek sodobnejšega kmetijstva. Za te potrebe so določili v planu 12.973.000 funtov, od tega okoli 5 milijonov za prva planska leta. Plan prav tako predvideva milijon funtov kreditov za kmetijstvo.

Posebno skrb posveča plan živinoreji, zlasti graditvi raznih veterinarskih laboratorijev, ki bodo zatirali živinske bolezni, in ustanavljanju modernih posestev, ki bodo sodobno redila živino. V ta namen predvideva plan 2,5 milijona funtov. Za izboljševanje in izkoriščanje gozdov je predviden poldrugi milijon funtov, za ribištvo pa pol milijona. Ta denar bodo vložili v nakup ribiških ladij in v graditev ribiških pristanišč. Poseben znesek 200.000 funtov so določili za združništvo.

V industrializacijo dežele bodo vložili 15 milijonov funtov, od tega 10 milijonov v prioritetne objekte, ki jih je treba začeti takoj. Plan predvideva, da bodo v petih letih zgradili šest sto manjših in večjih tovarn, ki bodo dajale okoli sto različnih proizvodov. Gre za graditev predelovalne industrije — predilnice bombaža, industrijo usnja in obutve, cementa, stekla, gradbenega materiala, papirja in papirnatih izdelkov, aluminijastih proizvodov, graditev podjetij za montažo avtomobilov in radijskih sprejemnikov, graditev destilacij, tovarn barv in lakov, gumijastih in plastičnih proizvodov, oljarn, mlinov in dr.

Ker ima Gana mnogo rudnih bogastev (zlato, mangan, diamante, boksit itd.), določa plan za rudarstvo 1,8 milijona funtov, in sicer za nakup opreme za nadaljnje raziskave in za zagotovitev drugih pogojev za delo.

Elektrogospodarstvu je namenjenih 8.765.000 funtov. Od tega bodo takoj vložili 7 milijonov. Podatek kaže, da je to pereče vprašanje. Znesek bodo porabili za rekonstrukcijo sedanjih in za graditev novih transformatorskih postaj in drugih objektov. Samo za dograditev postaje v kraju Tema bodo porabili 1.864.000 funtov, za razdeljevalno mrežo 1.478.000 funtov itd. Predvidevajo prav tako nakup opreme in raznih aparatov ter graditev novih poslopij za elektrogospodarstvo.

Posebej je treba omeniti projekt za graditev hidrocentral. Pri kraju Ajena bi zgradili veliko hidrocentralo s povprečno močjo 617 MW. Za realizacijo tega objekta predvidevajo 66 milijonov

funtov (po cenah iz leta 1955). Drugi objekt bo v kraju Bui z zmogljivostjo 65 MW in bo stal 19,4 milijona. V okviru teh objektov bodo zgradili dvoje umetnih jezer, katerih eno bo imelo površino 3500, drugo pa 175 kvadratnih milj.

Projekt Ajena je povezan z graditvijo tovarne aluminija, ker ima dežela velike zaloge boksita. Obravnavajo ga kot poseben projekt, za katerega realizacijo skrbi predsednik vlade osebno. Projekt Bui in možni drugi manjši objekti so v pristojnosti ministra za elektrogospodarstvo. Za graditev teh objektov je predvidenih sto milijonov funtov, ki niso vključeni v plan, temveč jih posebej obravnavajo. Če bodo raziskave dale napovedane rezultate, pričakujejo realizacijo teh objektov s sredstvi iz tujih posojil.

Posebno skrb posveča planu prometu. Predvidenih je 53 milijonov funtov, od tega 28,7 milijona za nujne vloge v najvažnejše objekte. Skoraj polovica tega zneska je namenjena graditvi cest. Za graditev in obnovo letališč, kakršno je v Akri — tam bodo lahko pristajala velika reaktivna potniška letala — je pred-

videnih 3,5 milijona funtov. V pošto in v telekomunikacije bodo vložili 4,8 milijona funtov.

Za graditev železnice in luk je predvidenih okoli 16 milijonov funtov. Gradili bodo nove postaje in modernizirali sedanje ter polagali nove tirne, za kar bodo porabili 3,3 milijona funtov. Za lokomotive in vagono bodo plačali dva milijona. Graditev pristanišča je posebna postavka v znesku 2,5 milijona.

Za razvoj javnih, socialnih in komunalnih služb so določili 18,5 milijona funtov. Vidno skrb posveča plan tudi prosveti. V ta namen je predvidenih 27,8 milijona funtov ali 11% vseh vlog. Za gradbeništvo predvideva petletni plan 17 milijonov funtov. Gradili bodo razna naselja za vse sloje prebivalstva. Štiri milijone funtov so namenili graditvi delavskih četrti.

Posebno pozornost posveča planu zdravstvu, sanitarnim delom in preskrbi z vodo. V ta namen je določenih 43,8 milijona funtov ali 17% vseh planskih investicij. Od tega zneska bodo dali 14,7 milijona funtov za graditev inštitutov, higienskih zavodov in zdravstvenih centrov, dalje za izpopolnjevanje in izobraževanje medicinskega osebja, za nakup opreme, za graditev bolnišnic itd.

Analiza plana glede vlog v posamezne panoge kaže, da so posvetili največjo skrb prometu, potem pa zdravstvu in preskrbi z vodo ter prosveti. Plan je torej določil največ sredstev za rešitev tistih problemov, ki so bistvenega pomena za nadaljnji razvoj dežele.

V začetku omenjeni podatki kažejo, da je od skupno 250 milijonov funtov, predvidenih 132 milijonov za prioritete objekte, ki jih je treba takoj graditi. Deleži plana na objekte prvenstvenega pomena in na one druge je posledica realne ocene finančnega položaja dežele, ker si Gana ne more zagotoviti vseh potrebnih finančnih sredstev. Pri sprejemanju plana je vlada upoštevala posojila iz tujine. Kot enega izmed virov denarnih sredstev so omenjali kredite od mednarodnih ustanov, kakršna je Svetovna banka, in posojila posameznih dežel. Drugi vir naj bi bil privatni kapital.

V pričakovanju posojil od držav, ki želijo podpreti razvoj ostalih dežel, je ganska vlada

sporočila, da je pripravljena proučiti sleherni projekt in predlog te ali one vlade za razvoj Gane, seveda na temelju proučenega plana za gospodarski razvoj. To velja tudi za vse druge institucije in za individualne investitorje. Vlada je, z namenom, da bi si zagotovila čimvečji dotok tuje kapitala, obljubila enotno politiko v odnosu do vseh upnikov.

Natančnejši pregled plana pokaže, da so v njem posamično navedeni skoraj vsi objekti, ki jih je treba graditi, pa čeprav njihova predračunska vrednost ne presega 10.000 funtov. Zdi se, da so s tem hoteli celo manjšim podjetjem omogočiti sodelovanje pri izpolnjevanju petletnega plana.

Spričo vsega tega spoznamo, da je plan v bistvu program vlog brez širše obdelave in ekonomskih analiz. V njem ni mogoče najti podatkov o narodnem dohodku zdaj in po izpolnitvi plana. Prav tako ni nikjer omenjena proizvodnja, bodisi kmetijska, bodisi industrijska, da niti ne govorimo o produktivnosti dela in o drugih ekonomskih kazalcih. Zaradi teh pomanjkljivosti se zdi plan manj realen, ker si ob njem ni mogoče ustvariti vsaj približne predstave o stanju ganskega gospodarstva.

Kljub vsem tem pomanjkljivostim pa plan vendarle dokazuje veliko prizadevanje Gane, da bi se rešila ekonomska zaostalost, ki je posledica dolgoletnega kolonialnega izkoriščanja. Če zaradi tega je treba to prizadevanje pozdraviti.

Dejstvo, da je treba za splošni razvoj dežele vložiti nad 350 milijonov funtov ali 980 milijonov dolarjev, oziroma 73 funtov ali 204 dolarje na prebivalca, dokazuje, da gre za zagotovitev velikih tujih finančnih sredstev, čeprav računajo s približno 90 miljoni funtov iz lastnih virov. Kakor smo že rekli, naj bi večino teh sredstev zagotovila posojila iz najrazličnejših virov, kar potrjuje tudi stališče pristojnih gospodarskih organov Gane, ki so ob sprejemanju plana poudarjali, da ga dajejo v pregled vsem zainteresiranim gospodarstvenikom doma in na tujem, kakor tudi zainteresiranim tujim vladam v pričakovanju, da ga bodo proučile in našle v njem tisto, kar jih zanima ter predlagale, katere gospodarske objekte bi lahko gradile.

M. A.

PRI STAVKAH JE SODELOVALO NAD 3 MILIJONE FRANCOSKIH DELAVCEV

ISKRE NEZADOVOLJSTVA

Že zdavnaj pozabljene slike velikih stavkovnih akcij francoskih delavcev v avgustu leta 1953 so doživle ponovitve v zadnjih majskih in prvih junijskih dneh. Menijo, da je tiste dni okoli tri milijone francoskih delavcev in nameščencev raznih gospodarskih sektorjev in javnih služb ter različne sindikalne pripadnosti prvič v Peti republiki jasno in nedvoumno pokazalo nezadovoljstvo s svojim ekonomskim in socialnim položajem.

Ta »vroči val« ni prišel pričakovano. Že ob koncu lanskega in v začetku letošnjega leta so se čutile iskre pod pepelom in je bilo pričakovati, da bo nekega dne izbruhnil požar. Razlog je preprost. Ukrepi odgovornih voditeljev Pete republike so res poživili francosko gospodarstvo, vendar ne v korist delavcev. Čeprav naštevajo različne odstotke o zmanjševanju kupne moči delavcev in nameščencev, potrjujejo celo veliki meščanski listi v svojih analizah, da je bil ta padec občuten za nekatere kategorije in še posebej za večje delavske družine ter za nižje in srednje uradnike. Predstavniki Generalne konfederacije dela, najštevilnejše francoske sindikalne centrale, trdijo, da se je kupna moč delavcev znižala od sredine leta 1957 za 12%, medtem ko se je v istem obdobju produktivnost občutno povečala in še narašča.

Delavci so se naveličali potrpežljivo čakati, da se bo njihov materialni položaj izboljšal. Celo tisti ljudje v delavskih in sindikalnih vrstah, ki so si delali upe ob vladnih obljubah, da bodo pozitivna gospodarska gibanja prinesla tudi zadovoljitev delavskih zahtev, izražajo zdaj nezaupanje ter se odločajo za neposredne tarife in druge akcije.

Uvodno besedo so imeli železničarji, ki so izvedli 31. maja 24-urno splošno stavko ob sodelovanju velike večine delavcev in nameščencev (število stavkajočih je zavzelo nad 90% zaposlenih). Nekaj dni kasneje so stotirili isto kovinarji, prosvetni delavci in javni nameščenci. Za

vlado je bila neugodna zlasti stavka nameščencev, ker je bila naperjena neposredno proti njenemu sklepu, da ne bo ugodila njihovim zahtevam, čeprav je morala tudi vlada sama priznati, da uradniki niso v ugodnem položaju. Skratka pokazalo se je, da vlada ni sposobna dovolj pritisniti na sektor, za katerega je neposredno odgovorna.

V senci teh množičnih stavk se napoveduje cela vrsta drugih — v rudarstvu, kemični in tekstilni industriji, v prometu itd. Zlasti vidna je akcija delavcev pariških avtobusov in podzemeljske železnice, ki se svojevrstno razvija. Da bi vladi onemogočili radikalnejše ukrepe z izgovorom, češ da mora zagotoviti reden lokalni promet, so se delavci odločili za tako imenovane stavke presenečenj ali za stavke v izmenah. V praksi je to nekako takole: brez poprejšnje napovedi določena kategorija delavcev pusti delo (n. pr. prodajalci in sprevodniki na podzemeljski železnici), medtem ko drugi delajo normalno; naslednji dan ne obratujejo nekatere avtobusne zveze, drugod pa je reden promet. Tretji dan se zgodi isto na podzemeljski železnici itd. v raznih variantah, kar povsem razumljivo vnaša zmedo in povzroča težave pri prevozu delavcev v tovarne. Delavci zaradi tega prihajajo prepozno na delo, proizvodnja se zmanjšuje, prizadeta so podjetja raznih gospodarskih panog. Podobni pojavi nastajajo tudi v industrijskih podjetjih med stavkami delavcev posameznih obratov ali oddelkov, ker je sodobni proiz-

vodni proces tesno povezan. Francoski delavci napadajo frontalno in s strani ter postavljajo vrsto zahtev. V nekaterih primerih gre predvsem za višje mezde in plače, v drugih za skrajšanje delovnega časa brez sorazmernega znižanja zaslužkov, pa spet za daljši letni dopust ali za ugodnejše pokojninske pogoje. Pogosto se zgodi, da zahtevajo istočasno višje mezde in boljše delovne pogoje.

Posebno obeležje daje sedanjim velikim akcijam enoten nastop vseh največjih sindikalnih central in vplivnih avtonomnih sindikatov. Ta enotnost se to pot ni uresničila le spodaj, v podjetjih ali strokah, temveč tudi na vrhu, kar je prišlo še posebej do izraza med stavko javnih nameščencev in prosvetnih delavcev. Pretirano bi bilo govoriti o kakem izrazitejšem zblizevanju sindikalnih vrhov (vodstvo socialistične centrale »Force Ouvrière« na primer še nadalje odklanja sodelovanje z Generalno konfederacijo dela, ki je pod vplivom komunistov), vsekakor pa je značilno, da so enake ali podobne zahteve sindikalnega članstva vplivale na vrhovna vodstva, da so ubrala skupno pot.

Poglavite vzroke nezadovoljstva francoskih delavcev je treba iskati v vladnem prizadevanju, da bi breme gospodarske poživitve prevzeli na delavski razred, medtem ko po drugi strani bolj in bolj naraščajo profiti. Vendar pa so te stavke v določenem smislu tudi protest proti zavlačevanju alžirske vojne, ki posredno in neposredno prizadeva francoskega delovnega človeka. To povezanost potrjujejo tudi akcije krščanskih sindikatov in Generalne konfederacije dela za mir v Alžiriji, ki so zdaj močnejše kot prej. Nekateri napovedujejo, da bi mogli prihodnji meseci prinesiti večji vpliv sindikatov na zbiranje vseh levih sil pri reševanju temeljnih problemov, ki zdaj zanimajo vsakega francoskega državljanca.

Z RAZNIH POLDNEVNIKOV

Pod različnimi žarometi

Zahodnonemški »gospodarski čudeže« je že nekaj let zelo priljubljena tema poslovnih krogov. Državljane Zvezne republike in tudi ljudi izven nje so zasuli s poplavo statističnih podatkov, grafikonov, člankov, slik itd., ki naj bi dokazali, da je »čudeže« omogočil nemškemu gospodarstvu razcvet. Pri tem pa najmanj jemljejo v misel ljudi, ki so prevzeli na svoja pleča vse breme zares nagle vzpona.

Ta »pozabljenost« seveda ni naključje.

Kdaj pa kdaj javnost le izve za drugačne statistične podatke, ki mečejo hladno senco na idilično slavo »gospodarskega čudeža«. Ta, ki povedo nedavno objavljeni podatki, da se je v Zvezni republiki kljub sodobnim napravam v minulih desetih letih na delovnih mestih smrtno ponesrečilo 50.000 ljudi, nič manj kot 20 milijonov

delavcev pa je dobilo pri delu lažje ali hujše poškodbe. Drugi statistični podatek, ki dopoljuje te številke, pove, da lahko pričakujemo vsak sedmi delavec, da se mu bo pri delu pripetila nezgoda, v posameznih industrijskih panogah pa je ta nevarnost še večja (na primer v jeklarški industriji vsak peti, v rudarstvu pa vsak tretji delavec). Zaradi številnih posebnih moralno drugih delavci delati čez uro, povedo podatki, posledica tega pa so zaradi utrujenosti in izčrpanosti spet nove nezgode.

Za zdaj ni mogoče reči, na kakšen odmev bodo naletele te številke, ki jih je objavil inštitut za racionalizacijo pri tehniški visoki šoli v Aachen. Morda jih niti ne bodo opazili tisti, ki v zboru pojejo hvalnice »gospodarskega čudeža«, morda pa se bo ob njih le kdo pozanimal tudi za drugo stran medalje.

ŠTRAJKI — DEMONSTRACIJE

ITALIJA

AKCIJA PROTI FAŠISTIČNEMU KONGRESU

Italijanske napredne stranke, organizacije in sindikati so sprožili močno akcijo, da bi preprečili kongres fašistične stranke v Genovi, ki so ga sklicali za prve dni julija. Predstavniki delavskih zbornic v Genovi in v drugih treh ligurskih mestih so sklenili organizirati 30. junija splošno stavko od 14. do 20. ure iz protesta proti fašističnemu kongresu v Genovi. Železničarji so prav tako zagrozili, da bodo stopili v akcijo, če vlada ne bo preprečila kongresa.

Torek je bilo v Genovi protifašistično zborovanje, ki so ga skupno organizirali komunisti, socialisti, socialni demokrati, republikanci, radikalni in mladinske organizacije. V vsem mestu je bila splošna stavka.

Pri teh manifestacijah niso sodelovali demokrščanski predstavniki, katerih vlada uživa v parlamentu le podporo fašistične stranke.

Za zdaj ne kaže, da nameravajo fašisti odložiti kongres v Genovi, mestu, ki je dobilo zaradi odpora med vojno najvišje italijansko odlikovanje — zlato medaljo. Glede na takšno tradicijo Genova ni izključena možnost, da bi se med fašističnim kongresom fizično spopadle napredne in fašistične sile.

SPOPADI NA SICILIJI

V Palermu na Siciliji so se v ponedeljek spopadli demonstranti in policija. Spopadi so trajali do večera. Več ljudi je bilo ranjenih, demonstrantov pa so zapirli, ko je policija zaščitila stavkokaze v javnem prometu. Demonstranti so s kamenjem napadli javna prometna sredstva in policijo, ki je večkrat streljala. Šele proti večeru so upostavili red.

Tisti dan so vsi sindikati v Palermu napovedali splošno stavko zaradi težavnega ekonomskega položaja in velikega števila brezposelnih. Sindikati hočejo na ta način prisiliti oblast, da bi sprejela ukrepe za industrializacijo sicilskega glavnega mesta ter ljudem zagotovile delo.

ČILE

USPEH RUDARJEV

V Čilu se je uspešno končala dolgoletna in vztrajna akcija rudarjev v bakrenih rudnikih. Po 93 dneh stavke se je 15.000 rudarjev vrnilo na delo, ker jim je družba končno morala zvišati mezde za 17%.

FRANCIJA

STAVKA PILOTOV

Piloti reaktivnih letal Boeing-707 družbe »Air France« so prejšnjo soboto napovedali desetdnevno stavko. Zahtevali so znižanje števila poletov od 90 na 60 ur mesečno. Stavko je organiziral

sindikata pilotov, zajela pa bo tudi drugo letalsko osebo, če ne bodo ugodili zahtevi pilotov.

V ponedeljek je letalski promet na pariških letališčih povsem zastal, ker je tisto jutro tudi osebe kontrolnih stolpov na letališčih Le Bourget in Orly napovedale enodnevno stavko iz solidarnosti do pilotov.

Popoldne pa se je osebe kontrolnih stolpov vrnilo na delo. V poročilu akcijskega komiteja in sindikata je rečeno, da so se za to odločili, ko so dobili jamstvo, da bodo izpolnjene zahteve stavkajočih po višjih medzah.

ISLANDIJA

PROTEST PROTI AMERIŠKIM OPORIŠČEM

Skupina demonstrantov je organizirala prvi protestni pohod od ameriškega oporišča Keflavik do glavnega mesta Reykjavika. Demonstranti so protestirali proti ameriški okupaciji Islandije in zahtevali takojšnjo evakuacijo vojaških oporišč.

VELIKA BRITANIJA

STAVKA PRISTANIŠKIH DELAVCEV

Stavki liverpoolskih pristaniških delavcev, ki se je začela prejšnji teden, se je to dni pridružil tudi 2000 pristaniških delavcev iz Manchestera. V Veliki Britaniji je stavka zajela okoli 14.000 ljudi. V pristaniščih čaka 140 ladij na stavarjanje.

Stavko so organizirali pristaniški delavci v Liverpoolu, ki zahtevajo višje plače. Najprej jih je stavkalo 600, potem pa se jim je pridružio večje število delavcev v drugih britanskih lukah.

JAPONSKA

SPOPADI DEMONSTRANTOV S POLICIJO

V vsej Japonski so se nadaljevale demonstracije in protesti proti japonsko-ameriški pogodbi o medsebojni varnosti. Prejšnjo soboto je sindikalna centrala SOHYO organizirala delavska zborovanja v tovarnah iz protesta proti paktu, za 2. julij pa je napovedala nove množične stavke.

Skupine demonstrantov se neenahno zbirajo pred poslopijem parlamenta in pred ameriškim veleposlaništvom. Med nedavnimi demonstracijami je okoli 5000 ljudi vzklikalo pred ameriškim veleposlaništvom geslo »Yankees, pojdite domov«. Demonstranti so potem odšli proti parlamentu in pred uradno rezidenco premiera Kišija. Počastili so spomin na mlado študentko Miško Kambi, ki je prejšnji teden izgubila življenje med demonstracijami pred parlamentom.

Minulo soboto so bile tudi v Osaki množične demonstracije. Ponoč je prišlo do krvavih spopadov med demonstranti in policijo. Ranjenih je bilo nad 40 ljudi.

TA TEDEN SMO IZBRALI

Podoba Ljubljane v 17. in 18. stoletju

Mestni muzej je spet pripravil eno svojih po obsegu sicer manjših, zato pa vsebinsko bogatih razstav: podoba mesta Ljubljane v 17. in 18. stoletju.

Zivimo v času, ko se tako rekoč preko noči spreminjajo celi mestni predeli in rastejo novi, zato je toliko bolj presenetljiv pogled dve sto in več let nazaj, saj je slika, ki jo vidimo, taka, da komaj verjamemo svojim očem.

Najstarejša podoba mesta Ljubljane je iz leta 1493 v Svetovni kroniki, ki je izšla v Nürnbergu, je pa popolnoma fantazijska in nima z resnično podobo mesta nobene zveze. Prva doslej znana resnična upodobitev Ljubljane je perorisba iz gradiva, ki ga je zbral za topografsko karto Notranje Avstrije v letih 1601-1605 Janez Clocciarich. Na razstavi jo vidimo v foto povečavi, ker hrani original v Gradcu. V sedemnajstem stoletju so podobe mesta številnejše, bodisi da jih najdemo med svetniki in okrasjem na naslovnih straneh spominskih knjig, ali pa v perorisbah, ki kažejo položaj mestnih utrab na Gradu in v mestu. Najvažnejša za podobo stare, predbaročne Ljubljane je nedvomno Valvazorjeva podoba z l. 1660, ki je danes v zbirki Jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti v Zagrebu. Na njej vidimo lahko šestpetersko cerkev še sredi njiv in travnikov, na Ajdovščini pa stoji samostan diskalceatov. Stari rotovž, ki so ga pozneje podrl, krasita kamnita kipa Adama in Eve (danes v Mestnem muzeju). Nič manj zanimive od Valvazorjevih risb niso slučajne podobe Ljubljane na poštnih listkih, na sončnih urah in na zdravniških spričevalih.

Novo podobo je dobila Ljubljana v baročni dobi, ko so gradili nove stavbe in palače po baročnem okusu: ta Ljubljana je ohranjena še danes v starem delu mesta. Slikar Metzinger pa je na neki nabožni sliki naslikal pogled na tedanji Spitalski most, ki je stal namesto Tromostovja: bil je lesen in dokaj nesoliden na pogled. Na oltarni sliki je ohranjen požar v Krakovem leta 1770, a na banderih, intarziranih mizah in diplomah raznih čehov najdemo pogled na celotno mesto. Tudi na vinjetah in knjigah je ohranjena včasih podoba tega lepega mesta pod Gradom. Tri velike oljnathe slike A. Herrleina, naslikane 1798, prav na pragu 19. stol., zaključujejo podobo Ljubljane v 18. stol. Gradivo je zbrala kustosa Marija Zeleznikova. Kjer je mogoče, so razstavljeni originali, sicer pa lepe foto povečave z odgovarjajočimi legendami.

Prvi operni večer

Nemara le malo ljudi, ki jih štejejo med naše stalno in zvesto operno občinstvo, ve, da deluje pri Akademiji za glasbo tudi operna šola. Pri svojem tihem in za širši krog slušateljev res skoraj nevidnem delovanju združuje slušatelje Akademije in gojence Srednje glasbene šole ter jih usposablja za njihov bodoči poklic. Pod glasbenim vodstvom prof. Cirila Cvetka ter režijskim vodstvom prof. Cirile Skerlj-Mešedove prireja že vrsto let ob zaključku svojega rednega šolskega dela javne nastope — ki večinoma zbežijo mimo nas, — ne da bi jim posvetili tisto pozornost, kakršno zaslužijo. Letos šteje bilanca Operne šole dve prireditvi: I. operno matinejo ter II. operni večer, ki smo mu prisostvovali v dvorani Sentjakobskega gledališča v ponedeljek, 27. junija.

Sporod tega nastopa je obsegal prvo dejanje Gluckove opere »Orfej in Evidika« ter pri nas žal neznano Haydnovo komično opero v enem dejanju »Apotekar«. Ze dejstvo, da nam je prav Operna šola pripravila prvo slovensko izvedbo tega sijajnega spektakla na besedilo Carla Goldonija, je lepo potrdilo in priznalo njenemu delu. Drugo veliko priznanje pa je bila izvedba sama, ki je pokazala ne samo solidno tehnično znanje, temveč tudi nekaj zelo izrazitih talentov med nastopajočimi, ki jih bodo lahko z veseljem sprejeli naši stalni operni odtvi. Med njimi so izstopali z zrelostjo svojih interpretacij iv zanesljivim odrskim znanjem altistka Milku Ertimova, tenorist Nikolovski ter baritonist E. Sršen. Zborški part v Gluckovem »Orfeju in Evidiki« je odpel Akademski pevski zbor.

Osma vrata

Scenarij za ta črno-beli film v totaliscopu je nastal po drami Miodraga Djurdjevića »Dogodek v tramvaju«. Drama sama ni kdo ve kaj prepričljivo delo; njena poglobljena slabost je v tem, da je pravzaprav zgrajena na prikazovanju psihične preobrazbe glavnega junaka — starega profesorja — vendar je prav v njenem psihološkem delu vrsta neutemeljenih, površnih in ne dovolj prepričljivih zapletov in razpletov.

Torej: tekst, ki stoji ali pade s psihologijo, šepa prav v tem. Film se je izognil nekaterim slabostim dramskega teksta, vsem pa se ni mogel izogniti. Glavni junak je še vedno ponekod medla in neprepričljiva, bolj potrebam zgodbe, kot notranji razvojni nujni sledača figura; napetost vnašajo v dejanje zunanji elementi, skraj le zunanje akcije, česar ne moremo pohvaliti v filmu, ki mu je osnovna zgodba zasnovana na dogajanju v psihi junakov; zato je tudi režija ostala v glavnem zgolj pri zunanjih efektih, včasih tudi pretirano formalističnih prijemih (posevem odveč so pogosti od blizu posneti hrbti, »vnašanje napetosti« s prikazovanjem ur, ki — če ni napetosti v zgodbi — same ničesar ne morejo povedati itd.). Nadpovprečna igra in fotografija bi bili edini nesporni odliki tega filma, ki ga, ker je naš, jugoslovanski, ocenjujemo s poudarkom na njegovih slabostih — vendar ob tem ne smemo pozabiti povedati, da kljub temu vsaj doseda, če ne že vresega povprečje v naših kinematografskih predvajanih tujih in domačih filmov. —šn

Na portoroških ulicah, v revoredih, hotelih in kopalniščih se je že pričelo isto značilno življenje, ki vsako leto v začetku sezone zajame sleherni letoviški kraj: umirjeni koraki sprehajalcev, vrvež gostov okoli miz, stolov v kopalniščih in morju. Zbrani v vseh koncev Jugoslavije in Evrope preživljajo tu svoj dopust, en del svojega prostega časa. Prejšnji teden pa se jim je pridružila skupina strokovnjakov, ki niso prišli v Portorož z željo praktično izkoristiti svoj prosti čas, temveč z namenom, da o njem teoretično razpravljajo. Predstavniki sedmih držav, med njimi tudi Jugoslavije, ki sodelujejo pri delu mednarodne skupine UNESCO za proučevanje prostega časa, skupno s predstavniki več mednarodnih organizacij in inštitutov UNESCO ter opazovalci iz Jugoslavije niso na svojem V. zasedanju v Portorožu deset dni uživali prostega časa, ampak razpravljali o njem kot družbenem pojavu, ki ima vedno večjo vlogo v človekovem življenju, pregledali svoje dotedanje delo in raziskovali možnosti za čim pozitivnejše usmerjanje človekovih dejavnosti v prostem času glede na različne družbene in ekonomske sisteme.

Prosti čas... Kaj si pravzaprav predstavljamo pod tem pojmom? Morda na prvi pogled skoraj nepotrebno vprašanje, češ saj vsi vemo, kaj je to — pač skupen izraz za vse tisto, s čimer se ukvarjamo izven svojega rednega delovnega časa. To je res, toda vse te prostostne dejavnosti imajo v različnih časovnih obdobjih in na različnih stopnjah gospodarskega in družbenega razvoja lahko zelo različno vsebino. Takrat, ko je delavec delal tako rekoč ves dan, je bil prosti čas menjen seveda predvsem počitku in ga je v druge namene lahko v večji meri izkoriščal le gospodujoči razred. Danes je dokaj drugače. Stroji, tehnološki razvoj, avtomatizacija so temeljito spremenili odnos med delom in prostim časom, vedno več je ur, s katerimi delavec prosto razpolaga, vedno več pa je tudi možnosti in sredstev za izkoriščanje prostega časa. Ob tem pa nastajajo tudi vedno nova vprašanja, kako se da izkoristiti ta prosti čas, da bi od tega imel kar največ koristi tako posameznik kot družba v celoti.

Počitek, razvedrilo in rekreacija bodo seveda vedno ostali sestavni del prostega časa, zlasti glede na enoličnost, ki jo ustvarja mehanizirana proizvodnja. Vendar pa samo to v pogojih današnje življenja, ki se stalno spreminja, ne zadošča več. Gospodarski, družbeni in kulturni razvoj je tako hiter in obsežen, da posameznik, ki hoče slediti temu razvoju ter s tem neposredno zadovoljevati svoje interese po napredku ter obenem s tem interese družbe po večji proizvodnji in blaginji, ne more več ostati ob strani. Nujno je, da del svojega prostega časa porabi za izpolnjevanje lastne osebnosti, da se načrtno in sistematsko izobražuje, ker le kot aktiven član polnega družbenega življenja bo kos vedno na novo porajajočim se nalogam in zahtevam sodobnega življenja.

Na posvetovanju v Portorožu so predstavniki sedmih držav tako ugotavljali značilnosti nekaterih pozitivnih in negativnih smeric pri izkoriščanju prostega časa ter na posebnem sestanku z jugoslovanskimi opazovalci razpravljali o razlikah pri razumevanju funkcije prostega časa glede na različne družbene, ekonomske in kulturne sisteme. V sejni dvorani, na hodnikih hotela Palace in na plaži smo skušali ujeti nekaj mnenj in izjav posameznikov o njihovem gledanju na nekatere probleme, ki se nanašajo na prosti čas.

Dr. Jože GORIČAR,
profesor za sociologijo na ljubljanski univerzi:

»Izživljanje prostega časa v pogojih sodobnega tehničnega napredka, ko stalno narašča prosti čas delovnega človeka, je ne samo sociološko-teroretični, ampak tudi praktično-politični problem. Življenje človeka ni mogoče mehanično deliti na dve polovici, ki bi bili odvisno ena od druge — sta poklicno delo in prosti čas — ampak se druga z drugo prepletata in dopolnjujeta. Nedvomno vpliva na delovne sposobnosti smotrno preživljanje prostega časa, kar je

V Tobačni tovarni v Ljubljani so za svoje delavce uredili več prostorov, kjer se lahko zadržujejo ob prostem času, berejo časopise, igrajo šah, se pripravljajo za izpite in podobno

»Prosti čas« za okroglo mizo

pomembno za pozitivnost dela. Delovni procesi pa vzbujajo potrebo po določenih smereh prostostnega izživljanja. Intelektualec si bo za sprostitve izbral neko fizično opravilo, človek pa, ki se na delovnem mestu ukvarja samo na ozkem področju proizvodnje, občuti potrebo po izpolnitvi svoje razgledanosti. Po našem mnenju izhodišče proučevanj prostega časa ni v tem, da jemljemo ta del človekovega življenja povsem izolirano od delovnih prizadevanj, ampak je treba prosti čas proučevati kot tisti del gibanja, ki se najtesneje povezuje z delovnimi in družbenimi obveznostmi. Prav to je bil razlog za to, da smo jugoslovanski udeleženci na posvetovanju organizirali razgovor za okroglo mizo o temi »Prosti čas v različnih ekonomskih, družbenih in kulturnih sistemih«, o čemer smo hoteli poudariti že omenjeno tesno povezavo fenomena prostega časa z družbenim okoljem, s sistemom, kjer se ta fenomen pojavlja.

Tako lahko ugotovimo, da je vloga prostega časa predvsem pomagati pri oblikovanju celovitega človeka, ki bo ob primernih sprostitvi, počitku in kulturnem razvedrilu postal tudi aktiven sodelavec vseh družbenih procesov, in katerega duhovni razvoj ne bo zaostajal za razvojem družbenega standarda.

Nedvomno je, da se pri izkoriščanju prostega časa kažejo v različnih sistemih nekatere razlike. Medtem ko naša družba v polni meri načrtno nudi delovnemu človeku vse možnosti tako za prijetno kot koristno preživljanje prostega časa, je na Zahodu nekoliko drugače. Zaradi sistema družbenega upravljanja se pri nas postopoma združujejo interesi posameznika z interesi družbe, imamo pa tudi široko razporejeno mrežo organizacij za družbeno, družabno, športno, kulturno in izobraževalno udeleževanje. Na Zahodu pa je posameznik bolj ali manj prepuščen samemu sebi in kot samo proizvajalec izoliran od upravljalcev, lastnikov, Razen tega je prepuščen skomercializirani zabavi in kulturi, kateri se nekritično prepušča in kar mu onemogoča višjo kulturno raven.

»Imamo namreč vtis,« je nadeljeval profesor Goričar, »da en del sociologov Zahoda obravnava problem prostega časa preko izoliranega posameznika, ne pa preko tiste družbene skupnosti, ki ji pripada. Zato ostaja tako raziskovanje prostega časa v glavnem le pri kvantitativnih ugotovitvah o različnih načinih in različni intenzivnosti preživljanja raznih oblik prostega časa, ne ukvarja pa se v zvezi s tem s splošnejšimi niti teoretičnimi niti praktično-družbenim upravljanjem akcijskega značaja.«

J. DUMAZEDIER,
predstavnik Francije:

»Nemogoče je gledati izolirano samo na delo ali prosti čas. Vse je v medsebojni povezavi. Kaj pa je treba napraviti, da bi uspešno organizirali preživljanje prostega časa? Predvsem ne smemo pozabiti na tri funkcije: počitek, razvedrilo in razvoj človeka. Pri tem delu ne smemo dopustiti, da se stvari razvijajo same po sebi, v nekaterih državah se je razvedri-

lo skomercializiralo ter potisnilo vse drugo ob stran. Zato moramo predvsem poudarjati potrebo po kulturnem razvoju človeka.«

Profesor R. GIROT,
predstavnik Švice:

»Odnos med delom in prostim časom je vezan na odnose med razredi. Poznamo iz zgodovine, da je bil prosti čas pravzaprav rezerviran samo za upravljalca, sedaj pa je treba omogočiti čimširšemu sloju ljudi koristno preživljanje prostega časa.«

D. LECOULTRE,
predstavnica Evropske agencije za produktivnost dela:

»Boriti se moramo, da čimbolj olajšamo delo človeku — ga zaščitimo. Dolgo časa je bil glavna skrb stroj, ne pa človek. Nedvomno pa je, da imajo humani odnosi zelo veliko vlogo, posredno tudi na prosti čas, saj se bo človek, ki je zadovoljen pri delu, z večjim veseljem udeleževal v svobodnem času. Tudi pri prostem času moramo paziti, da človek ne sprejema pasivno vse, kar se mu ponudi, večkrat izključno samo s stališča čimvečjega profita. Sedaj je več prostega časa, s tem pa so tudi večje odgovornosti za pravilno organizacijo prostostnih dejavnosti. Obenem pa je treba omogočiti, da se vzporedno z daljšim prostim časom razvijajo vsa sredstva, ki lahko služijo pri smotrni uporabi prostega časa, kot komunikacijska sredstva, tisk, razne organizacije in ustanove, ki bi morali v skupnem sodelovanju pripraviti in nuditi človeku kar

največ možnosti, da jih pravilno izkoristi.«

Posvetovanje v Portorožu je končano. Za zaključek nam je tovariš dr. Goričar povedal svoje mnenje o pomenu posvetovanja: »Treba je poudariti, da v tej skupini, ki primerjalno proučuje prosti čas v različnih deželah na pobudo UNESCO, vse bolj in bolj prodira spoznanje o upravičenosti akcijske usmerjenosti in naj bi tako vendarle rezultati raziskav bili izhodišče in pomoč pri praktičnih ukrepih za usmerjanje prostostne dejavnosti. Vsebinska opredelitev prostega časa v različnih sistemih se ne razlikuje v tolikšni meri, da ne bi bilo možno najti neke splošne, v vseh primerih ustrezne definicije tega pojma. Dosedanje razprave so, po kazalo, da pot do tega ni miti daljka niti enostavna. Ena od nalog, ki je pred skupino, je tudi ta, da poskuša najti takšne enotne definicije, ki bi lahko služile kot izhodišče za primerjanje rezultatov, do katerih so že prišle raziskave v posameznih deželah. V celoti je treba posvetovanje ocenjevati kot pozitivno, že zaradi tega, ker je pokazalo na eni strani na potrebo, da bi omenjena metodološka izhodišča pri proučevanju prostega časa, na drugi strani pa zato, ker bo rezultat tega posvetovanja zaključno poročilo, ki ga bo skupina predložila UNESCO. V tem poročilu bodo prav gotovo udeleženci opozorili na najnujnejše ukrepe, ki bi jih bilo treba izvajati na kompleksnem področju preživljanja prostega časa. To bo veljalo v manjši meri za nas, v večji pa za Zahod, kjer ponujajo delovnim ljudem najrazličnejšo plažo in jih bolj ali manj odvrtačo od tega, da bi dajali svojem prostostnemu izživljanju kulturneje vsebinske pripravitelj in nuditi človeku kar no.«

Na silki vidimo enega izmed številnih zanimivih kadrov iz filma »Dežela petih kontinentov«, prvega jugoslovanskega celovečernega potpisnega filma. To je film o kontrastih v Jugoslaviji, kakor ga označuje scenarij in režiser Fadil Hadžić, v njem pa je skušal prikazati nekatere značilnosti jugoslovanskih pejsažev in narodnih običajev. Zaradi svoje raznolikosti se film tudi imenuje »Dežela petih kontinentov« — dežela, ki si je od vsakega kontinenta sposodila nekaj njegovih kontrastov in lepot. Film, ki ga je posnel Zagreb-film, bo prvič prikazan na letošnjem puljskem festivalu

S STOLPA

KAPITAN BUNCH

»All hočete reči, da ni znano, kdo je morilec?« ga je vprašal kapetan Bunch in uprl svoj pogled v lesketajoči se ščipalnik.

»Zal ne, gospod kapetan.«

»Ali niti vi, ki ste njegov sin, ne morete povedati ničesar določnejšega?« — Bunchov pogled je skušal prodreti skozi debela stekla do očl, ki so se — kot ve, ali od solz ali od česa drugega — svetilkale in se izmikale, kakor da se hočejo skriti.

»Jaz najmanj,« je naglo odgovoril Gerhard Hofenberg. »Zadnjih nekaj let sem bil le redkokdaj doma. Tudi sami boste priznali, da se je medtem lahko zgodilo marsikaj, česar zadnja posledica je nočnejši dogodek.«

»Hm... Hvala lepa! Bodite tako dobri in pojdite v sosednjo sobo, dokler ne bomo proučili položaja. Prosim, naj ne hodi nihče nikamor!«

»Vi pa lahko ostanete,« je kapetan Bunch prijel fanta za roko in zaprl vrata za drugimi. »Doktor March,« se je obrnil k dolginu, »prosim, pregledite trupli, vi, poročnik Williams, pa si oglejte, kar se vam zdi zanimivo.« Le nekaj trenutkov je kapetan gledal trupli, potem pa se je spet ozrl k fantu. Z roko je pokazal dva stola pri oknu in se komaj zaznavno nasmešnil.

»Vi ste torej odlični, ki nam lahko pove o morilecu kaj več?« ga je vprašal ter vzvil iz žepa belečnico in zavojček cigaret — Chesterfield.«

»Ne strinjam se z vami, kapetan Bunch, ko pravite, da sem edini,« je odgovoril Zarko in vzvil cigareto iz zavojčka, ki mu ga je ponudil kapetan.

Archibald Bunch je dvignil obrvi: »Kaj hočete reči?«

»Morilec je zbežal skozi vrata, ki jih pozna le malokdo celo med prebivalci tega gradu. Po mojem mnenju je skozi tista vrata prišel v grad. Preden pa je lahko vstopil, je moral nekdo od znotraj odpreti zapah. Ni izključeno, da je morilecvo sodelavec se zdaj med stenami tega gradu.«

Kapetan Bunch si je vneto zapisoval. Potem se je zamislil, se zagledal skozi okno in se vmes s svitčnikom trkal po bradi. Čez čas se je oglašil:

»All bi ne bilo mogoče, da bi bil morilec kdo izmed stalnih prebivalcev gradu? V tem primeru bi vaša domneva o morebitnem pomočniku ne prihajala v poštev, čeprav se mi zdi — to moram priznati — zelo dragocena.«

Zarko je močno potegnili vase cigaretni dim in se nagel naprel.

»Po moji je to izključeno,« je rekel in nadaljeval: »Izključeno zato, ker bi v tem primeru prihajala v poštev le dva človeka, in sicer grofov sin Gerhard in strežnik Gottlieb. Drugih moških ni v tem poslopju. Izključeno je tudi zato, ker je prvi izmed obeh preveč kratkoviden, drugi pa prestar, da bi mogel tako spretno in naglo teči po ozkih hodnikih štira nadstropij.«

»Prisel med prvimi na kraj zločina.«

»Hm, zelo logično sklepate, fant...«

»Zarko, Zarko mi je ime.«

»Povsem pravilno domnevate, Zarko,« je ponovil kapetan Bunch. »Vendar mora biti človek v takih rečeh vedno pripravljen tudi na tisto, kar najmanj pričakuje. Zdaj pa mi povejte, kakšen je bil tisti človek.«

»Zal vam ga ne bi mogel natančneje opisati. Pri medli svetlobi v veži sem ga videl od zadaj, potem pa le v obratih. Tisto pozneje je bilo v popolni temi. Vsekakor je zelo gibčen, čeprav ne bi mogel trdit, da je posebno močan.«

»Po čem to sodite?« ga je vprašal kapetan in se zagledal v velik obliž, ki je Zarku segal od leve obrvi čez vse čelo do las.

»Če mislite na tole, se motite,« se je zasmejal in pokazal na obliž. »Tega sem sam kriv, ker mi je sporsnilo in sem padel v trenutku, ko sem ga tako rekoč že imel v rokah. Po tistem, kako me je prijel, ko sva se spopadla, sodim, da ni posebno močan.«

»Pravite, da je le malokdo vedel za tista vrata, ki jih je samo od znotraj mogoče odpreti. Kakor vidim, ste vi vedeli zanje.«

»Da, že nekaj dni,« se je zasmejal Zarko in v kratkih besedah povedal, čemu je hodil skozi tista vrata.

»Ko je govorila o vas ujetnikih,« se je nasmešnil kapetan Bunch in si prižgal novo cigareto. »Ali bi imel kateri izmed ujetnikov, bodisi Jugoslovčan ali Poljak, povod za takšno dejanje?«

»To ne prihaja v poštev. Nekaj mesecev sem tu, ves čas sem videl starca samo dvakrat ali trikrat. Govorili so celo, da je grof prav tako sovražen nacizmu, kakor se njegova otroka navdušujeta zanj. Sicer pa, kaj naj bi ujetnika privedlo do tega, da bi ubili takt ameriškega oficirja? Ne, to je storil kak Nemec. Morda je imel razloge, da je ustrelil grofa, uboj vašega kolega pa najbolje potrjuje mojo domnevo, da je moral biti Nemec, in sicer eden izmed tistih, ki jim je doseadanji režim močno prirastel k sreči.«

»Čedalje bolj ste mi všeč,« je kapetan potprepal Zarko po plečih. »Logično sklepa.«

»Samo še nekaj bi vam rad povedal,« je pohitel Zarko, ker je videl, da je dr. March zaključil pregled in da se bo zdaj, zdaj približal. »Tik pred streloma je bilo slišati ženski krik. Zavpila je Magda Lindemann, tista, ki je prej sedela tu pred vami. Začnite pri njej, kapetan! Prepričan sem, da bi vam ona lahko povedala kaj posebno zanimivega.«

Archibald Bunch si je zapisal ime in se obrnil k doktorju, ki je že stal ob strani in čakal, da bosta kapetan in Zarko zaključila pomenek.

»Zadeta sta zelo natančna,« je začel zdravnik. »Smrt je pri obeh nastopila tako rekoč v trenutku. Starci je sedel za mizo in se po zadetku v čelo sploh ni več premaknil. Major Hutekino je stal dva metra od okna, ko ga je krogla zadela v prsi. Po sledovih krvi na preprogi sklepam, da se je skrajnim naporom primajal do nastančja in da je skušal telefonirati.« Za trenutek je ušnil, da je pogledal v belečnico, potem pa je nadaljeval: »Po položaju starčevega trupla ter po obeh zadetkih sodim, da je bil morilec pri enem izmed oken na nasprotni strani dvorišča. Skrival se je v mraku, ko sta grofovi sobi pa je goreda močna luč. Tako sta bila starci in major izvrstni tarči. To je zdaj vse.«

»Gospod kapetan,« se je oglašil poročnik Williams z one strani starčeve mize. »Tu bo nekaj zanimivega tudi za vas, ki znate ta prekleti nemški jezik.«

Kapetan Bunch je naglo stopil k mizi, v velikem pepelniku je bil upeljen papir, zmečkan le na enem koncu. Papir je zgorlel, pepel pa se še ni sesul. Pod povčevalnim steklom, ki mu ga je dal Williams, je kapetan prebral prav tisti del oporoke, kjer je bilo zapisano, da zapuščala stari grof vse svoje imetje sinu Gerhardu.

»Kaj menite glede prstnih odtisov, Williams?« je vprašal kapetan Bunch poročnika, ne da bi umaknil pogled s pepela.

»V glavnem so trije različni prstni odtisi, kapetan. Eni so grofovi, drugi pa verjetno koga izmed služinčadi. Razen grofovih so še eni odtisi zelo jasni.«

»All menite, da so strežnikov? Mislim na tistega, ki je prej sedel tu,« se je kapetan obrnil k Zarku, ki je z zanimanjem spremljal vse, kar se je dogajalo.

»Če niso njegovi, so morda sinovi,« je odgovoril.

»To bomo lahko ugotovili. Williams, pojdite v sosednjo sobo in smelite vsem prstne odtise. Pa tisto žensko pošiljte k meni!«

Magda Lindemann se je držala, kakor da jo peljejo na strelišče. Plaho je krožila s pogledom po sobi, v rokah je držala vlažen robec, ki so ga prsti kar naprej stiskali in nategovali, ustnice pa so ji drgetale kljub očitnemu prizadevanju, da bi jih umirila.

»Ne bolj se,« jo je prijazno ogovoril kapetan in ji ponudil stol. »Saj se ni treba bati, razen če imate povod za strah.« Kapetanov pogled je preletel njen obraz. »Preprijčan sem, da se nimate kaj bati.«

Odkimala je in si z robcem zakrila oči.

»Kje ste bili takrat, ko se je zgodil zločin?«

»V sobi zraven te,« je s težavo spravila iz zra. »To je soba grofičine Hofenbergove. Menjavala sem cvetice in...«

»O kom govori?«

»To je grofova hči,« je povedal Zarko.

»Kje je zdaj?«

»Zenska je skomignila z rameni.

»Kako? Če se ne motim, je grofov sin pravkar povedal, da ste nista z njo bila.«

»Lahko povem samo to, da so mi zdi, da je šla k tati, h gospe Gerthovi. Ta stanuje v Adolfsdorfu, vasi kakih šestdeset

kilometrov od tod. Grofična je le redkokdaj povedala, kam je namenjena in koliko časa je ne bo.« Glas Magde Lindemann se ni več tresel, tudi oči so se nekam umirile, čeprav so bile še vedno rdeče. Le roke so kar naprej mečkale robec.

Archibald Bunch si je ves čas zapisoval, le kdaj pa kdaj je pogledal Magdo.

Zunaj so govorili ljudje, ki so očitno čakali pred vrati, da bi izvedeli kaj več o vsem, kar se je zgodilo. Ameriški vojak, ki jim je zapiral vhod, je le še razvnel njihovo radovednost in željo, da bi se tako ali drugače vtihotali v grad.

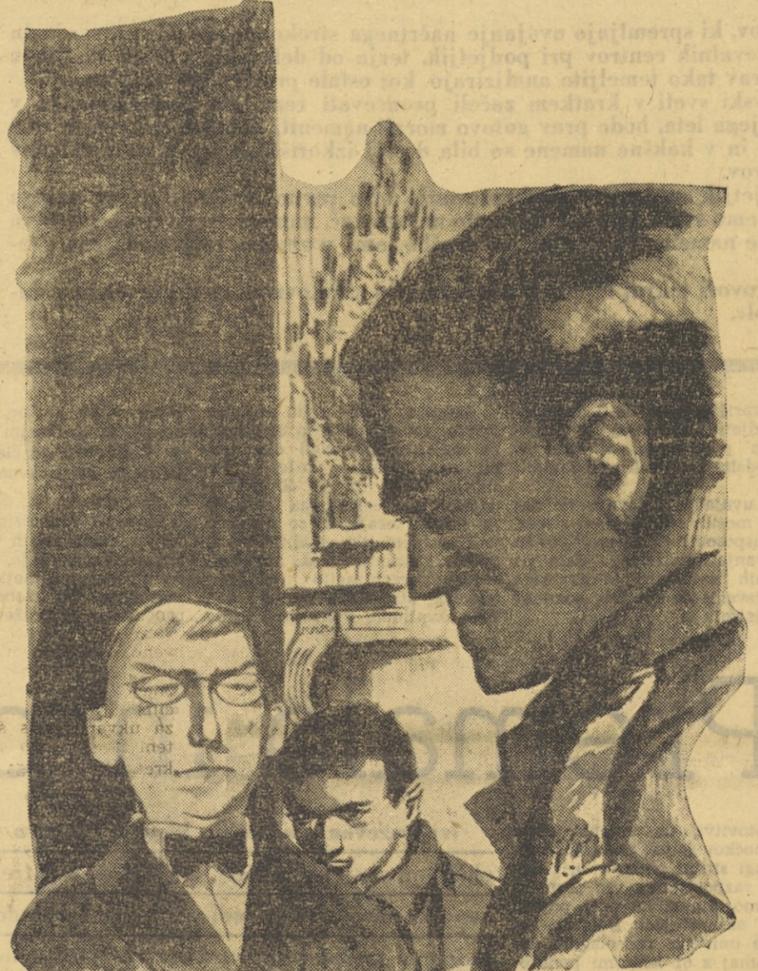
veste ali kar ste opazili. Slišal sem, da je bil grof dober človek.«

»Da, zelo dober,« je povedala skozi zobe, potem pa je nekoliko odločneje nadaljevala:

»Za trenutek sem se ozrla v tisto okno, ki je prav temu nasproti,« je z roko pokazala čez dvorišče. »Nekdo ga je odpiral. Prava zrakava sem videla zaveso, ki se je premaknila v vetru, okno pa je bilo že odprto. Zavesa se je zazibala,« je ponovila.

»Zakaj se vam je to zdelo čudno?«

»Zato, ker so na enem koncu sobe za goste, ki so zaklenjene, kadar nimamo obli-

»Prosim, nadaljujte,« je rekel kapetan Bunch ženski. »Kaj se je zgodilo tisti trenutek, ko ste menjavali cvetice v grofičini sobi, in kaj vas je pripravilo do tega, da ste zavpili?«

Vidno se je združila. Oči so ji spet nemirno begale po sobi. Nekaj trenutkov je pomisljala, potem pa je pobesila pogled in spregovorila:

»Da, zavpila sem, Gospod, bojim se vmešavati v vsa to reč.«

»Čemu bi se bali, gospa? Sicer pa je vaša dolžnost, če že ne do molega mrtvega tovariša, pa do vašega gospodarja, do grofa Hofenberga, da poveste vse, kar

skov. Razen tega pa bi vedela, če bi imeli kakega gosta, ker bi morala dati srambel čiste rjuhe. Tu imam ključce od shrabere perila. Vedela sem, da mora biti priistem oknu nekdo, ki nima čistih namenov.«

»Zakaj pa niste takoj poklicali drugih, če ste se zaradi tega vznemirili?« je posegel vmes dr. March.

»Morda zato, ker sem tisti trenutek pomislila, da bi mogel biti na enem koncu gospod Mandel.«

»Kaj je bilo potem?« jo je vprašal kapetan Bunch, ki si je v naglici prižgal cigareto.

»Najprej sem videla roko, ki je odgrinjala zaveso. Javno sem videla tisto roko,

ker sega luč iz grofove sobe prav do tja. Lanko se preplavce, da je lanko...«

»Nepredni se je uči. ...« res je. Nade...«

»Vse drugo je prišlo zelo naglo. Zraven ogrinjane zaveso sem zagledala čevpuske. Zoumea sem, vendar je bilo za pre...«

»Kaj je vašo sobo?« jo je nenadoma vprašal kapetan Bunch.

»Tretja vrata na levi, na drugem koncu hodnika.«

»Pa strežnikova?«

»Druga vrata na desni, prav tako na oni strani.«

»Ali je mogoče, da bi prišel kdo v to sobo, ko bi grofa ne bilo v njej, ne da bi to opazili ali v ali pa strežnik...«

»Ni mogoče. Eden izmed naju dveh je vselej pripravljen, ker bi nas ta ali oni član grofovske družine lahko vsak trenutek potreboval.«

»Ali mi lahko na kratko opišete, kako je v gradu minil današnji dan?«

»Grof Hofenberg je vstal malo prej kot po navadi. Takoj potem se je pogovarjal s sinom, nato je bil do kosila v delovni sobi. Po kosilu je počival dlje kot običajno, potem pa je kmalu potem prišel...« Magda je ušnila in se ozrla v truplo majorja Hutekinsa.

»All morda veste, kaj sta se menila grof in njegov sin?«

»Kaj vam hodi na misel, gospodi?« se je užaljeno uprla. »Menda si vendar ne mislite, da pri nas prisluškujemo pri vratih?«

»Nisem mislil tako,« je pohitel vendar ta vrata niso obložen. Če bi kdo glasno govoril, bi ga slišal, kdor bi po naključju prav takrat prišel mimo.«

»Mogoče bi vam lahko gospod Mandel kaj povedal o tem. Rekel je, da sta se gosпода prepirala. Stari grof je bil jezen in je zelo presenetilo, namreč da je gospod Gerhard prišel iz sobe, zmerjal in zaloputnil vrata za seboj.«

»Brav lepa hvala, gospa Lindemann,« je rekel kapetan Bunch in vstal, s čimer ji je dal znamenje, da lahko gre. »Samo nekaj bi vas še prosi,« je zaklical za njo, ko je bila že med vrati. »Pokazali nam boste sobo, iz katere so prišli strelci.«

Spreved ženske in štirih moških se je napotil po hodniku.

»Tudi vi lahko greste,« se je kapetan nasmešnil Zarku, razen če vas to zanima.«

»Če ne bom motil, prosim...«

»Nič ne boste motili,« ga je kapetan prijel čez ramena. »Nasprotno, mogoče nam boste koristili, ker — to je zaspešetal — iskreno povedano, zaupam le vam izmed vseh, kar jih je v tem gradu.«

Vrata prostorne sobe z debelo preprogo na tleh in z japonsko oblogo stenah so bila odprta na stežaj. Prav tako tudi okno. Prepih je premlak silveno zaveso.

Pri radiatorju ob steni je bila karabinka, na zeleni preprogi pri oknu je ležal prazen rumeni naboj. Vse je bilo postavljeno tako, da je lahko vsakdo videl na prvi pogled.

»Poročnik,« je rekel kapetan Bunch Williamsu, »pogledite, ali so na karabinski prstni odtisi skrivnostnega obiskovalca...«

Ko pride ambulanti voz, lahko »Akaj odpelje trupli.«

Poročnik je pazljivo vzvil v roke puško, obrnil zapirac na levo in ga potegnili k sebi. S puško v roki je odšel iz sobe. Za njim je šla tudi Magda Lindemann. Tako so v sobi ostali le kapetan Bunch, dr. March in Zarko.

»Kakšno naključje, kapetan,« je spregovoril dr. March, ki je gledal skozi okno. »Od tod imate popoln pregled nad tistem delom grofove sobe, kjer stoji pisalna miza. V dve tretjini njegove sobe ni mogoče videti.«

Kapetan Bunch ni odgovoril. Njegov pogled se je ustavil na dveh rumenih progah na belih rebrih radiatorja pod odprtim oknom. Nad progama je bila ostala jamicca, v njej na drobec rumene barve.

»Fant,« je kapetan prijel za ročaj Zarko, ki je prav tako gledal skozi okno. »All se spominjate, da ima kateri izmed grofskih prebivalcev svetlorjavo čevlje?«

Zarko je nekaj trenutkov razmišljal. Nabral je obrvi, vendar se je brž spet nasmešnil.

»All so lahko tudi rjavi škornji?« je vprašal.

Spored Radia Ljubljana za teden od 4. do 10. julija

PONEDELJEK	TOREK	SREDA	ČETRTEK	PETEK	SOBOTA	NEDELJA
Dnevi 4. julija	dnevi 5. julija	dnevi 6. julija	dnevi 7. julija	dnevi 8. julija	dnevi 9. julija	dnevi 10. julija
6.00—7.00 Dnevni borbec v pozdravi	5.00—6.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)	5.00—6.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)	5.00—6.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)	5.00—6.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)	5.00—6.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)	6.00—6.30 Nedeljski ozdrav
7.15 »Zaklad naše dežele« Glasba iz jugoslovanskih filmov	6.10—6.30 Nekaj domačih	5.25—5.45 Nekaj domačih	5.10—5.30 Nekaj domačih	5.25—5.45 Nekaj domačih	5.10—5.30 Nekaj domačih	6.40 Prireditve dneva
7.45 Marko Tajčević — Bogo Leskovic: Sedem balkanskih plesov	6.30 Od polke do sambe	6.30—6.40 Reklame	8.05 Vilim Markovič: Rapsodija v A-duru	8.05 Dve uverturi k operam	8.05 Hammond orgle v ritmu	7.15 Izletnik na pot
8.00 Mladinska radijska igra	8.55 Poje ženski vokalni kvartet	8.05 Pevski zbor DPD Svoboda, Jacobus Gallus	8.25 Naši uspehi v preteklem solskem letu	8.20 Potniško popotovanje od strani do strani	8.20 Pionirski tednik	7.30 Mladinska radijska igra
8.40 Pojo jugoslovanski mladinski zbori	9.15 Dopoldanski koncert	8.20 Počitniško popotovanje od strani do strani	8.55 Vrtjak plesnih ritmov	8.35 Spomini na Tommyja Dorseyja	8.40 R. Schumann: Metuljčki	8.45 Odprimo zbirko
8.55 Nako Devčič: Kantata o neznanih pri jugoslovanskih skladateljih lahke glasbe	10.10 Glasbeni mozak	8.35 S sprejemnikom na dopust	9.15 Europa express	9.00 V urli okrog sveta	8.55 Zbor Slovenske filharmonije	9.00 Z vedro glasbo v novi teden
9.00 Pri jugoslovanskih skladateljih lahke glasbe za pravičnik borcev	11.12 Orkester Alfred Schoiz	10.10 Cilik velikih simfonij — III. oddaja	10.10 Melodije se vrstijo	10.10 Pesmi velikih mojstrov	9.15 S sprejemnikom na dopust	9.45 Dvopevji ruskih skladateljev
9.40 Pihalni orkester LM za pravičnik borcev	11.30 Oddaja za otroke	11.00 Izbral smo za vas	11.30 Oddaja za cibabane	10.40 Ruleta za zabavo	10.10 Od tu in tam	10.10 Se pomnite, tovariši...
10.00 Na valovni dolžini 29 metrov	12.00 Domače pesmi	11.30 Izbral smo za vas	12.00 Z Beneškimi fanti v kraje pod Matajurjem	11.15 Trio Bardorfer	11.30 Družina in dom	10.30 Dragiša Mrkaič: Gledal sem smrti v oči
10.30 Za spomin na junaške dni	12.15 Kmetijski nasveti	11.30 Izbral smo za vas	12.25 Zabaven opoidanski spored	11.15 Človek na sledi za svojimi predniki	11.40 Popevke se vrstijo	10.30 Promenadni koncert pihalnega orkestra LM
11.30 Na partizanskih Lokvah	12.25 Mehika v plesu in pesmi	11.30 Izbral smo za vas	13.15 Obvestila in zabavna glasba	11.35 L. M. Skerjanc: Osem narodnih napevov	12.00 Janko Gregorc: Vaška suita	11.00 Radi jih pošušate
12.00 Zabaven opoidanski spored	12.40 Pisani zvoki	11.30 Izbral smo za vas	13.30 Poljudne skladbe	12.00 Dobra voja je najbolja	12.25 Kmetijski nasveti	11.30 Nedeljska reportaža
13.30 Cestitke in pozdravi za dan borcev	13.30 Naši pevci v prijubljenih operah	11.30 Izbral smo za vas	13.50 Vedri zvoki	12.15 Kmetijski nasveti	12.25 Zabaven opoidanski spored	12.00 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — I.
14.30 L. van Beethoven: Egmont, uvertura	14.10 Iz Medjumurja in Slavonije	11.30 Izbral smo za vas	14.30 Prireditve dneva	12.25 Obvestila in zabavna glasba	13.30 Pihalni orkester JLA	13.30 Za našo vas
15.15 Veseli intermezzo	14.30 Prireditve dneva	11.30 Izbral smo za vas	14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo	12.40 Domáci napravi izpod zelenega Pohorja	13.50 Od arije do arije	13.45 Koncert pri vas doma
16.30 Naši olimpijski kandidati pred mikrofonom	14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo	11.30 Izbral smo za vas	15.15 Reklame in zabavna glasba	12.40 Domáci napravi izpod zelenega Pohorja	14.30 Pihalni orkester JLA	14.15 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — II.
18.00 Trije partizanski samospevi Karla Pahorja	15.40 Iz dežele v deželo z orkestrom George Melachrino	11.30 Izbral smo za vas	15.40 Tri poloneze	13.30 Melodije po vašem okusu	14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo	15.30 Nastopata Slovenski okelet in Komorni zbor RTV Ljubljana
18.15 Poljudne orkestralne melodije	16.00 Listi iz domače književnosti	11.30 Izbral smo za vas	16.00 Iz svetovne književnosti	13.50 Prireditve dneva	15.15 Reklame in zabavna glasba	16.00 Zabavna glasba
18.35 KUD »Koča Racina« iz Skopja na našem odru	16.20 Predstavljamo vam znamenite orkestre	11.30 Izbral smo za vas	16.20 Parada plošč	14.35 Dvopevi iz Verdijevih oper	15.40 Nikola Herigonja: Vu kleti	16.15 Meodije, kot si jih vsak želi
19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba	17.10 Razgovor z volivci	11.30 Izbral smo za vas	16.30 Turistična oddaja	15.40 Komorni zbor RTV Ljubljana	16.00 Na platnu smo videli	16.20 Razpoloženske melodije
20.00 Na obisku pri zabavnih ansamblih RTV Beograd in Zagreb	17.20 Parada plošč	11.30 Izbral smo za vas	16.30 Turistična oddaja	16.00 Humoreska tega tedna	16.40 Pesni in plesi s Tahitija	17.10 Parada plošč
20.45 Koncert v Ravnah in Velenju	17.30 Zanimivosti iz znanosti in tehnike	11.30 Izbral smo za vas	16.30 Turistična oddaja	16.20 Razgovor z volivci	18.00 Narodne pesmi	18.00 Narodne pesmi
22.15 Iz naših studiov	18.15 Majhni zabavni ansambli	11.30 Izbral smo za vas	16.30 Turistična oddaja	17.20 Matija Bravničar: Simfonija in Re	18.20 Zvočna paleta	20.05 Nedeljski razgovor
23.10 Nočni počitki	18.50 Človek in zdravje	11.30 Izbral smo za vas	16.30 Turistična oddaja	18.00 Pet domačih polk	18.45 Okno v svet	21.00 Sportna poročila
24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje	19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba	11.30 Izbral smo za vas	16.30 Turistična oddaja	18.15 Dve violini	19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba	21.10 Ob stoletnici rojstva Gustava Mahlerja
	19.20 Pesmi Slavka Osterca, Marija Kogojca in Danila Svare	11.30 Izbral smo za vas	16.30 Turistična oddaja	18.30 Iz naših kolektivov in domačih melodij	20.00 Venček narodnih sprejemnikov	21.15 Ples ob radijskem sprejemniku
	20.30 Radijska igra — Zvonimir Rajsič: Goljufa	11.30 Izbral smo za vas	16.30 Turistična oddaja	20.25 Sobotni mozak	20.55 Revija jugoslovanskih pevcev zabavne glasbe	23.10 Kmetijski pred polnočjo
	21.36 Skrinjica z glasbo	11.30 Izbral smo za vas	16.30 Turistična oddaja	20.55 Revija jugoslovanskih pevcev zabavne glasbe	21.40 Novi posnetki zabavnega orkestra Rhapsaee	23.50 Prijeten počitek!
	22.15 Kvartet »The modern jazz« v Slovenski filharmoniji	11.30 Izbral smo za vas	16.30 Turistična oddaja	21.40 Novi posnetki zabavnega orkestra Rhapsaee	22.15 Oddaja za naše	

PRVA JUGOSLOVANSKA HIMALAJSKA EKSPEDICIJA USPELA

TRI ZASTAVE NA TRISULU

POSNETKI ANTEJA MAHKOTE O NAPORIH NAŠIH ALPINISTOV

Prva jugoslovanska odprava na Himalajo je povsem uspela. Z južne strani je dosegla doslej še neosvojena vrhova Trisul II (6690 m) in Trisul III (6100 m), raziskala pa je tudi pristop na že osvojeni vrh Trisul I, vendar z južne strani, kar doslej še ni uspelo nikomur. Vzpon na ta vrh zaradi slabega vremena ni bil več mogoč. Iz posnetkov Anteja Mahkote je razvidna vsa velika smelost, ki jo je v boj z doslej neraziskano naravo vložila naša alpinistična odprava. Prva slika od zgoraj kaže vrhova Trisul II in Trisul I (med njima je 2 km dolg greben), naslednja pa taborišče V, ki je bilo izhodišče za uspeli vzpon na Trisul II. Na tem 6690 m visokem vrhu sta Ante Mahkota in Aleš Kunaver 5. junija zabodla cepin z zastavicami Jugoslavije, Indije in Združenih narodov. Naskok 7. junija je veljal Trisulu III, ki ga kaže naslednji posnetek. Tudi ta vrh so jugoslovanski alpinisti osvojili, čeprav je tudi ta vzpon terjal izjemnih naporov. Naš posnetek kaže Marjana Keršiča-Belača in Aleša Kunaverja (desno), avtor fotografije Ante Mahkota pa je bil tretji v družbi plezalcev, ki so njihove noge prve stopile na Trisul III.

ANTE MAHKOTA

ALEŠ KUNAVER

MARJAN KERSIČ

Pete letne športne igre elektrogospodarstva Slovenije Nad 1000 tekmovalcev

Celje je te dni vse v znamenju V. letnih športnih iger elektrogospodarstva Slovenije. Čeprav je mesto ob Savinji v športnem pogledu izredno »prekaljeno«, pa je tudi zanj to tekmovalstvo vendar nekaj posebnega. Nastopa namreč nič manj ko 1017 tekmovalcev in tekmovalk iz 38 delovnih kolektivov elektrogospodarstva. Med sindikalnimi športnimi tekmami je prav tem igram gotovo pripisovati največji pomen. S tradicijo, stalnim razširjanjem in skrbno organizacijo si je Zveza sindikalnih športnih aktivov Elektra v tem petletnem obdobju sama izstavila najlepše spričevalo.

»Letošnje letne športne igre delovnih kolektivov elektrogospodarstva Slovenije imajo prav poseben pomen,« je brati v uvodu lične brošure, ki jo je Elektra izdala ob tej priložnosti. »Dejstvo, da so že pete po vrsti, jim daje jubilejni značaj, razen tega, pa sovpadajo s 15-letnico osvoboditve in 10-letnico samoupravljanja. Prav samoupravni organi v naših podjetjih pa so bili

dali pobudo in tudi vso moralno in materialno pomoč, da je želja po športnem udejstvovanju od skromnih začetkov prerasla v danes že mogočno manifestacijo telesne vzgoje v kolektivih elektrogospodarstva, ki iz leta v

telesna vzgoja in šport ugodno vplivata na skladen razvoj človeka in na odstranjevanje posledic poklicnega dela.

Temu ni kaj dodati. Hvala vredno je pač, da so se prav v kolektivih elektrogospodarstva tako smotro lotili telesnovzgojne dejavnosti.

STEVILKE GOVORIJO

Igre elektrogospodarstva so se zmeraj bolj širile. Tekmovalni spored je že vse od začetka obsegal atletiko, odbojko, streljanje, šah, kegljanje in namizni tenis, toda ekip in udeleženi podjetij je bilo čedalje več. Letos so po številnem odzivu dosegli rekord, med zvrsti, ki so

TAKA JE BILA OTVORITEV LANSKIH IGER ELEKTROGOSPODARSTVA SLOVENIJE V KRANJU

LJUDSKA ŠPORTNA ZNAČKA

Ob dnevu mladosti so že predali prve jugoslovanske ljudske športne značke nekaterim brigadirjem s ceste »Bratstva in enotnosti«. Ti mladinci so bili prvi Jugoslovani, ki so izpolnili vse pogoje za značko. Preizkušnje za to priznanje obsegajo temeljne športne zvrsti, v katerih je treba doseči predpisane minimalne rezultate.

Te dni je izšel iz tiska pravilnik o tekmovanju za ljudsko športno značko. To je nadaljevanje tekmovanja za »ZREN«, vendar izpopolnjeno in smotrnejše urejeno. Namen pa je enak: značka naj bo stimulans, da čimveč naših ljudi izpodbudimo za ukvarjanje s športom in s tem prispevamo k zdravi rekreaciji delovnega ljudstva.

leto postaja vse bolj množična in zato vse bolj življenjska potreba slehernega člana kolektiva. Ta potreba izvira predvsem iz dejstva, da visoko mehaniziran proces v elektrogospodarstvu v precejšnji meri osvobaja ljudi fizičnega dela in prav zato

na sporedu, pa so uvrstili tudi plavanje. Stevilke same govori-jo:

Ljubljana 1956 — 214 tekmovalcev iz 19 delovnih kolektivov, Nova Gorica 1957 — 503 tekmovalci iz 32 delovnih kolektivov,

Maribor 1958 — 571 tekmovalcev iz 34 delovnih kolektivov, Kranj 1959 — 733 tekmovalcev iz 35 delovnih kolektivov in Celje 1960 — 1017 tekmovalcev iz 38 delovnih kolektivov.

PRISTNO VZDUŠJE

Zelo pomembno je tudi to, da so bila vsa dosedanja tekmovalna zelo dobro organizirana, kar je mnogo prispevalo k pristnemu vzdušju med tekmovalci. Seveda je tu pa tam prihajalo do prepirkov in nesoglasij, kadar je kakšna ekipa, pri kateri je v nenačrtni preteklosti, hotela po vsej sili doseči zmago, toda to so bili izjemni pojavi. Nasploh drži, da so ti športni stiki precej prispevali tudi k zbliznanju med kolektivi in izmenjavanju delovnih izkušenj.

V jubilejne igre elektrogospodarstva v Celju — v organizaciji Elektro-Celje — so zato seveda pomemben člen v tej verigi ter tudi porok, da bo nadaljnji razmah telesne vzgoje v teh kolektivih takšen, kakršnega si vsi želimo.

ELMA ZA LAS PRVA

Pretekli teden, od petka do nedelje, je bilo v Črnučah pri Ljubljani že petič na sporedu tradicionalno tekmovalstvo športnikov tih jugoslovanskih tovarn elektromateriala: »KONTAKT« iz Zagreba, »ELIP« iz Zemuna in domače »ELME«. Po zagrizenih borbah, ko do zadnjih srečanj v šahu sploh ni bilo moč predvidevati zmagovalca, so za las — s točko razlike — v ekipnem plasmaju zmagali domačini. Tudi sicer so bile borbe zelo napete. Končni rezultati v tekmovalstvu ekip: »ELMA« je zbrala 19, »Kontakt« 18, »ELIP« pa 17 točk.

V čem vse so tekmovali in kako je poteklo tekmovalstvo? Zenske so nastopile v odbojki in streljanju z zračno puško. Med odbojkaricami so bile najboljše tekmovalke iz Zemuna, pred domačinkami in kolegicami iz Zagreba. V streljanju pa so imele največ sreče tekmovalke ELME, pred nasprotnicami iz zagrebske oziroma zemunske tovarne. O kakovosti nastopajočih lahko rečemo, da so se med seboj, glede na ekipni plasmaj, razlikovale za razred.

Moški so imeli bolj raznolik program. Pri odbojki in streljanju je bil vrstni red enak kot pri ženskah, pa tudi nastopajoči lahko ocenimo nekako tako kot njihove kolegice. Velja omeniti, da so to pot ugodno presenetili odbojkarji »ELME«, ki so se »Elipu« predali šele po dolgotrajnih borbah, saj so igrali nize do 18 in celo 20! V tekmovalstvu nogometašev so bili najboljši tekmovalci »Kontakt« (zanje je igralo nekaj članov ligaške ekipe Trešnjevke) pred ekipama »Elipa« in domačinov, ki sta obe precej zaostajali. Tudi pri rokometu so zmagali tekmovalci iz Zagreba, ki sicer igrajo v podzvezni ligi. Drugi je bil ELIP, zadnja pa ekipa ELME, ki so jo sestavili nalašč za to priložnost.

Moški so tekmovali še v kegljanju, namiznem tenisu in šahu. Domačini so se morali precej potruditi, da so oteli prvo mesto v kegljanju pred borbenimi Zagrebčani, medtem ko so tekmovalci iz Zemuna igrali

podrejeno vlogo. To lahko pripišemo temu, da je kegljanje najbolj razvito prav v Sloveniji in na Hrvaškem. V namiznem tenisu so brez večjih težav zmagali tekmovalci tovarne »Kontakt« pred »ELMO« in »Elipom«. Zato pa je bil slednji zmagovit v šahu, kjer so se na drugo mesto uvrstili domačini, na tretje pa moštvo »Kontakt«.

Letošnje tekmovalstvo je bolj kot kdajkoli doslej pokazalo velik napredek športnikov tovarn »ELIP« in »Kontakt«, kjer je športno življenje zaživelo predvsem na pobudo tovarišev iz črnuške tovarne, ki je sploh dala pobudo za tekmovalstvo. To pot je nastopilo vsega skupaj 210 tekmovalcev, ki se bodo ob letu srečali na enakem tekmovalstvu v Zemunu. —mG

OHO, to pa ni lepo. Svetovni rekorder v tehki čez ovire Lauer iz Nemčije se jugoslovanski športni javnosti z neizpolnjenim nastopom na velikem atletskem mitingu v Sarajevu ni ravno prikupil. Se zlasti ne, ker je v zadnjem trenutku prenehal različne pogoje, a nato kljub njihovi izpolnitvi ni nastopil. Tako je pač znova dokazal, da so nekateri športni zvezdniki premalo športni. In to si velja zapomniti...

AHA, pa še boksarska. V nekem prvenstvenem dvoboju srbeske lige je v Beogradu prišlo do neverjetnega zapletljajja. Ring je bil že na tem, da se poruši in samo požrtvovalnosti nekaterih funkcionarjev domačega kluba gre zahvala, da se ni tu-di dokončno podr. Le-ti so namreč sedli pod ring in do konca dvoboja ograde dobesedno držali na lastnih ramah. Pa še pravijo, da ni požrtvovalnih športnih funkcionarjev...

OHO, vsi enako. To je bila zares lepa poteza zagrebških organizatorjev tekmovalstva za Pokal Evrope v kegljanju. Preiz-tudi?

PRVI VELIKI JUBILEJ telesnovzgojnega dela

Športniki »Elme« spet tekmovali

Kar pomnijo, športnikov in navdušenega zanimanja za šport v »ELMI«, tovarni elektromateriala v Črnučah pri Ljubljani, nikoli ni manjkalo. Odkar pa so v okviru tovarne začeli graditi še športna igrišča v času od 1952. leta naprej, pa se je zanimanje za telesno vzgojo še mnogo bolj stopnjevalo. Ta spontana želja delavcev je dobila organizirano obliko z uvedbo športnih srečanj s tekmovalci sorodnih tovarn: »Elipa« iz Zemuna in »Kontakta« iz Zagreba. Minuli teden je bilo to tekmovanje že petič na sporedu, tako da je to pomenilo tudi obračun telesnovzgojnega dela v tovarni ob tem prvem velikem jubileju.

Tekmujejo v devetih disciplinah. Moški in ženske nastopajo v odbojki in šahu, razen tega pa moški še v nogometu, rokometu, kegljanju, namiznem tenisu in šahu. Če so tekmovalci »ELME« v prvih dveh letih zlahka zmagali v vseh disciplinah, jim je tretje leto kar trda predla. Lani pa so bili

pa, ko že tekmujejo, niti niso toliko važni rezultati, ki jih bo dosegla ta li ona ekipa, kot pa medsebojno spoznavanje z delavci-športniki v ostalih dveh tovarnah.

»ELMA« zaposluje 620 delavcev, ena tretjina jih goji šport; tretjina izmed teh pa so aktivni tekmovalci. Ne bo odveč, če povemo, da strelci te tovarne predstavljajo jedro strelske družine »Heroy Vitez« Črnuče, odbojkarji nastopajo v ljubljanski podvezni ligi za TVD Partizan Črnuče in se letos potegujejo celo za vstop v I. slovensko odbojgarsko ligo. Podobno bi lahko spregovorili o delovnjaku ostalih delavcev-športnikov.

Celotno organizacijo telesnovzgojnega dela v tovarni je prevzela sindikalna podružnica, ki ji vodstvo podjetja prav rado pomaga pri njenih prizadevanjih za razvoj in napredek športa v tovarni. Tudi v »Elmi« namreč vedo, da so športniki vedno med najboljšimi delavci. Njihovi delavci-športniki so to že mnogokrat dokazali.

s športnimi kolegi podjetja »Elektrotehna« Ljubljana, ob dnevu republike pa tekmujejo skupaj s kolektivi tovarn »ROG« in »Saturnus« ter Vojne bolnišnice. V tem tekmovanju, ki razen kegljanja in rokmeta zajema iste discipline kot tekmovanje športnikov tovarn elektromateriala, je predlanskim zmagala »Elma«, lani je zreb prisodil prvo mesto Vojni bolnišnici (pred »Elmo«), kako pa bo letos, je težko reči. Na vsak način pa se bodo tekmovalci »ELME« za to tekmovanje kar najbolje pripravili. V ta namen so že predvideli vrsto srečanj z različnimi ljubljanskimi kolektivi.

Kaj naj še zapišemo o športnikih v »ELMI«? O njihovih uspehih pričajo pokali in druga priznanja z raznih tekmovalnih; še bolj kot to pa igrišča, ki so jih pomagali urediti s prostovoljnimi delom. Tako so sodelovali pri urejanju igrišča za nogomet, ki služi za potrebe občinskega dela črnuške občine. Prav te dni pa pripravljajo teren za novo, že tretje igrišče za odbojko, ki je tudi namenjeno vsem športnikom črnuške občine.

športniki te črnuške tovarne celo zadnji! Res, malo neprijetno je zdrkniti tako navzdol, toda Črnučani se tega nič ne sramujejo. Dobro namreč vedo, da je prav na njihovo pobudo sploh vzniklo organizirano športno življenje v ostalih dveh tovarnah elektromateriala. Zdej

Tradicionalno tekmovanje športnikov tovarn elektromateriala, ki smo ga omenili in ga, kadar je na vrsti v Ljubljani, prirejajo na dan občinskega praznika Črnuče, pa ni edina oblika organiziranega tekmovanja športnikov »ELME«. Vsako leto se namreč redno pomerijo

KAOLIN

ZA PREDELOVALNO INDUSTRIJO

Kdo ne pozna črnih rudarjev iz trboveljskih revirjev? In tudi beli rudarji za naftnih polj so nam znani. Toda v Črni pri Kamniku so rudarji, ki niso niti črni, niti beli — rudarji, ki kopljejo pod zemljo veliko rudnino, če jo smemo tako imenovati — kaolin ali porcelansko glino.

Po osvoboditvi so se v naši državi močno razširile nekatere vrste predelovalne industrije, ki jim je v njihovi proizvodnji kaolin ena najpotrebnejših surovin, predvsem v industriji papirja, industriji gume in gumijastih izdelkov, v kemični industriji in industriji elektroprečevalana.

Dasiravno je v Jugoslaviji nekaj nahajališč kaolina, ga pridobivajo za potrebe predelovalne industrije skoraj izključno samo v Črni pri Kamniku.

Pred drugo svetovno vojno je bila največja proizvodnja v

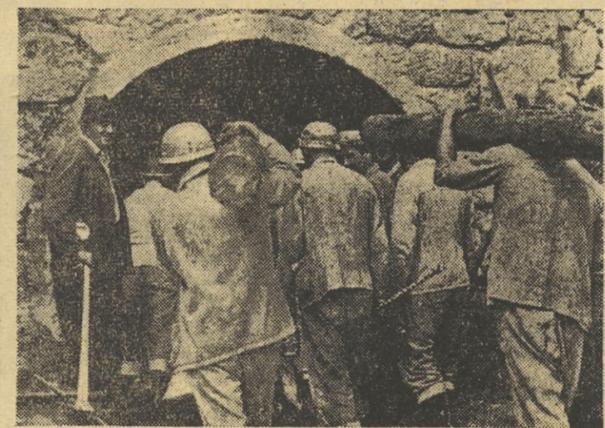
tem rudniku blizu 3.000 ton raznih izdelkov, s katerimi so v glavnem zadovoljevali potrebe takratne industrije papirja. Današnji pa so potrebe po porcelanski glini mnogo večje. Prav te potrebe so narekovali, da so morali v rudniku kaolina v Črni povečati svojo proizvodnjo.

Tako so rudarji v Črni nakopali lani 16.200 ton plavljene kaolina ali za 540% več kot leta 1949. Toda tudi s to količino niso mogli zadostiti vsem potrošnikom, zlasti pa ne trgovski mreži, ki posreduje kaolin predvsem obrtnikom in ostalim potrošnikom. Kako naglo rastejo potrebe po kaolinu je najbolj razvidno iz sklenjenih pogodb za leto 1960. Od 22.000 ton, ki so jih zahtevali kupci v tem letu, rudnik kaolina ni mogel skleniti pogodb za prodajo 5.000 ton kaolina preko trgovske mreže. Sedanja kapaciteta rudniških naprav namreč ne

prenese tako velikega napora, saj so naprave že toliko zastarele in iztrošene, da povzročajo celotnemu kolektivu občuten problem, ki ga bodo morali čim prej rešiti.

Predvsem je zastarel sistem separiranja rude v rudniku, saj so separacijske naprave med najbolj zastarelimi in iztrošenimi. To je tudi vzrok, da iz izkoptane rude ne morejo izplaviti toliko gotovih izdelkov, kot bi jih v normalnih pogojih. Delovne tvarine enostavno odnaša potok Črna v Kamniško Bistrico. Vsak izletnik, ki zahaja mimo teh voda v Kamniške planine, se lahko prepriča, da je voda vsako leto bolj bela, kajti najbolj fina zrca kaolina uhajajo v obliki težkih milijonov prav po tej vodi. Ves ta material bi pri sodobnem načinu separiranja lahko koristneje uporabila naša industrija v obliki kaolina v kosih ali v prahu.

Nekajletni študij tega problema in ugotovitve strokovnjakov za separiranje kaolinske rude so dale ugodne rezultate. Zato se je delavski svet rudnika odločil, da bo obnovil obstoječe separacijske objekte in naprave, kar bo po predvidenih načrtih veljalo okrog 160 milijonov din. Od te vsote bo rudnik prispeval okoli 70 milijonov lastnih sredstev, oblastni forumi (okraj in občina) okoli 37 milijonov din — ostalo pa bi dobili v obliki kredita, za katerega so že zaprosili pri Jugoslovanski investicijski banki. Težnje kolektiva rudnika kaolina v Črni pri Kamniku je podprlo tudi strokovno združenje v Beogradu, kamor je rudnik predložil potrebno dokumentacijo in potrdila najmočnejših potrošnikov kaolina v bodočih petih letih. Kolektiv rudnika upa v ugodno rešitev, saj bi v nasprotjem primeru lahko ob sedanjih kapacitetah zadostili potrebam po kaolinu v papirnicah le 50%. Z uvozom kaolina pa bi se povečali izdatki papirne industrije najmanj za 200.000 dolarjev.

KOLEKTIV RUDARJEV IN UPRAVA RUDNIKA KAOLINA V ČRNI PRI KAMNIKU ZELITA OB DNEVU RUDARJEV VSEM SVOJIM ODJEMALCEM OBILO USPEHOV PRI GRADNJI SOCIALIZMA — VSEM OSTALIM RUDARJEM PA KLICETA RUDARSKI POZDRAV — ŠREČNO!

IZ MALEGA RASTE VELIKO

Na desnem bregu Drave stoji v Ptujku nekaj stavb, v katerih neumorno dela kolektiv Avtoopreme Ptuj in gradi sebi in znanem boljše in lepše življenje.

Občudovanja vreden je razvoj tega podjetja in z njim uspehi, ki jih je dosegel kolektiv od ustanovitve do danes. Iz nekdanjega majhnega kovaško-kolarskega podjetja je zrastle Tovarna avtoopreme in lahko rečemo, da je ena izmed prvih te vrste v Jugoslaviji.

KOVAŠKO-KOLARSKA DELAVNICA

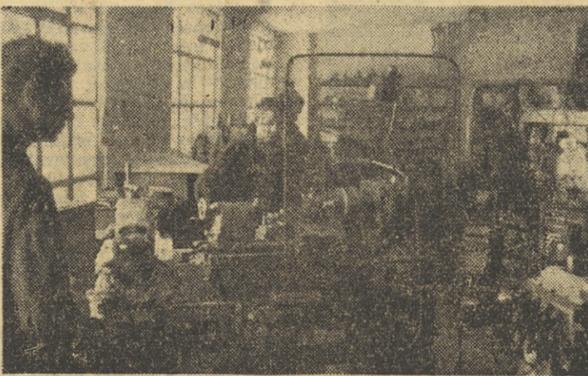
Kovaška delavnica, ki je bila ustanovljena leta 1946, je bila osnova današnje tovarne. Pozneje so ji priključili še kolarsko delavnico. Ker pa je bil takratni Mestni odbor v Ptujku mnenja, da nima delavnica nikakršnih perspektiv za nadaljnji razvoj, so jo hoteli ukiniti, delavstvo pa odpuštili. Prav v tistem času pa je ustanovljala invalidska organizacija svoja gospodarska podjetja. Za to so zvedeli delavci kovaško-kolarske delavnice. Navezali so stike s predstavniki navedene organizacije in dosegli, da je ZVVI prevzela v upravo tudi njihovo delavnico.

INVALIDSKA OBRATNA DELAVNICA

Od mestne občine so odkupili stroje in orodje. V začetku obratovanja se je podjetje bavilo predvsem s izvrševanjem uslug za mestna podjetja, razne komunalne ustanove in zadrage. Sčasoma so dobivali naročila tudi s podeželja. Leta 1948 je zaposlovalo podjetje že 21 ljudi. V tem času se mu je priključila še sodarska delavnica. Te združene delavnice so se preimenovali v Invalidsko obratno delavnico, ki so ostale do leta 1953. Promet je rasel iz leta v leto, z njim pa tudi obseg dela in proizvodov. Izdelovali so kmečke vozove, sode in razno drugo leseno robo. Prvo večje naročilo so bili vozovi za JLA.

PRVI DELAVSKI SVET

V tem obdobju se je pripravljala kolektiv na prevzem podjetja v samoupravljanje in uspehi niso izostali. Polagoma so prehajali na serijsko izdelavo. Izdejava vojaških voz je tekla vedno bolj, pričeli so uvajati tudi prve norme, predvsem za izdelke serijske proizvodnje. 15. marca 1951 je bil izvoljen prvi upravni odbor, ki je štel šest članov. Delavskega sveta niso volili, ker ga je predstavljal celoten kolektiv. Novi upravni odbor je začel reševati najbolj pereč problem popravila delavnice in novogradnje.

Oddelek stružnic

PREUSMERITEV PROIZVODNJE

Prvenstveno je bila uknjena sodarska delavnica. Konec leta 1951 pa je bila po sklepu upravnega odbora ustanovljena mizarska in lesostružarska delavnica, s čimer je bilo polslovanje preusmerjeno. V tem letu so izdelali 240 voz z nosilnostjo 3-4 tone, 700 ročnih vozičkov vseh velikosti, 1800 samokolnic. Izdelovali so še šahovske garniture, vaze, doze za puder in podobno. Poleg tega pa je izvrševala mizarska delavnica še razne usluge. Drugi delavski svet in upravni odbor, ki je bil izvoljen leta 1952, je stal pred novimi težavami. Realizirana je bila pogodba za izdelavo vojaških voz, novih naročil pa ni bilo. Samoupravni organi so rešili tudi to s preusmeritvijo dela na proizvodnjo karoserij. Zaradi pomanjkanja delavnice so gradili prvo karoserijo (kabino) na šasijsko kar v dvorišču. Načrte je izdelal takratni upravnik sam. S preusmeritvijo proizvodnje so morali poskati tudi novo delovno silo, predvsem klesarje. Pomanjkanje delavnic je bilo rešeno s preselitvijo v bivšo tovarno usnja.

DELO V NOVIH PROSTORIH

V novih prostorih je bila perspektiva za razvoj ugodnejša. Za prehod na proizvodnjo karoserij je bila po sklepu upravnega odbora ustanovljena še mehanična delavnica. Prvi avtomehaničarji so si najnujnejše orodje prinašali od doma kar v žepih. Nova avtomehanična delavnica je pridobivala vedno več zaupanja. Pa tudi ostali obrati niso zastajali. Posebno sta se uveljavili mizarska in lesostružarska delavnica, ki sta izdelovali lesene krožnike za izvoz. Assortiment proizvodov je bil zelo pisan, saj so delali vozove vseh vrst, ročne vozičke, plato vozove, samokolnice, dvokolnice, vrtno motilke, okovje za konjske vprege, krampe za kopanje vinogradov, sani vseh vrst, razne vozičke, nove kabine lesene konstrukcije, sode vseh vrst, skafje in kadi, spalnice, kuhinjsko pohištvo, deske za WC, obešalnike

INDUSTRIJSKA PROIZVODNJA

Program so začeli uresničevati leta 1953, z njim pa so prešli tudi na temeljito rekonstrukcijo. Z nabavo novih strojev so popolnoma preusmerili dotodanji obrtniški način dela v industrijski. S tem so bili dani pogoji za povečanje kapacitet. S karoserijskimi so začeli izdelovati tudi avtomobilsko opremo in so v letu 1954 spravili na trg prve proizvodnje te vrste: avtobusne ključavnice in kljuge. S temi proizvodi so si utirili pot do avtomobilskih in karoserijskih podjetij. Eno takih je bila TAM v Mariboru, ki je postala glavni steber, na katerega se je podjetje opiralo pri nadaljnjem usvajanju proizvodnje avtomobilske opreme. V tem letu so se lotili tudi izdelave jeklenih karoserij. Izdelovali so razna sanitetna vozila, avtomobile za fluorografiranje, zobne ambulante, rentgenske vozove, rešilne in gasilske avtomobile, skratka karoserije po naročilu.

DELO V NOVIH PROSTORIH

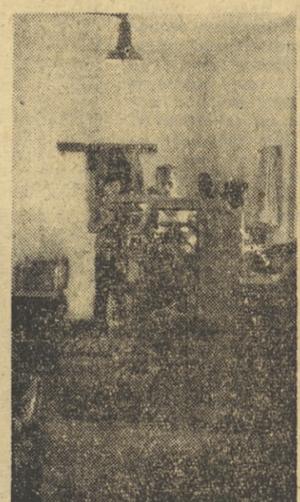
Nenehna rast avtomobilske industrije je pokazala potrebo po večji dobavi avtomobilske opreme. Podjetje se je začelo resno baviti z mislijo o ponovni preusmeritvi proizvodnje izključno na avtomobilsko opremo. S točno analizo so ugotovili pogoje za plasmata avtomobilske opreme, katero so do takrat uvažala vsa karoserijska podjetja in avtomobilske tovarne. V nekaj letih so usvojili proizvodnjo opreme za TAM, Crveno zastavo v Kragujevcu, FAP v Priboju, Tovarno motorjev v Novem mestu in postali tako edino podjetje, ki se specializiralo na tovrstno proizvodnjo. V zvezi s tem so nabavili nove stroje, postavili so livarno barvastih kovin in orodarno, v kateri izdelujejo orodje vseh vrst.

Z rastjo podjetja je rasel tudi asortiment proizvodov. Ukinjena je bila karsoserijska delavnica, in podjetje se je preimenovalo v Tovarno avtomobilske opreme. Izdelujejo pa avtomobilske kljuge in ključavnice za razne tipe avtomobilov, premične šoferjske sedeze, volane, prtljžnike za motorje in avtomobile. Usvojili so proizvodnjo raznih signalnih svetlobnih teles, kakor so smerne kazala, pozicijske in kombinirane luči. Med njihove proizvode spadajo tudi avtomobilske luči in ogledala za razne tipe avtomobilov, pepelniki in druga avtomobilska oprema. Stremijo pa za tem, da se bodo usmerili na izdelavo mehanske avtoopreme.

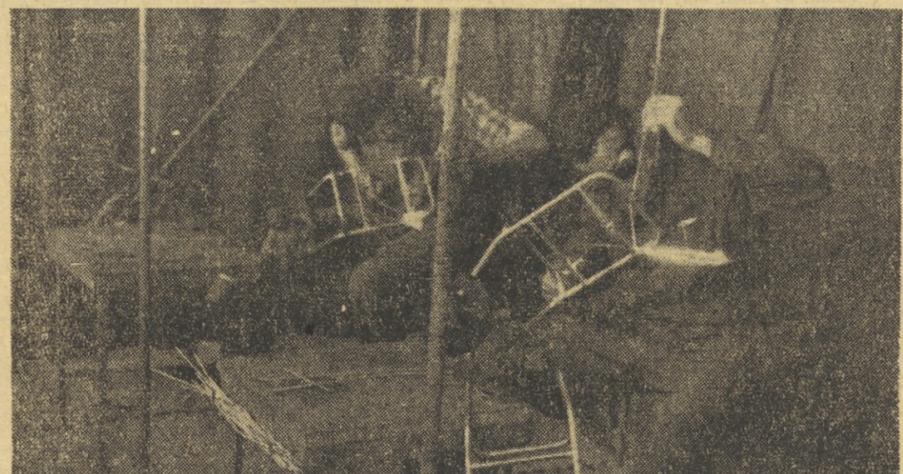
Podjetje se nahaja v rekonstrukciji. Odboren je kredit 34 milijonov, s katerim bodo povečali montažni in strojni oddelek, oddelek stiskalnic, brusilnico in polirnico ter livarno.

V zvezi z rekonstrukcijo so posvečili posebno skrb vzgoji kadrov, predvsem delavcev, ki so že v podjetju. Stipendirajo pa več slušateljev srednjih in visokih šol. Ureja organizacijo in metodiko dela. Predvsem pa skrbijo za to, da se prične rekonstrukcija čim prej in le tošnje leto.

Vsem tem so delavci in uslužbenci Tovarne avtomobilske opreme v Ptujku dokazali, kaj zmorejo, saj so naredili iz male kolarske delavnice moderno tovarno.

Oddelek z modernimi rezkalnimi stroji

Varjenje in izdelovanje prtljžnikov

Nakiadališče premoga v rudniku »Sega«

TUDI V MAKOLAH POD BOČEM KOPLJEJO ČRNO BOGASTVO

»Dober je naš premog, čeprav ga je malo«!

V rudniku »Sega« pri Makolah, vasi na vzhodnem podnožju Bočar, malone že sto let kopljejo premog. Ni ga dosti, to je res in tudi drobi se rad, toda dober je. Kopljejo namreč pravi črni premog: včasih, pred desetletji, so ga nakopali le 300 ali 500 ton na leto in so vsega pokupili okoliški kovadi. Ki so ga odvažali z volovskimi vpregami kar po potoku Segar, ker do Makol ni bilo prave poti. Od leta 1954, naprej, ko so po 25 letih premora znova nadaljevali rudarska dela, pa se je ondod marsikaj spremenilo. Speljali so cesto, napeljali elektriko, nakupili precej črpalke in druge opreme, da so iz črpalke vodo iz zapolnjene jame, potem pa so pošteno pljunili v roke. Zdaj v Makolah nakopije 140 rudarjev nekako 1300 ton premoga na mesec, ali okoli 15-16 tisoč ton v letu. Ker je to črno bogastvo, kot rečeno, precej drobljivo, prodajo polovico svoje proizvodnje v Avstrijo, saj na domačem trgu ne morejo dobiti dovolj kupecv.

V rudniku letos slavijo šele peto obletnico samoupravljanja, saj so prvi delavski svet izvolili šele 1. marca 1955. Ko je rudnik po leto dni trajajočih pripravilnih delih brez poskusne proizvodnje začel kar z rednim obratovanjem. Kolektiv pove, da so si zategadelj nakopali precej preglativ. Seveda — hoteli so začeti čimprej in takoj — polno parov, pa se jim je izmuznila iz rok marsikatera ugodna prilika, ki jo naša družba daje gospodarskim organizacijam ob času poskusnega obratovanja. No, vse to so že prebrodili. Ampak, če se človek ozre nazaj in pomisli na težave, teh res ni bilo malo...

Začelo in pravzaprav končalo se je pri problemih v zvezi z nagrajevanjem. Rudnik zaposluje namreč zvečine polproletarce, ki so ob začetku obratovanja rudnika odločno odbili vsak poskus, da bi premogovnik vpejal delo po učinku. Navzlic temu je vodstvo podjetja začelo proučevati kar najbolj smotno organizacijo dela. Med drugim so že prvo leto določili nekaj poskusnih norm in... Kakor vedno so ljudje nezupljivi vse dotlej, dokler se o čemer koli že sami ne prepričajo. Potem, ko so videli, da so norme realne, je seveda šlo.

Prav ti polproletarci, ki so oživili delo v rudniku, so skupaj z nekaterimi mlajšimi močmi, ki so prišle od drugod, malone že prevzeli v »pravu« rudarje. Se malo jim ne pride na misel, da bi odlašali delo po učinku; nasprotno: zahtevajo ga! Lenuhov ne marajo in jih sproti »počistijo«, kakor sami pravijo. Rudarji pod Bočem so v teh nekaj letih že nekajkrat izpričali svojo pripravnost do podjetja, svojo resnično delavsko zavest. V minulem letu je rudnik na primer opravil vrsto raziskovalnih in pripravilnih del — pa je bila sprva sama jalovina. Da bi boljše organizirali transport v jami,

so morali izkopati vrsto probojev. Kolektiv v tem času ni gledal samo nase, ampak se je odrekel vsakemu dobičku, samo da je podjetje lahko povečalo sklade, da bi lahko kupilo sodobnejšo opremo. Navzlic težkim delovnim pogojem, saj morajo pri pridobivanju premoga opraviti skoraj 40 % jalovinskih del, delovna storilnost nenehno raste. To lahko pripisemo spodbudnemu načinu nagrajevanja po enoti proizvoda, ki je kolektiv neverjetno razgibal. Tako rudarji zdaj še kako mislijo, da si res dobro organizirajo delo in tako povečajo, izboljšajo in poceni-jo proizvodnjo. Zdjaj se vsakdo zanima za vse in to zanimanje se od dne do dne še povečuje. Vse to, kar smo omenili, pa je tudi najboljši izpričevalo za dosedanje rast delavskega samoupravljanja in sindikalnega dela v tem rudniku.

Vse kaže, da bo to podjetje v najkrajšem času rešilo še enega najtežjih problemov. Tako nezamansko silijo primernih sanitarnih prostorov pri samem rudniku, ki jih zdaj sploh nimajo. Idejni program za gradnjo je že potrjen. Upajo, da bo njihovo obratno posloje s kopalnicami in drugimi higijenski prostori že letos nared. Tako bo neprimer- no bolj kot zdaj preskrbljeno za zdravje makolskih rudarjev, ki ob rudarskem prazniku, 3. juliju, pozdravljajo vse rudarske in ostale kolektive, kakor tudi odjemalce in dobavitelje z rudarskim:

»SREČNO!«

Rudarji v Laškem s ponosom proslavljajo 10. obletnico samoupravljanja

Združeno s praznikom rudarjev — 3. julijem — bodo praznovali v rudniku rjavega premoga v Laškem tudi 10-letnico delavskega upravljanja

bra lanskega leta. Uvedba kompleksnega nagrajevanja po učinku ni kampanjsko delo, temveč se bo razvijalo še nadalje s pridobljenimi izkušnjami. Z novim načinom nagrajevanja je seznanjen ves kolektiv.

Ko bo sleherni član kolektiva z zavestno odgovornostjo in razgledanostjo skrben delavec in upravljavec obnem, lahko pričakujemo po uvedbi

resnostjo skrbi za boljše delovne pogoje, za razvedrilo in oddih svojih članov. Samo za zaščito delavcev in za boljše pogoje dela je bilo v letih 1958-59 izdanih nad 10 in pol milijona dinarjev. V letu 1961 bo dograjena šeststanovanjska stavba. Kritični potreb po stanovanjih pa bo delno pomagano z ustanovitvijo stanovanjske zadruge

Prva leta po vojni so morali rudarji v Laškem pošteno prijeti za delo, da so obnovili po okupatorju porušene objekte rudnika. Po letu 1950, ko se je uresničilo prvič v zgodovini znano proletarsko geslo: »Tovarne delavcem«, so tudi rudarji v Laškem vzeli upravljanje rudnika v svoje roke, je pričela proizvodnja hitro naraščati. Kljub zastarelim napravam in objektivnim težavam se je proizvodnja kvalitetnega premoga dvignila za 18 %.

Skrozi vsa leta, odkar je prišel rudnik z rednim obratovanjem, vlaga kolektiv mnogo truda ter posveča vso pozornost raziskovalnim, odpiralnim in pripravilnim delom s ciljem, da bi obdržali kapaciteto proizvodnje na sedanji višini, ali pa jo celo zvišali. Prvi uspeh so dosegli leta 1952, ko so odprli novi rov, drugega leta 1956, tretjega 1957, letos pa so raziskovalna in pripravilna dela na četrtem rovu. V Breznem pa nameravajo letos graditi nov jašek. Vsa ta dela so rodila lepe uspehe. Jamski učinek dela se je nasproti letu 1939 dvignil za 34 %, rudniški pa za 42 %.

NAGRAJEVANJE JE ODVISNO OD USTVARJENEGA DOHODKA

Da bi zainteresirali vse članke kolektiva za dvig storilnosti dela ter za smotno gospodarjenje, so pripravili sistem kompleksnega nagrajevanja po učinku. Glavna osnova za obračun po tem sistemu nagrajevanja so štirje kriteriji in to: določeni osebni dohodki na eno tona premoga, jamska storitev, asortiment in lastna cena rudnika. Ta določila je pripravila komisija na podlagi vsestranskih analiz, konkretno po povprečju v času od januarja do novem-

Nova kopalnica pri jamskem obratu Brezno

IZOBRAŽEVANJE DELAVCEV

Sindikalna podružnica posveča vso skrb za politično, gospodarsko in strokovno izobraževanje delavcev. Z raznimi predavanji člani delavskega sveta pridobivajo znanje za upravljanje podjetja. Vsako leto so poslali nekaj članov v šolo za delavsko in družbeno upravljanje v Teharje pri Celju. Letos pa bodo organizirali seminar v samem rudniku, katerega bo vodila Delavska univerza iz Celja. Skrozi strokovne tečaje in šole pa je šlo v letih 1958 do 1960 247 delavcev, ki so vsi uspešno opravili izpite. V šolskem letu 1959/60 pa štipendira rudnik v raznih šolah 11 ljudi.

SKRB ZA DELOVNEGA ČLOVEKA

Sindikalna organizacija skupno z delavskim svetom z vsi

nih krajev pa vozijo z lastnimi avtobusi.

Za letni oddih, ki ga izkoriščajo rudarji individualno, dobijo za vsak dan po 400 din od sindikalne podružnice. To pomoč bodo letos zvišali tako, da bodo dobili tudi nekaj za svoje.

Ker je na zunanjih obratih zaposlenih precej žena, se delavski svet s sindikalno podružnico bori s problemom, kako za te urediti kopalnico, dočim je za jamske delavce to urejeno z novimi kopalnicami. Vse težave in probleme pa bodo premagali s svojo prizadevnostjo in trudom, ki ga neumorno vlaga celotni kolektiv.

Iskrene čestitke in borbene pozdrave pošiljamo ob prazniku rudarjev in 10. obletnici delavskega upravljanja vsem rudarjem Jugoslavije z rudarskim pozdravom

SREČNO!

Obiskali smo rudnik rjavega premoga Kanižarica pri Črnomlju

NJIHOVA PROIZVODNJA SE STALNO VEČA

O rudniku rjavega premoga Kanižarici smo doslej kaj malo slišali in brali. To je majhen rudnik blizu Črnomlja — zalaga pa s svojim premogom kar lepo število industrijskih podjetij, železnico in potrošnike.

Sistematično rudariti so začeli v tem rudniku šele po osvoboditvi, ko so strokovnjaki raziskali nadaljnja ležišča rjavega premoga. Med vojno so partizani sicer nekaj časa rudnik dobro izkoriščali, potem pa je bil uničen in zalit z vodo.

Po vojni so izkop rjavega premoga nadaljevali le na glavnih deloviščih. Razumljivo je, da je bil izkop premoga kaj reden, saj so ga 1945. leta nako-

milijonov ton. Že po tej ugotovitvi spada rudnik rjavega premoga Kanižarica po količini zaloge na tretje mesto v Sloveniji.

Šele ko so bile zaloge atestirane, so dobili potrebna sredstva, da so lahko začeli s postopnim obnavljanjem rudnika. V prvem obdobju obnove, ki bo predvidoma zaključena letos, so porabili skupno za 261 milijonov dinarjev sredstev, kar je vplivalo vsekakor tudi na porast proizvodnje. Medtem ko so še pred leti nakopali le 30 tisoč ton premoga, so ga lani nakopali že 50 tisoč ton. Letos pa ga bodo nakopali po planu celo 70 tisoč ton. Dnevno izkopljejo namreč okoli 220-230 ton premoga. Ko bo rudnik v celoti obnovljen, se bo dvignila letna proizvodnja na 90 tisoč ton.

Največji del njihove proizvodnje rjavega premoga gre za industrijo, saj ga porabi okoli 30 %. Železnici ga oddajo 23 %, za široko potrošnjo pa ga je namenjenih 7 %. Iz teh podatkov vidimo, da rudnik Kanižarica še ne dela s polno kapaciteto, ker ga še vedno obnavljajo.

PORAST PROIZVODNJE GRE NA RAČUN VEČJH STORITEV

Medtem ko je znašala l. 1958 jamska dnevna storitev 1 tona, je v letu 1959 ta storitev porastla na 1,13 tone. Letos pa so v prvem tromesečju dosegli 1,40 tone dnevno.

Pri proizvodnem procesu širokočelnega odkopavanja so povečali odkopno storitev od

Da bo delo v rudniku varneje, je treba stene podpreti z oporniki

3,35 tone lani na 4,60 tone v prvem četrtletju letos. Z novim načinom odkopavanja se je ekono- mični efekt zelo povečal, saj uporabljajo namesto lesenih železne stojke, s čimer prihranijo pri izdatkih za jamski les, ki je razmeroma drag.

Ozko grlo pri njihovi proizvodnji pa je vsekakor pomani-

kanje delovne sile. Za zunanja dela imajo sicer dovolj delavcev, ni pa rudarjev, čeprav ima Kanižarica že stoletno rudarsko tradicijo.

Se vedno velja rudarstvo za najtežje delo in grede delavci kaj neradi pod zemljo, kjer so pogoji dela res težki. Razen tega pa niso imeli rudarski delavci prave stimulacije. To so zdaj nekako odpravili z novim načinom nagrajevanja po učinku, ki pa ga šele uvajajo. V aprilu je delalo v jamskem obratu 99,8 % delavcev po učinku, v zunanjih obratih pa 57,8 %. Skupno dela v rudniku rjavega premoga 83,3 % delavcev in uslužbencev po učinku. Prav zaradi tega so morali razdeliti rudnik na sedem ekonomskih enot.

ZA DVIG ŽIVLJENJSKE RAVNI DELAVCEV

Povedali smo že, da v Kanižarici primanjkuje rudarjev. Če pa jih dobijo od drugod, rabijo zanje stanovanja. Prav zaradi

tega so bili skoraj primorani graditi stanovanjski dom, v katerem stanuje 51 delavec, za nadaljnjih 18 pa bodo naredili prostor, ko bodo iz doma preselili rudniško upravo v provizorije.

Letos dograjujejo še stanovanjski blok, ki bo vseljiv do konca leta, začeli pa so že z deli za drug stanovanjski blok.

Ker Kanižarica nima delovnega zaledja, mora uprava rudnika prevažati delavce na delovno mesto celo iz 30 km oddaljenih krajev. Prav tako pa jih po delu odpeljejo spet domov. Seveda je pri tem nastal problem prehrane takšnih delavcev. To so rešili s tem, da je uprava rudnika dotirala gostinsko menzo, kjer lahko delavci dobijo ceneno kosilo in malice.

Ker rudarji pri delu ne smejo piti mrzle vode zaradi želočnih obolenj, jim daje uprava rudnika toplo kavo. Mislijo pa že tudi na to, da jim bodo oskrbeli mrzle obroke malice.

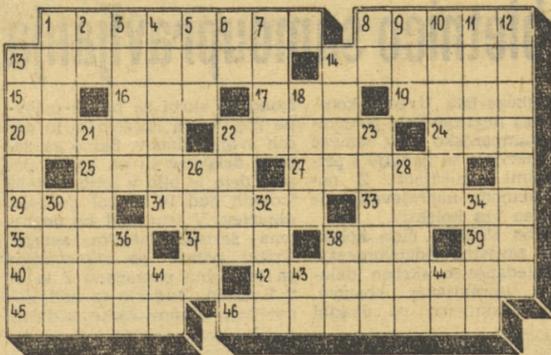
Nekateri rudarji so dobili stanovanje v samskem domu

Cez 300 stopnic je treba preho- ti, da pridejo rudarji Kanižarice na svoje delovišče

pali komaj 3 tone dnevno. Raziskave pa so pokazale, da je premoga še za najmanj 12 milijonov ton, po predvidevanjih pa je zaloga ocenjena celo na 20

OB DNEVU RUDARJEV, 3. JULIJA, ŽELI DELOVNI KOLEKTIV RUDNIKA RJAVEGA PREMOMA KANIŽARICA VSEM SVOJIM ODJEMALCEM KAKOR TUDI VSEM RUDARJEM V SLOVENIJI ŠE OBILO USPEHOV PRI IZPOLNJEVANJU PLANSKIH NALOG TER PRIGRADNJI SOCIALISTIČNE DOMOVINE.

KRIZANKA ŠTEV. 25

Vodcravno: 1. tehnična enota za silo, 8. tatvina, 13. polpuščavska kotlina v Južni Afriki, 14. črn konj, 15. ploskovna mera, 16. vrsta povrtnine, 17. likovna umetnina, 19. stopnje razvoja, 20. vitko drevo, 22. podzemeljski del rastline, 24. perje pri repi ali korenju, 25. borišče, 27. odsek poti, 29. zavetnik domačega ognjišča pri starih Rimljanih, 31. središče našega hmeljarstva, 33. halogena sol, 35. malik, 37. velika divja mačka, 38. naselje, osebni zaimek, 40. kavelj na trnku ali sidru, 42. sestavni delec atoma, 45. praživali, 46. pisatelj, ki piše v nezvezani besedi.

Navpično: 1. igralna barva, 2. glina, 3. surovina pri izdelavi cementa, 4. nadutež, domišljavec, 5. dvojica, 6. pluzenje, 7. naša znana tovarna v Železnikih, 8. kemični simbol za plin kripton, 9. oznaka angleškega voj-

nega letalstva, 10. tropski sadež, 11. srd, 12. plin, ki se razvija, kadar polijemo karbid z vodo, 13. sprememba hitrosti kemijske reakcije, 14. vklejen, pritrjen, 18. prebivalec evropske države, 21. gesla, 22. pogankji, 23. pogreška, 26. del noge, 28. skrite nevarnosti, 30. moško ime, 32. pripadnik ene od kontrarevolucionarnih strank med revolucijo v Rusiji, 34. zavitek, 36. drevesna skorja, 38. spona, 41. povratno-osebni zaimek, 43. romanski spolnik, 44. sosedna soglasnika.

REŠITEV PREJŠNJE KRIZANKE

Vodcravno: 1. katarakt, 8. skokot, 14. Alemeni, 15. kladiva, 16. ribez, 17. tor, 19. tapir, t, 20. E(mil voo) B(ehring), 21. tapeta, 23. Ira, 24. op., 26. aparatura, 29. an, 30. tir, 32. emisar, 33. Sb, t, 35. Erato, 37. sin, 38. ikone, 40. kabinet, 42. Juvenal, 44. etamin, 45. patetika

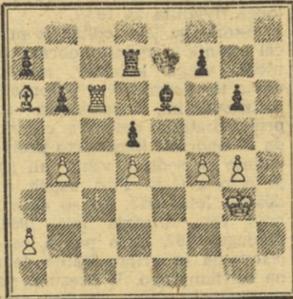
Kombinirajmo

Beli doseže materialno prednost.

Beli: Kg3, Tc6, La6, a2, b4, d4, f4, g4 (8);

Črni: Ke7, Td7, Le6, a7, b6, d5, f7, g6 (8).

Navidezno se v tej poziciji ne more črnemu nič posebnega zgoditi, čeprav je res, da stoji vse njegove figure pasivneje. Vendar kako naj beli v tem materialnem položaju še naprej diktira tempo in svojo terensko prednost spremeni v otipljiv materialni dobiček? Samo s presenetljivo in hkrati odločilno potezo mu to uspe. Naj še vam uspe, da jo najдете!

Rešitev: 1. f5, g4, 2. gr, Lx7a, 3. Lc8 in kvaliteta je izgubljena, na, s tem pa tudi partija.

Vsem članom kolektiva rudnika, kot tudi ostalim rudarjem naše domovine ob rudarskem prazniku

srečno!

RUDNIK RJAVEGA PREMOGA KOČEVJE

KOLEKTIV

gostinskega podjetja »JELKA«
HRASTNIK

čestita vsem delovnim ljudem in vsem borcem za občinski praznik — 3. julij — in za dan borca — 4. julij —

Se nadalje se priporoča za cenjeni obisk.

Čestitamo vsem delovnim ljudem Hrastnika za občinski praznik — 3. julij — in za dan borca.

Zavod za komunalno gospodarstvo
Hrastnik

Oglašajte v
Delavski enotnosti

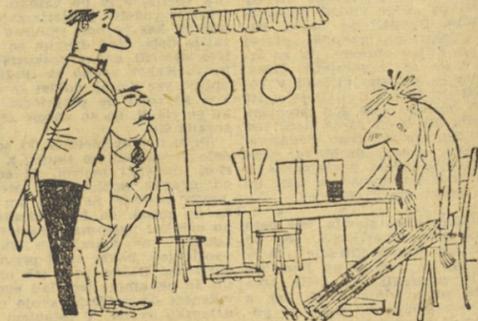
HUMOR

STISKA ZA PARKIRNI PROSTOR

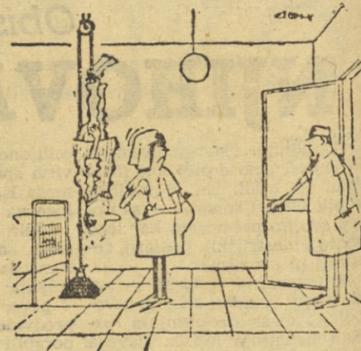
— Kam greš pa letos na počitnice?
— Na vseh pet kontinentov... Popravni izpit iz zemljepisa imam.

— On je naša najboljša stranka: kadar pade pri izpitu, se ga napije.

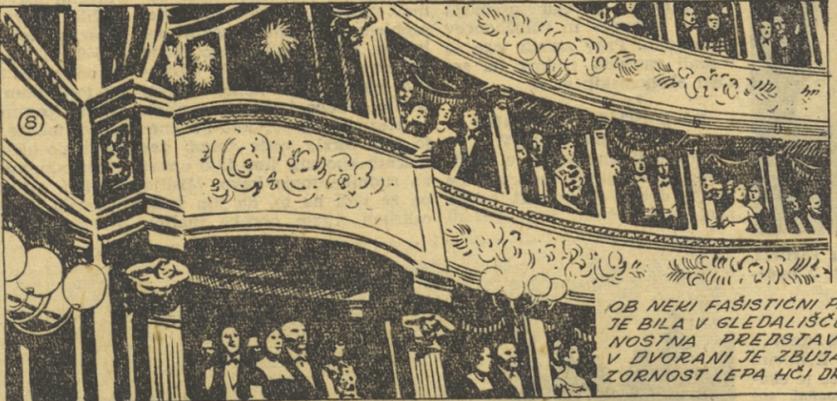

— Sosed, ker se jutri selimo, predlagam, da priredimo poslovilni prepir.

— Sestra, iznajti boste morali kako novo metodo za dajanje kapljic v nos.

Prav lepa hvala, gospodična!

OB NEKI FAŠISTIČNI PROSLAVI JE BILA V GLEDALIŠČU SLAVNOSTNA PREDSTAVA... V DVORANI JE ZBUJALA POZORNOST LEPA HČI DR. GROHARJA.

KO JE PRIŠEL "POGLAVNIK" SO DVIGNILI ROKE V FAŠISTIČNI POZDRAV.

ŠE DANES BOM IZVEDELA.

ALI JO DOBRO VIDIS? V LOŽI NA LEVI!

VIDIM JO, MED ODMOROM BOM ŠEL TJA.

SPORED VAM JE PADEL NA TLA, GOSPODIČNA!

OPROSTITE...

PRAV LEPA HVALA, GOSPOD!

ANA, MAR VAS PREDSTAVA NE ZANIMA?

V NEDELJO PRI CERVNI SV. KSAVERJA...